

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

יז א טושי"ע י"ד סי קמא
סעף ד:
יח ב מיי" פ"ג מהלכות ע"ז
הלכה י שמג לאין כז
טור ש"ע י"ד סי קמא
סעף ו:
יט ג ד ה מיי" סס והלכה יא
סמג שם טור ש"ע שם
סעף ד:
כ ו מיי" פ"ג מהלכות ע"ז
הלכה יא טושי"ע י"ד שם
סעף ה:
כא ז טושי"ע שם סעף ד
כהג"ה:
כב ח טור ש"ע שם סעף
ז:
כג ט טור ש"ע שם סעף
ד:

רבינו חננאל

אולם וחצר תבנית עורה
ושלחן תבנית שלחן
שבהיכל. ומנורה תבנית
מנורה שבבעה קנים. אבל
עושה של ששה של
שמונה. של שבעה לא
יעשה אפילו של שאר
מיני מתכות. אבל דמות
לבנה שאי אפשר לו
לאדם לעשות לבנה לא
אסרה תורה. ואקשינן
חוב והתניא לא תעשון
אתי לא תעשון כדמות
שמישי המשמשין לפני
במרום וכי אפשר לאדם
לעשות דמות חיות
הקודש. ופרקי אבוי לא
אסרה תורה אלא דמות ד'
פנים כאחד. אי הכי
פרצוף אדם לחוריה
לשתרי אלמה תניא כל
הפרצופות מותרין חוץ
מפרצוף אדם. ואסיקנא
לא תעשון אתי. פי לא
תעשון אותי כגון דמות
אדם שאני מראה לנביאים
בדוכתיב.
ביחזקאל דמות כמראה
אדם עליו מלמעל. (ותי).
והתניא כהדיא אשר
בשמים לרבות חמה
ולבנה כו' ודחינן [כן]
תניא היא לעבדם היא
דחיא ואשר במים מתחת
לארץ לא תשתחוה להם
ולא תעבדם לרבות
שלשול קטן. ועשייה
בלא לעבדם שרי
והתניא לא תעשון אתי פי
כל שמשין שאני כגון
חמה ולבנה כו'. ופרקינן
הוא עצמו אסור לעשות
אבל אחרים לא ורי"ג
אחרים עשו לו. ואסיקנא
אם הוא כגון טבעת
וחותמו בולט אסור משום
חשדא. ומי חיישין
לחשדא והא ההוא
אנדרטא. פירוש צורת
איש דהוא קאי בכנישתא
דשף יתב בנהרדעא והו'
עיילי רב ושמואל ואבוי
דשמואל ולוי ומצלי החם.
ופרקינן רבים שאני.
כלומר במקום שיש רבים
לא חיישין לחשדא. ורי"ג
נמי כיון דנשיא הוא רבים
שכיחי גביה ולאוי יחיד
הוא. איכא דאמרי דמות
צורת לבנה של חוליות
היתה איכא דאמרי
להתלמד מותר שנאמר
לא

הגהות וצינונים

[א] כתיי' (כאן ובעיז'
ובמנחות) **ביעץ**, ועי'
שערי תשובה סי' תר"ע
[ב] סק"א: [ג] בכת"י
והשמיני: [ג] [בעיז' מג
ע"ב איתא רב יהודה
בריה דרב יהושע
מפיקנא דרבי יהושע

שמיעי לי ועי' מב ע"ב וברש"י (גליות: [ד] בכת"י נוסף קרי ביה, וכי' בשאלילות פה' יתרו וברא"ש בעיז':
[ה] כתיי' טבעת **שחורתמה** בולט וכי' חותמה שוקע, וכי' בעיז': [ו] ציל עיניה (באה"מ): [ז] הד"א עם דיבור
הקודם (באה"מ): [ח] נדציל התימחה: [ט] בדפו"ר "ובשמישים", ונדציל **ובשמים**, וכי' בתוס' עיז' מג ריש
עי"ב. ובתוס' הרא"ש ובמדור התחתון: [י] בתוס' הרא"ש לו הכתב **חתום** מעצמו: [יא] במשנה שם נוסף
צורת דרקון: [א] בדפו"ר נוסף ותני:

ויחוש לחשדא. דפרקים. של חוליות ולא היה מתכנס אלא בשעת צדיקת עדים וכל יומא לא חוו לה וליכא חשדא (עי' שם:). לא תלמד ע"עשות. (מסדרין סה) אלא אמה למד להפגין ולהורות כלומר להפגין מעשים כמה הם מקולקלין ולהורות לנגיד לא מעשה
קך וכך שזה הוא חס העושים (דברים יח טו), כדי שחשדא. ירהבין. שחולק לעמוד בכן (שבת עה).
הדפס מאתר אוצר החכמה

כד:

שפודים

ש"ל ברזל. הא דקרי ליה שפודים משום שלא היו גביעים כפתורים ופרחים אלא א"כ צאה זהב כדאי' בהקומץ רצה (מנחות דף כח. וסס): **חוץ** מפרצוף אדם. תימיה מלי קושיא דלמא הכא צמואל וכדנצא דמוקי לה כר' יהודה צפ' כל הללמים (ע"ז דף מג. וסס) אצל עשייה שריא וי"ל דסוגיא דהכא כדאי ולית ליה דרצא ומוקי לה בעושה ולפ"ז מותר לעשות נורת אדם דקיימא לן כרצא לגבי דלצי ומיהו אין ראייה דנצא שום קושיא יכול רצא לדרוש לא תעשון אותי וכן תניא לקמן טבעת שחורתמה שקוע אסור לחתום זה:

לא תעשון אתי. וא"ת ומאי קאמר אלא דמות ארבעה פנים תיפוק ליה משום נורת אדם לחודיה וי"ל כי איכא שאר פרטופין עם אדם שרי טפי א"י אס מנא נורת אדם אסור להשלים לר' פנים ומיהו קשיא דפרטוף אדם לחודיה תיפוק ליה מכרזים שעל הכפורה וי"ל דלא מקרו שמשי וכרזים שנשמים לא נחצרה נורתם^[פ]: **לא** אסרה תורה **א"א** שמשין שבמדור העליון. הי חלת מילי דלצי לא הדר ציה צכל ומנא דכולס אמת וה"ק לא אסרה בשמשין של מטה אלא צית תבנית היכל ואכסדרה תבנית אולם ונשמשין^[פ] התחתונים אסרה חמה ולבנה וכוכבים וצמוד העליון דמות ד' פנים:

מבעל רבבות מלאכי השרת. למאי דסליק אדעמיה דאיירי בעשייה הוה מלי לאקשוי דמות שמשי מנא תעשון נפקא:

שאני ר"ג דאחרים עשו. ואע"ג דצכל מילי אמירה לנכרי שצות כדמוכח צפ"צ דמו"ק (דף יב) ואפילו דרצנן איכא שצות וצפרק השוכר את הפועלים (צ"מ דף ג, יט) בעיא אי איכא שצות צלאו או לא גבי חוסס פרה ודש צה הכא לא גזור משום מזהו וצרף ליזהר כשמלון לנכרים ומתמתני החוב צחותם של שעה שמלי צאגרת דלא סמיכין דלרצא כדפרישית^[פ] דלא פליג רצא ואס הנכרי מציא לו חותם^[פ] מעצמו מותר^[פ]: **סבי** עיניה דדין. אלמא אסור להשחותו שמה יתשדוהו שעשה ועבר על לא תעשון ור"ג נמי ליתסר ומשי כיון דחותמו צולט חיישין לחשדא שמה יאמרו ע"ז הוא לו אצל לחשדא דלא תעשון לא חיישין ומפרש צה"ג דהיא דרצ יהודה צורת דרקון משום דתנן

צפרק כל הללמים (ע"ז דף מג:) מנא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה^[פ] דרקון יוליסם לים המלח ומפרש החם משום דהני חשידי להו וה"נ חשידי טפי חשדא משאר: **והא** רבן גמליאל יחיד. תימיה והא צורה דר"ג לא היתה צולטת וי"ל דמ"מ שייך צה חשדא דגבי לבנה אין חילוק כיון דלינה צולטת צרקיע: **ראינוהו** במזרח. הישנה וערצית צנמצר את החשדה עדי שקר הם דקיימא לן (לעיל כ:): כ"ד שעי מיכסי סיהרר כך פירש צקונטרס צס רצותיו והקשה מדקתני צצרייתא פעמים צצא צארוכה ואין לצון ארוכה וקצרה נופל כאן שהרי ממון קוטנה הישנה נכסית מצני מערצ כשהיא צמודת לפני חדושה ופירש צקונטרס דעל החשדה העידו ועדי שקר דקאמר רבי יוחנן צן טורי לפי צצ"צ שעות צצדים אין ממחרת לצא מתוך המזרח לחון המערצ ועי"ז קאמר פעמים צצא צארוכה ושוהה לצא וצבר תימיה הוא מלי ס"ד דר' יוחנן צן טורי למא לא חוכל לילך צי"צ שעות כל רוח דרומית ועדיין מקצה רוח מזרחית ומערצית עמו וצירושלמי משמע בלישנא קמא דקאמר רבי שמלאי טעמא דרבי יוחנן צן טורי כל חדש שגראית קודס ו' שעות אין כח צעין לראות את היסן^[פ] נראה ישן שחרית לא נראה צין הערצים לא נראה ישן שחרית א"ר חייא צר אצא ולמה קצלס ר"ג שכן מסורת הוא מאצחיו פעמים צצא צארוכה ופעמים מהלך צקצרה ומימיה מי פליג המסורת מאצחיו דר"ג אהא דלמר לעיל צסוף פ"ק (דף כ:): כ"ד שעי מיכסי סיהרר למאי נפקא מינה לאכחושי סהדי ושמה יס לחלק צשעות דיש שעות קטנות ציוס כגון צתקופת טבת ויש שעות צינויות כגון צימי ניסן וחשרי ויש גדולות כגון צתקופת תמוז ואי צקטנות או צצינויות מיכסי סיהרר לצני א"י תמני סרי מעתיקא ושיח מתחתא מן הגדולות פעמים מכסיא פורחא כגון דצא צארוכה פעמים דלא מכסיא כגון דצא צקצרה:

ש"ל חמשה. נרות: וש"ל ששה. נרות: ואפי"ל של שאר מיני מתכות.

לפי שציואל צהן כשירה לפניס כדתינא (מנחות דף כח:) ועשית מנורת כלל זהב טהור פרט מקשה תיעשה חזר וכלל מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת: אף ש"ל עץ לא יעשה. שציואל צה כשירה

לפניס דר' יוסי צר' יהודה דריש ליה לקרא צרצוי ומעוטי מלי רבי רבי כל מילי ומלי מיעט מיעט חרס והכי מפרש לה צמנחות (סס): בדרך שעשו מלכי בית חשמונאי ידס על היונים והוציאו מירושלים וטיהרו את המקדש והיו עניים ולא יכלו לעשותה של זהב: בבבלי. שטיי"ץ צלע"ז: דמות ארבעה פנים. לגוף אחד ענין חיות הקדש דהיינו אחי סכסא הכבוד רכוב עליהן: פרצוף אדם לחודיה תשתרי. שהרי הוא אחד מהן צחיות ואפ"ה אמר עד דליכא כולהו צהדי הדדי: שבמדור העליון. צרקיע שצעי דלייקין אחי אצל חמה ולבנה וכוכבים ומזלות צמוד התחתון הן צרקיע השני כדלמרין צמסכת חגיגה (דף יב:): שלשול. תולעת: אפיקים. מוצאי מים צצריש"ס צלע"ז: אחרים. נכרים: והא רב יהודה. שהיתה לו צורה צנצנמו ואחרים עשאוה וא"ל שמואל דנישקליה מייניה^[פ]: כמי עיניה. כלומר השמח צורתו: ומשום חשדא. שלא יאמרו ע"ז היא לו: אסור להניחה. צאלצטו: ומותר להחיות בה. שחיתמה שוקעת: "ובשחיתמה שוקע. חתימה^[פ] צולטת. חותמה צולט המתכת חרות סביב סביב והטורה עומדת צמות שהיא חותמה שוקע שהטורה חקוקה ומחיתה צמתכת: דשף ויתבי בנהרדעא. מקוס הוא ויש פותרין שחרצ וסור וצבנה ותמיד היתה שכינה מצינה שס ויכניה וגלותו צנאווהו שנשאו עמהס מאצני ירושלים ועליהס נאמר (תהלים קב) כי רצו עבדיך את אצניה": **אנדרטא**. כלס דמות המלך: והא ר"ג יחיד הוה. וניחוש נמי לחשדא: **מתני'** מעשה שבאו שנים כו': **ראינוהו** שחרית במזרח. את הישנה: וערצית

והא ההיא בי בנישתא דשף ויתבי בנהרדעא ביה אנדרטא והוו עיילי רב ושמואל ואבוי דשמואל ולוי ומצלו התם ולא חיישי לחשדא ירבים שאני והא ר"ג יחיד הוא כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביה איבעית אימא ה"דרפרקים הוה ואיבעית אימא להתלמד עבד וכתבי^[פ] לא תלמד לעשות^[פ] אבל אתה צמד להבין ולהורות: **מתני'** מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה

ש"ל חמשה. נרות: וש"ל ששה. נרות: ואפי"ל של שאר מיני מתכות. לפי שציואל צהן כשירה לפניס כדתינא (מנחות דף כח:) ועשית מנורת כלל זהב טהור פרט מקשה תיעשה חזר וכלל מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת: אף ש"ל עץ לא יעשה. שציואל צה כשירה לפניס דר' יוסי צר' יהודה דריש ליה לקרא צרצוי ומעוטי מלי רבי רבי כל מילי ומלי מיעט מיעט חרס והכי מפרש לה צמנחות (סס): בדרך שעשו מלכי בית חשמונאי. כשצברה ידס על היונים והוציאו מירושלים וטיהרו את המקדש והיו עניים ולא יכלו לעשותה של זהב: בבבלי. שטיי"ץ צלע"ז: דמות ארבעה פנים. לגוף אחד ענין חיות הקדש דהיינו אחי סכסא הכבוד רכוב עליהן: פרצוף אדם לחודיה תשתרי. שהרי הוא אחד מהן צחיות ואפ"ה אמר עד דליכא כולהו צהדי הדדי: שבמדור העליון. צרקיע שצעי דלייקין אחי אצל חמה ולבנה וכוכבים ומזלות צמוד

התחתון הן צרקיע השני כדלמרין צמסכת חגיגה (דף יב:): שלשול. תולעת: אפיקים. מוצאי מים צצריש"ס צלע"ז: אחרים. נכרים: והא רב יהודה. שהיתה לו צורה צנצנמו ואחרים עשאוה וא"ל שמואל דנישקליה מייניה^[פ]: כמי עיניה. כלומר השמח צורתו: ומשום חשדא. שלא יאמרו ע"ז היא לו: אסור להניחה. צאלצטו: ומותר להחיות בה. שחיתמה שוקעת: "ובשחיתמה שוקע. חתימה^[פ] צולטת. חותמה צולט המתכת חרות סביב סביב והטורה עומדת צמות שהיא חותמה שוקע שהטורה חקוקה ומחיתה צמתכת: דשף ויתבי בנהרדעא. מקוס הוא ויש פותרין שחרצ וסור וצבנה ותמיד היתה שכינה מצינה שס ויכניה וגלותו צנאווהו שנשאו עמהס מאצני ירושלים ועליהס נאמר (תהלים קב) כי רצו עבדיך את אצניה": **אנדרטא**. כלס דמות המלך: והא ר"ג יחיד הוה. וניחוש נמי לחשדא: **מתני'** מעשה שבאו שנים כו': **ראינוהו** שחרית במזרח. את הישנה: וערצית

והא ההיא בי בנישתא דשף ויתבי בנהרדעא ביה אנדרטא והוו עיילי רב ושמואל ואבוי דשמואל ולוי ומצלו התם ולא חיישי לחשדא ירבים שאני והא ר"ג יחיד הוא כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביה איבעית אימא ה"דרפרקים הוה ואיבעית אימא להתלמד עבד וכתבי^[פ] לא תלמד לעשות^[פ] אבל אתה צמד להבין ולהורות: **מתני'** מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח

והא ההיא בי בנישתא דשף ויתבי בנהרדעא ביה אנדרטא והוו עיילי רב ושמואל ואבוי דשמואל ולוי ומצלו התם ולא חיישי לחשדא ירבים שאני והא ר"ג יחיד הוא כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביה איבעית אימא ה"דרפרקים הוה ואיבעית אימא להתלמד עבד וכתבי^[פ] לא תלמד לעשות^[פ] אבל אתה צמד להבין ולהורות: **מתני'** מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח

והא ההיא בי בנישתא דשף ויתבי בנהרדעא ביה אנדרטא והוו עיילי רב ושמואל ואבוי דשמואל ולוי ומצלו התם ולא חיישי לחשדא ירבים שאני והא ר"ג יחיד הוא כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביה איבעית אימא ה"דרפרקים הוה ואיבעית אימא להתלמד עבד וכתבי^[פ] לא תלמד לעשות^[פ] אבל אתה צמד להבין ולהורות: **מתני'** מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח

והא ההיא בי בנישתא דשף ויתבי בנהרדעא ביה אנדרטא והוו עיילי רב ושמואל ואבוי דשמואל ולוי ומצלו התם ולא חיישי לחשדא ירבים שאני והא ר"ג יחיד הוא כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביה איבעית אימא ה"דרפרקים הוה ואיבעית אימא להתלמד עבד וכתבי^[פ] לא תלמד לעשות^[פ] אבל אתה צמד להבין ולהורות: **מתני'** מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח

והא ההיא בי בנישתא דשף ויתבי בנהרדעא ביה אנדרטא והוו עיילי רב ושמואל ואבוי דשמואל ולוי ומצלו התם ולא חיישי לחשדא ירבים שאני והא ר"ג יחיד הוא כיון דנשיא הוא שכיחי רבים גביה איבעית אימא ה"דרפרקים הוה ואיבעית אימא להתלמד עבד וכתבי^[פ] לא תלמד לעשות^[פ] אבל אתה צמד להבין ולהורות: **מתני'** מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) ע"ז מג. מנחות כח. (ב) [שבת כט: וש"נ]. (ג) ע"ז מג. (ד) [שם כל א] ע"ז מג. (ה) [צרכות לו. וש"נ]. (ו) [שבת עה. סנהדרין סח. ע"ז יח. מג:]. (ז) ע"י כחובות קרב ע"א וע"ב. (ח) [נע"ע ארכות מוספות וימא נד. ד"ה כרופס]. (ט) ד"ה חוץ. (י) וע"ע תוס' ע"ז מג: ד"ה שאני.

תורה אור השלם

(א) לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם: (שמות כ, ב)

(ב) לא תעשה לך פסל וכל המונה אשר בשמים מפעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ: (שמות כ, ד)

(ג) כי אתה בא אל הארץ אשר יי אלהיך נתן לך לא תלמד לעשות פתועבת הגוים ההם: (דברים יח, טו)

ליקוטי רש"י

ש"ל חמשה ובר. או של ששה קנים או של שמה (דלני) [שהרי לנין] דומה למנורת מקדש שסס היה שבעה קנים [מנחות כח:]. נרות ושל ששה ושל שמונה שאין דומין לשל מקדש (ע"ז מג.). וש"ל שבעה קנים לא יעשה אפי' של שאר מיני מתכות. שאני [של] זהב משום דדומה לשל מקדש שאף הוא כשר בשאר מיני מתכות [מנחות שם]. שהיה של מקדש ואפילו של שאר מיני מתכות שאף הוא אע"פ שאני של זהב כשה צתקדש כדלפני צהקומן (מנחות כח:) מכלל ופרט וכלל אצל של עץ שרי דלינה כשרה צתקדש דהפרט מפורש מתכת [ע"ז שם]. אף ש"ל עץ לא יעשה. שהרי הוא כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי. [למקדש] [מנחות שם]. שאף הוא כשרה צתקדש. שעשו מלכות בית חשמונאי. עשאוה צתקדש של עץ לאחר שטימאו יונים את ההיכל ונטלו כל כליו וגברה די צית חשמונאי ונחמס דרבי יוסי צר' יהודה דריש ליה צריצוי ומעוטי ועשת מנורת רביה זהב וזהב מיעט מקשה תיעשה המנורה חזר וריביה ריבה כל מילי ומיעט חרס ר"ג שכן. בבבלי. דלי אשטיי"ץ [מנחות ע"ז שם]. הבישמישין פשני במרום. אלמא שמשין עניונים קאסר (ע"ז שם). ארבעה פנים. פני טור ולסד ואריה ושרי צהא אחת דוגמת חיות הקדש צכמיא אחי השריוות אללי. שבמדור העליון. כדכתיב אחי אצל חמה ולבנה צמוד התחתון סס. דאחרים עשו יו'. עובדי כוכבים. והא (ד"ר) רב יהודה

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [פסחים סז: שזעומ יח:], (ב) [מוספחא פ"א], (ג) לעיל דף כ., (ד) וכ"כ בסנהדרין צט. ד"ה ה"ג, (ה) רבתי ר"פ מב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עדי שקר כו' לתוך המערב ושפיר נופל כאן] פעמים שגא כו' ושוהה לגא ופעמים שבא בדרך קצרה והס"ד:

תורה אור השלם

(א) אלה מוצגיי יי מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדכם:

[ויקרא כג:ד]

(ב) ועל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מוצגיי ישראל:

[שמות כד, ט]

(ג) עשה ירח למועדיהם שמש ידע מבוא:

[תהלים קד, יט]

(ד) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מוצגיי יי אשר תקראו אתם במועד קדש אלה הם מוצגיי: [ויקרא כד, כ]

(ה) אלה מוצגיי יהוה אשר תקראו אתם במועד קדש להקריב אשה ליי עלה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו: [ויקרא כג, לז]

(ו) ואמר שמואל אל העם יי אשר עשה את משה ואת אהרן ואשר העלה את אבותיהם מארץ מצרים:

[שמואל א יב, ו]

(ז) וישלח יי את ירבעל ואת בןן ואת יפתח ואת שמואל וצל אתכם מיד איביכם מסביב ותשבו בבת:

[שמואל א יב, יא]

ליקוטי רש"י

למועדים. למנות זו זמנים ורגלים. שמש ידע מבואו. אל ירח לא ידע מנצחו פעמים שגא בארוכה פעמים שגא בקצרה [תהלים קד יט]. פתק ביה. זרק זו [שבעות יח:]. אשר עשה את משה ואת אהרן. להיות כנונים לשליחותו להוליא אלוהים ממלכתי [שמואל א יב ו]. שעשה מריבה עם הבעל. ספרת לו צעל [נח"י א ט לט].

הגהות וצינונים

[א] במשניות דפו"י שיעמדו: [ב] בכת"י הגי' מיט דר"ג: [ג] ס"א דכ"ט בירחא [גליין] ובכת"י הגירסא דכ"ט בא"ל,

וערבית במערב. את החדשה: עדי שקר הם. דקיימא לן [לעיל דף כ:)] עשרים וארבעה שעי מכסי סיהרא כך פירשו רצוני ולצי נוקפי מדקחתי צצרייתא פעמים שגא בארוכה פעמים שגא בקצרה ואין לשון ציאת ארוכה וקצרה נופל כאן שהרי מתוך קוטנה הישנה היא נכסית מצני מערב כשהיא צמורה לפני חידושה ונראה לי דעל החדשה העידו ועדי שקר דקאמר רבי יוחנן בן נורי לפי שאינה ממהרת לרוץ צי"צ שעות שציוס מתוך המזרח לתוך המערב (ה) וע"ז קאמר פעמים שגא בדרך ארוכה ושוהה לגא: ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו. ציוס שלשים: וילי שלשים"י.

שהיו מנפין צ"ד והעם שמהא מגולה ויראה מאחר שהעדים ראוה ציוס לא נראה להם: רואה אני את דברייך. לעזר את החדש: הליך ומצאו. הלך ומנאו ר"ע לר' יהושע מיצר על שהנשיא גזר עליו לחלל יוס הכפורים: אשר תקראו. בקריאת צית דין תלאו הכתוב: בא לו. ר' יהושע אלל רבי דוסא: למה לא נתפרסמו שמוותן כו'. שאס צא אדם לדון אחר צית דין שצימיו ולומר וכי צית דין זה כמשה ואהרן כאלדד ומידד אומרים לו שמה חסוד הוא כשלשה מן השאר שלא נתפרשו

שמותם: גמ' דחוי' לסייהרא. ישנה: שקל קלא. פיסת רגבים מוט"א צלע"ז: לאורתא בעינן לקדושיך. צריכין אנו לעשות הלילה יוס טוב של ראש השנה לחסר את חלו"ט וללחיס על העדים לומר ראינוהו צומנו לקדשו למחר ואף על פי שלא ראוהו לפי שהיה עיצור החדש דומה את יוס הכפורים אלל שנת: ואת קיימת הכא. ואס תהא נראית ערצית שוב לא יקדשו את החדש למחר כדאמרן לעיל פרק קמא (כ:) צריך שיהא לילה ויוס מן החדש שאס נראית הישנה לאור כ"ט אין מקדשין מחר את החדש: זיל לעין מב וקדשיה. דואג היה שלא ירננו עליו צני עירו כשיקדשו למחר לפי שראו הישנה כל יוס כ"ט וסלק תלונותם מעלי"י. ומורי פירש שגזרו גזרה צמקומו שלא יקדשו את החדש: דוד מליך ישראל. נמשל כלצנה שנאמר זו (ההלס פט) כסאן כשמש נגדי כירת יכון עולם"י:

[ט] ונראית דמות לצנה צעשרים ותשעה): שידעו שלא קדשו בית דין את החדש. שאין מספידין ציוס טוב: אתם אתם אתם. שלשה זמנין כתיב אשר תקראו אותם צפרשת שור או כשז וקרי ציה תקראו אתם: שוגגין. מאליהן כסצורין שהוא ראוי להתעצר"י וטועין: מוצגין. על ידי עדי שקר: שלא יאמר אדם. על צית דין שצימיו וכי פלוני ופלוני כמשה ואהרן שאשמע לו עכשיו שלא נתפרשו אמור לו אס אינו כמשה ואהרן הרי הוא כ אחד משאר זקנים שאינך יודע מי הם: ואומר ה' אשר עשה את משה ואת אהרן. שמואל הנביא אמר לישראל הקדוש צדק הוא עשה לכם נסים על ידי ששה זקנים הללו משה ואהרן ירועל וצדן ויפתח ושמואל:

אם אינן מכירין פרק שני ראש השנה

לאורתא

מקדשין ליך ואת קיימת הכא. תימנה הא שפיר אפשר שיהא המולד ציוס לי קודם י"ח שעות שיכולה לראות ציוס ותראה הישנה ציוס כ"ט שחרית אפילו לצני מערב שמה לא היה כל כך שחרית שכזר ילא שמש צגצורתו שלא היתה ראויה לצני

מערב וצקונטרס פי' ואת קיימת הכא ואס תהא נראית ערצית שוב לא יקדשו החדש למחר כדאמר צפ' קמא (דף כ: ושס) וצריך שיהא לילה ויוס מן החדש שאס נראית הישנה לאור עשרים ותשעה אין מקדשין מחר את החדש וזה אי אפשר להיות כדפרישית צפ"ק (שס ד"ה חלוט):

זיך לעין מב וקדשיה. שס היו קצועים לקדש את החדש כדאי' צפסיקמא"י צפסוק תקעו צחדש שופר"י למה צית דין מקדשין החדש צעין טז לפי שהוא צית הועד אמר הקצ"ה צית מועד של כל העולם שנאמר (ישעיה ג) כי מוצין תלא תורה ואמר"י צירושלמי"י כשס שתוקעים ציצנה כך תוקעים צעין טז משמע שהיה שס צית דין קצוע דומיא דיצנה: שהימים

דין שעמד מימות משה ועד עכשיו שנאמר יועל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מוצגיי ישראל ולמה לא נתפרשו שמוותן של זקנים אלא ללמד שכל שלשה ושלושה שעמדו"י בית דין על ישראל הרי הוא בבית דינו של משה נמל מקלו ומעותיו בידו והליך ליבנה אצל ר"ג ביום שחל יוה"כ להיות בחשבונו עמד ר"ג ונשקו על ראשו אמר לו בוא בשלום רבי ותלמידי רבי בחכמה ותלמידי שקבלת את דברי: גמ' תניא אמר להם ר"ג לחכמים כך מקובלני מבית אבי אבא יפעמים שבא בארוכה ופעמים שבא בקצרה א"ר יוחנן מ"ט דבי רבי"י דכתיב"י עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו שמש הוא דידע מבואו ירח לא ידע מבואו רבי חייא חזייא לסייהרא דהוה קאי בצפרא דעשרים ותשעה"י שקל קלא פתק"י ביה אמר לאורתא בעינן לקדושי כך ואת קיימת הכא זיל איכסי"י א"ל רבי דר' חייא זיל לעין מב וקדשיה לירחא ושלח לי סימנא דוד מליך ישראל חי וקים כלומר נתקיימה ראיית הלבנה בעולם: ת"ר פעם אחת נתקשרו: שמים בעבים. ודימו בני אדם שהחשיך וראו דמות לבנה ביום כ"ט לחדש אמר להו ר"ג כך מקובלני מבית אבי אבא שאין חדשה של לבנה פחותה מכ"ט ימים ומחצה וב' שלישי שעה וצ"ג חלקים ואותו היום מתה אמו של בן זזא והספידה ר"ג להודיע לכל שלא נתקדש החדש: ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו כו'. פי' באו שנים שאמר ראינוהו ליל לי ולילי ל"א לא נראהה וקיבלן ר"ג וקבע ראש השנה יוס שלשים. ואמר ר' דוסא עדי שקר וראוי להיות ר"ה למחר והודה ר' יהושע לדבריו כו'. עד א"ל רבי עקיבא לר' יהושע ר' תרשני לומר לפניך ממה שלמדתי. א"ל אמור. א"ל היה לו לכתוב אלה מועדי ה' מקראי קדש ודיי. למה כתיב אשר תקראו אתם ג' פעמים. אלא ללמד שאין מועדים עד שתקראו יוס פלוני מועד. ולמה ג' פעמים כתיב תקראו ללמד אפילו שוגגים מוטעין ואפי' מזדיין אין מועד אלא מה שתקראו. א"ל עקיבא נחמתני. בא לו ר' יהושע אצל ר' דוסא: ת"ר למה לא נתפרשו שמוותן של זקנים צדיקים שלא יאמר פלוני כמשה ואהרן. פלוני כאלדד ומידד. ואומר ויאמר שמואל אל העם ה' אשר עשה את משה ואת אהרן וזה גרעון ולמה נקרא שמו ירובעל שעשה מריבה עם הבעל בדין זה שמשון ולמה נקרא שמו בדין דאתי מדין יפתח כמשמעו ואומר

פלוני ופלוני וכי פלוני כמשה ואהרן שאשמע לו עכשיו שלא נתפרשו אמור להי הוא כ אחד משאר זקנים שאינך יודע מי הם: ואומר ה' אשר עשה את משה ואת אהרן. שמואל הנביא אמר לישראל הקדוש צדק הוא עשה לכם נסים על ידי ששה זקנים הללו משה ואהרן ירועל וצדן ויפתח ושמואל: ואומר

[ז] [הלך ומצאו ר"ע מיצר] [גליין]: [ט] ס"א [גליין]: [ט] ס"א אינו [גליין]: [י] צ"ל [ברמב"ם פ"ב מהלי קדוה"ח ה"י איתא אנוכים במקום "מזדיין", ועיין מהר"ץ חיות ויפה עינים: [ל] תיבת "הללו" ליתא בכת"י, וכ"ה בעין יעקב [וכן מסתברא, דהא משמע בגמ' דקאי גם אשבעים זקנים דסוף בהעלתך]: [מ] יש להוסיף ואחד (חכמת מנחם, ראש משביר), ונראה דהד"א עם דבור הקודם: [נ] בדפו"ר מועליך: [ס] ס"א אינו [גליין] והרש"ש כתב דיש להוסיף כאן ה"ג, ובא לאפוקי הגירסא בכת"י (וכ"ה בפייה"מ להרמב"ם וברע"ב) בעשרים ושבעה: [ע] בדפו"ר כאן הס"ה, ומה"ד וטועין. מוטעין ע"י עדי שקר, והיא הנוסחא העיקרית (דק"ס), והיינו שרש"י בגמ' אפילו מוטעין במקום "מוטעין" (וכ"ה בגמ' כת"י): [פ] בתוס' הרא"ש נוסף ב"ד: [ץ] בתוס' הרא"ש תקעו שופר בציון (יואל ב) (עי' פסיקתא רבתי פמ"א): [ק] כונת התוס' למ"ש בפ"ג דר"ה סוף ה"ו שופר קדוח מהו א"ל בזה תוקעין ביבנה וכר' בזה תוקעין בעייני טב (כ"ה בירושלמי דפו"ר וכ"ה גירסת הב"י אר"ח סי' תקפו ד"ה גרסינן) ועיין תוס' הרא"ש: [ר] נראה דבא להגיה על דפו"ר דליתא שם תיבות "וע"ז קאמר":

כה.

עין משפט

גר מצוה

כד א ב מ"י פ"צ מהלכות קידוש החדש הלכה ו: כה ג מ"י שס הלכה י: כו ד מ"י שס פ"ז הלכה ד: כז ה מ"י שס פ"ח הלכה ה: כח ו מ"י שס פ"צ הלכה י:

רבינו חננאל

לא תלמד לעשות אבל אתה ללמד להבין ולהורות: מתני' מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח כו'. תניא אר"ג לחכמים כך מקובלני מבית אבי אבא פעמים שבא בארוכה פעמים שבא בקצרה ועכשיו בא בקצרה אמר ר' יוחנן מהאי קרא עשה ירח למועדים כלומר לפי מה שידמין לו. אבל שמש לא אלא ידע מבואו: ר' חייא [חזייא] לסייהרא בצפרא דכ"ט בירחא דקאי במזרח שקל אבנא רמא ביה לאורתא מקדשין ליך על חשבון המולד ולא תראם הלילה במערב זיל בדרך קצרה: מצנינו שנמשלה מלכות בית דוד כירת שנאמר כירת יכון עולם ועד בשחק וגו'. לפיכך א"ר לר' חייא זיל לעין טב וקדשיה לירחא ושלח לי סימנא דוד מליך ישראל חי וקים כלומר נתקיימה ראיית הלבנה בעולם: ת"ר פעם אחת נתקשרו: שמים בעבים. ודימו בני אדם שהחשיך וראו דמות לבנה ביום כ"ט לחדש אמר להו ר"ג כך מקובלני מבית אבי אבא שאין חדשה של לבנה פחותה מכ"ט ימים ומחצה וב' שלישי שעה וצ"ג חלקים ואותו היום מתה אמו של בן זזא והספידה ר"ג להודיע לכל שלא נתקדש החדש: ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו כו'. פי' באו שנים שאמר ראינוהו ליל לי ולילי ל"א לא נראהה וקיבלן ר"ג וקבע ראש השנה יוס שלשים. ואמר ר' דוסא עדי שקר וראוי להיות ר"ה למחר והודה ר' יהושע לדבריו כו'. עד א"ל רבי עקיבא לר' יהושע ר' תרשני לומר לפניך ממה שלמדתי. א"ל אמור. א"ל היה לו לכתוב אלה מועדי ה' מקראי קדש ודיי. למה כתיב אשר תקראו אתם ג' פעמים. אלא ללמד שאין מועדים עד שתקראו יוס פלוני מועד. ולמה ג' פעמים כתיב תקראו ללמד אפילו שוגגים מוטעין ואפי' מזדיין אין מועד אלא מה שתקראו. א"ל עקיבא נחמתני. בא לו ר' יהושע אצל ר' דוסא: ת"ר למה לא נתפרשו שמוותן של זקנים צדיקים שלא יאמר פלוני כמשה ואהרן. פלוני כאלדד ומידד. ואומר ויאמר שמואל אל העם ה' אשר עשה את משה ואת אהרן וגו'

עין משפט
נר מצוה

א **א** מ״י פ״צ מהלכות קידוש החדש הלכה ח:
ב ב מ״י פ״ג מהלכות סנהדרין הלכה ד ופ״א הלכה א טו״ע ח״מ ס״ה סעף ג:
ג ג מ״י פ״צ מהלכות קידוש החדש הלכה ח:
ד ד ד מ״י שם הלכה ט:
ה ו מ״י פ״צ מהלכות סנהדרין הלכה י סמג עשין א טור ש״ע ח״מ ס״ג סעף א ג:
ו ו מ״י פ״צ מהלכות קידוש החדש הלכה ח:

הנהגות וצינונים

[א] בכת״י **שופט**, וכו״ה בעין יעקב ובילקוי״ש:
ב בדפוס״י שופט שבימך וכו״ה בד״ח וברש״י בחומש:
ג תיבת ״ברבים״ ליתא בכת״י:
ד כת״י **שנים** ועי״ רש״י ד״השנים״ הכוונה מאותן אשר ראו:
ה **הגדלת** עדים (רשב״א):
ו [נצל ותינא] (גליון):
ז דפוס קראקא ובבניאיים הראשונים:
ח ברש״י שבעין יעקב **שהוא**:
ט הוא המשך הפסוק:
י נראה דיש להוסיף ההב, או **הראשונים**:
כ ד״ה ״משפט״ צ״ל אחר ד״ה ״כי חק הוא״:
ל בתוס״ הראש״ש **שהוא בימך**:
מ צ״ל **קרא** (באה״מ, ובתוס״ הראש״ש הגירסא הכא **למ״ה**):

רבינו חננאל

שקל הכתוב ג' קלי עולם כג' חמורי עולם לומר לך ירובעל שהוא גדורו בדורו כמשה בדורו.
בדן בדורו כאהרן בדורו.
יפתח בדורו כשמואל בדורו
ללמדך שאפי' קל שבקלים ונתמנה פרנס הרי הוא כגדול שבחבירי' וכתיב ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט וגו' וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל שופט שלא היה בימיו.
הא אין לך לילך [אלא] אצל שופט שבימך נטל מקלו ומעותיו והלך ליבנה אצל ר״ג ביום שחל יוה״כ להיות כחשבונו:
ירושלמי ראש בית דין אומר מקודש ומוקים לה רשב״י מאי מקודש מקוים.
תני לעיבור שנה מתחילין מן הצד וכבר נכנס ר' יוחנן והוא היה הקטן שבהן.
אמרו לו אמור הרי השנה המקודשת בעיבור.
א״ר יוחנן ראה לשון שלימדנו בן הנפח אלו אמר בעיבור הייתי אומר אלו י״א ימים שהחמה יתירה על הלבנה אלא בעיבור שהוסיפו לה חכמים והן ל' יום ועיבורה.
ריש לקיש חשש על הדא דמר

ר' אלעזר והיהוה די אל הנביאים החוזים וגו' בסוד עמי לא יהיו.
זה סוד העיבור.
ובכתב בית ישראל לא יכתבו זה המינוי ואל אדמת ישראל לא יבא כשמשעו.
ר' אלעזר כד סלק להכא אמר אית גבי חדא.
כד מנוגי אמר אית גבי תרתא.
כד על לעיבורא אמר אית גבי חלת:
א״ר שמלאי טעמא דר״י **בן נורי** דאמר עדי שקר הן.
כלומר סבר כיון שנראתה שחרית במזרח וערבית במערב המולד בחצי היום.
וכל חדש שנולד (לו) [קודם שש] שעות אין כח בעין לראות הישן.
ותני כן נראה בשחרית לא נראה החדש בין הערבים נראה החדש לא נראה הישן שחרית:
ו**ר״ג** אומר מסורת בידי מאבותי פעמים בא בארוכה פעמים בא בקצרה מי שילח למי.
ואסיקנא ר״ג שלח לר' יהושע עי״ ר' עקיבא.
א״ר יוסי יודעת היו שאלו קדשו בלא עדים שהוא מקודש.
ומה בא להעיד אלא אם קדשוהו ואח״כ נמצאו העדים וזממין שהוא מקודש:

כה:

שהימים

יותר מן האחרונים אל תאמר כן דאין לך אלא שופט שהיה^ל צימיו:
הדרן עלך **אם אינן מכירין ראווהו**
ב״ד ב״בד.
פ״י צ״ד של כ״ג ולכן פירש צקונטרס דהיה להם שהות דאי לא היה

להם שהות מאי פריך בגמ' ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ולקדשוה מיד שראוהו הא לא היה להם שהות לקדש:
אימת הוי חק בגמר דין.
דהאי קרא דכי חק לענין ראש השנה דרשינן ליה צפ' קמא (דף ט:) והוא הדין בכל חדשים:
לא תהא שמיעה גדולה מראייה.
פירש צקונטרס דהא גצי עדות החדש לא כמיצ עדות אלא כזה ראה וקדש וצחנס דחק דאפילו צדיי נפשות אמרינן הכי צפרק המוצל (צ״ק דף ט: ושם) אם ראוהו ציוס:
כגון שראווהו בלידה.
דאין יכולין לקדש על פי ראייה צלילה דא״כ היתה ראייה צלילה מקום קבלת עדות ואין קבלת עדות אלא ציוס אפילו צדיי ממונות כדאמרינן לעיל דקרי חקירת עדות כתחילת דין:

עד דאיכא אהרן בהדר.
ואין ציט דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד וסוגיא דהכא כמאן דלומר נשמעתא קמייתא דסנהדרין (דף ג.) דצר תורה מד נמי כשר דכתיב״ צדק תשפוט מדלינטריך ליה הכא^ט עד דאיכא אהרן צהדך דלמאן דבעי מדאורייתא שלשה מומחין וכדי שלא תנעול דלת הכשירו צשלשה הדייטות גצי עדות החדש אין להכשיר ואם כן לא נריך קרא:

דחתמנא

הראשונים היו מובים מאלה.
ולכן יש לשמוע לראשונים יותר מן האחרונים אל תאמר כן דאין לך אלא שופט שהיה^ל צימיו:
הדרן עלך **אם אינן מכירין**

ראווהו
ב״ד ב״בד.
פ״י צ״ד של כ״ג ולכן פירש צקונטרס דהיה להם שהות דאי לא היה להם שהות מאי פריך בגמ' ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ולקדשוה מיד שראוהו הא לא היה להם שהות לקדש:
אימת הוי חק בגמר דין.
דהאי קרא דכי חק לענין ראש השנה דרשינן ליה צפ' קמא (דף ט:) והוא הדין בכל חדשים:
לא תהא שמיעה גדולה מראייה.
פירש צקונטרס דהא גצי עדות החדש לא כמיצ עדות אלא כזה ראה וקדש וצחנס דחק דאפילו צדיי נפשות אמרינן הכי צפרק המוצל (צ״ק דף ט: ושם) אם ראוהו ציוס:
כגון שראווהו בלידה.
דאין יכולין לקדש על פי ראייה צלילה דא״כ היתה ראייה צלילה מקום קבלת עדות ואין קבלת עדות אלא ציוס אפילו צדיי ממונות כדאמרינן לעיל דקרי חקירת עדות כתחילת דין:
עד דאיכא אהרן בהדר.
ואין ציט דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד וסוגיא דהכא כמאן דלומר נשמעתא קמייתא דסנהדרין (דף ג.) דצר תורה מד נמי כשר דכתיב״ צדק תשפוט מדלינטריך ליה הכא^ט עד דאיכא אהרן צהדך דלמאן דבעי מדאורייתא שלשה מומחין וכדי שלא תנעול דלת הכשירו צשלשה הדייטות גצי עדות החדש אין להכשיר ואם כן לא נריך קרא:

הראשונים היו מובים מאלה.
ולכן יש לשמוע לראשונים יותר מן האחרונים אל תאמר כן דאין לך אלא שופט שהיה^ל צימיו:
הדרן עלך **אם אינן מכירין**

הראשונים היו מובים מאלה.
ולכן יש לשמוע לראשונים יותר מן האחרונים אל תאמר כן דאין לך אלא שופט שהיה^ל צימיו:
הדרן עלך **אם אינן מכירין**

ראווהו
ב״ד ב״בד.
פ״י צ״ד של כ״ג ולכן פירש צקונטרס דהיה להם שהות דאי לא היה להם שהות מאי פריך בגמ' ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ולקדשוה מיד שראוהו הא לא היה להם שהות לקדש:
אימת הוי חק בגמר דין וקא קרי ליה רחמנא משפט^ט מה משפט ביום יאף הכא נמי ביום:
ראווהו בית דין יעמדו שנים ויעידו בפניהם:
ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראייה א״ר זורא י״כגון שראווהו בלילה:
ראווהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחביריהם אצל היחיד:
אמאי הכא נמי נימא לא תהא שמיעה גדולה מראייה וכי תימא ה״ג כגון שראווהו בלילה היינו הך סיפא איצטריכא ליה דאין היחיד נאמן על ידי עצמו דסלקא דעתך אמינא הואיל (ותנן^י) ידיני ממונות בשלשה ואם היה מומחה^י לרבים דן אפילו ביחיד הכא נמי ניקדשה ביחיד יקמ״ל ואימא הכא נמי אין לך מומחה לרבים בישראל יותר ממושה רבינו וקאמר ליה הקב״ה עד דאיכא אהרן בהדך דכתיב^י ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר החדש הזה לכם למימרא דעד נעשה דיין לימא מתני' דלא כר״ע דתניא י סנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש

ואומר.
צספר תהלים משה ואהרן צכהניו ושמואל צקוראי שמו קוראים אל ה' והוא יענם הרי ששקל הכתוב שמואל עם משה ואהרן וצכתוצים^י הראשונים כתוב ירובעל צדן ויפתח עם משה ואהרן ושמואל שלשה קלים עם שלשה חמורים:
הא אין דך יליך בו'.
הרי לימדך הכתוב כאן שאין לך לצקש אלא שופט שהיה^ט צימך:
אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו מובים מאלה.
כי לא מתכמה שאלת על זה^י לפי שהדורות^י היו טובים ולדיקים מן האחרונים לפיכך היו הימים הראשונים טובים מאלה שאי אפשר שיהו אחרונים כראשונים:

הדרן עלך **אם אינן מכירין ראווהו**
בית דין וכל ישראל ונחקרו העדים.
מפרש צגמרנא אי נמי נחקרו העדים:
ראווהו בית דין ב״בד.
שאין מי שיעיד אלא הם ולא ארישא קאי צסמוך לחשיכה אלא שהיה שהות לקדש:
יעמדו שנים ויעידו בפניהם.
ואע״פ שכולן ראוהו וצגמרנא פריך לא תהא שמיעה גדולה מראייה:
ועידו בפניהם.
השנים:
שאין היחיד נאמן.
לומר מקודש צפני עצמו לכן נריך להוסיב מחזיריהן אללו:
גמ' למה יי צמייתי כל ישראל.
הרי ראוהו ציט דין:
איפרסמא ליה מילתא.
דציוס שלשים נראה לקדשו:
נחקרו העדים למה יי.
מקירתן אחרי שהכל ראו:
למה יי צמתנייה לחקירה ב״ע.
כיון דאשמועינן דכי ראוהו ציט דין וכל ישראל אפילו הכי מעצבין ליה כל סכן נחקרו העדים:
סלקא דעתך אמינא.
היכא דאיכא חקירת עדים ציוס תו לא ניעברוה אלא יגמרו הדצר צלילה ויקדשוהו ציוס שלשים לענין תיקון המועדות:
ט משפט.

היינו תחילת דין:
כי חק הוא.
צקידוש החדש דרשינן ליה צפ' קמא (דף ט:):
משפט ביום.
נפקא לן צסנהדרין (דף לה:):
מוהיה ציוס הנחילו את צניו^י ציוס אתה מפיל נחלות כו':
ואמאי.
יעמדו שנים ויעידו הלל ראוהו כולן יקדשוהו צראייתם דלא תהא שמיעה ששומעין מפי עדים גדולה מראייה דהא גצי עדות החדש לא כמיצ עדות אלא כזה ראה וקדש^י:
שראווהו בלידה.
הלכן למחר אי לאו שמיעה על מה יקדשו:
למימרא דעד נעשה דיין.
מי שראוי להיות עד דצצר נעשה דיין ואלו כולן ראויס להיות עדים שהרי כולם ראוהו:
מקלתן

החדש צמסכת ראש השנה [שם לו:].
שראווהו בלידה.
הלכן הן עצמן אינם יכולין לקדש למחר שהרי צלילה עדים היו צדיינן ולמחר אין עד הראיה דצצר נעשה דיין על פי עדות עצמו אלא אם כן יעד אחר צפניו דהשתא אינו עושה הדין על פי עדות עצמו והלכן אחד מן השלשה שראו החדש כשמוציפין שנים אללו להיות דיינין ושנים הראויין מעדיין צפניהם יכול הוא להיות דיין אע״פ שראוהו צלילה עממן שהרי ע״פ עדות אחרים שמעדין לפניו הוא דן את הדין ולא על פי ראיה עצמו דאין לנו לפסול דיינין צצטיל שראו דצצר כל זמן שלא העידו אלא שהוא עצמו לא דיון את הדין על פי ראיה עצמו דאין עד נעשה דיין וכגון שראה צשעה דאינו יכול להיות דיין אצל אם ציוס ראה דצההיא שעתא מצי לדון את הדין דלא תהא שמיעה גדולה מראייה מה לי אם דיון עכשיו מה לי אם דיון למחר והכא נמי מהאי טעמא משום דהוו להו עדים צראיית הלילה דלא מצי למימר לא תהא שמיעה גדולה מראייה דההיא ראייה לא חצבינן לה כעדות שהועד צפניהן אלא היכא דראו צשעה שיכולין לעשות הדין אצל היכא דראו צשעה שאין יכולין להיות דיינין כגון צלילה ההיא ראייה ראיית עדים היא שראין דצצר ולא ראיית דיינין היא והלכן ע״פ ראייתן דהיינו כאלו הם עדים אין יכולין הן עצמן להיות דיינים על פי ראיה עצמן דאין עד נעשה דיין ומיהו צ״ד שהעידו לפניהם עדות צלילה עדות גמורה היא ויכולין לדון למחר ציוס אצל ראייה ידידה שראוין צלילה לא חצבינן כאלו הועד לפניהם צלילה דמין דלא חזו צשהיא שעתא לדינא ראייה ידידה אינה כשמיעה ממש ששמעו מפי עדים צלילה אלא הן עצמן נעשו עדים ושוב לא יכו דיינין צעדות עצמן אא״כ יעידו אחרים צפניהם והכי הלכתא וכי הא סוגיא אשכחן צצ״ק צפ' המוצל (ג.) גצי המקום לחצרו [רשב״ם ב״ב קיד:].
מומחה ירבים.
נמעץ צמכתיר נטל רשות מנשיא מכתיר על שם שנתן רשות למקום ולקרותו רצי ומאלו הוא כשר להיות מוכתר ליקדא רצי מומחה לרצים ואם טעה לא ישלם [עירובין גז:].
דן אפי״ו ביחיד.
דכתיב (ויקרא טז) צצלק חטפוט וצקצצר אין כאן עירוב צפרשית [סנהדרין ה.].

חשק שלמה על ר״ח (ב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(צ) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(ד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(ה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(ו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(ז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(ח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(ט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(י) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(יא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(יב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(יג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(יד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(טו) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(טז) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(יז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(יח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(יט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(כ) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(כא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(כב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(כג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(כד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(כה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(כו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(כז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(כח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(כט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(ל) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לך) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לא) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לב) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לג) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לד) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לה) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לו) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לז) דלנאורה מלתא דפשיטא הוא דאין נאמן סד״א כו'.
(לח) ואמאי לא תהא שמיעה גדולה מראיה ואמאי צריכין וכו'.
(לט) דלנאורה מלתא דפשיט

כל פסולי המוקדשין פרק חמישי בכורות לו.

עין משפט
נר מצוה

ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

שיטת מקובצת

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

אימור ד"ר מאיר לחששא כ"ו. ממין הלשון משמע דלעילא דר' מאיר קאמר ולא סמירא לן כוונה^[א] אלא אפילו במומקן עובר על דבר א' לא היו חסוד על כל המורה כולה ואע"ג דצדקה זה צורק (פסחין דף כו.) אמר אבי עבדין אכול נפילות להכניס פסול לעדות ומוקים לה כרבי מאיר וקיימא

לן כוונה דהוה מעיל ק"ס היינו דוקא לענין עדות דרממנא אמר אל חשט רשע עד אכל בשאר מילי לא חסוד ומיהו ר' מאיר קאמר התם עד וזמם פסול לכל המורה כולה ה"נ היה מלי למינקט אחד משאר דברים ולא נקט עד וזמם אלא לאפוקי מדר' יוסי דלפילו עד וזמם נמי מכשר לדיני נפשות כשהוה צדיק ממונות: **ואמר** רבא מה ד' א' שקר. רבא גרסין שהיה של אבי ולא רבא^[ב] דרבא אית ליה נהדיא חזקת חזקת הצמים (ב"ב דף ק"ג:) דמה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן דלמך דלמי ורבא לא סמירא לכו ה"ל דרבא חסוד כ"ו. **בא** צפני רבן גמליאל אמר צ"ה ואלסנא ר' הוה דלמן חילוק בין סבר לעס הארץ דצדקת בתלם דיומא (דף ע"ה.) גב' ר' יוסי בן יומרא דכחן הוה וימיעא ליה א' הלכה כר' מאיר דלמך חסוד על הדבר לא דנו אלא מעידו א' כרשב"ג דלמך נאמן על של חסידו ש"מ דלרבי מאיר לא היה ממיר דע"פ סוסי חסד: **עמוד** השואל ושאל צפ' נענה נדרים פירושלמי דרש מדרבנא ועמדו שני האנשים צ"ח דשואל הלכות ואגדות לרין לעמוד: **עמוד** צ"ח ויעידו ויעידו ב"ד. לא גרסי' ויעידו ב"ד לא כלל ולא^[ג] נפקת חפלת השחר (ב"ב דף כ"ו:) דמה עדות שייך כלל פסחין דר' פירש פירש כן גדול (דף ע"ה.) גרסין ליה גב' עובדא דייא^[ד] ואגב פשטא דהתם נכתב כלל: **היאך** החי יבול להכניש החי. כלומר סבר היינו להעלים ואמי יבול ופקינ' פירש דודאי כן אמרנו ומוחזי ש' וא"ל י"ן דצדקת חפלת השחר (ב"ב דף כ"ו:) פסק ש' הלכה כמנחם^[ה]: **רבי** חוצפית המתורגמן. מעשרה הרומי מלכות ואלסנא:

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

גליון הש"ס

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

רבינו גרשום

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

א"ל לעדות אשה בלבד:
ב"ה א"י מ"י פ"ב מ"ה
נתינת הלכה טו
טו"ש א"ש"פ כ"י ח ספיקו
ג

עין משפט ונר מצוה

בג א מיי פ"ה מהל' ת"ח הלכה ו סמג עשין טו טוש"ע או"ח סי' ז סעיף כד [ובי"ד סימן רמז סעיף טז]:

כד ב מיי שם הל' ה סמג עשין יג טוש"ע יו"ד סי' רמז סעיף יו: **כה ג מיי** שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ז: **כו ד מיי** שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' כד: **כז ה מיי** שם טוש"ע או"ח סימן ז סעיף כה: **כח ו ז שו"ע** או"ח סימן רמז סעיף יד:

כט ח מיי פ"ג מהלכות תפלה הל' ז (ופכ"ט מהלכות שבת הל' י"א) סמג עשין כט טור שו"ע או"ח סי' תש"ע

רסו סעיף ז: **ף ט מיי** וסמג שם טור שו"ע או"ח סי' רנז סעיף ג:

ף א י מיי פ"ג מהלכות תפלה הלכה ו:

ףב ב מיי פ"א מהל' תפלה הלכה ו ופ"ג הל' ו ז שו"ע הלכה ט סמג עשין טו טור או"ח סי' רלה ללו רלו:

‏**‏**

פסחים נאמן

אמר רבא [כו'] להזיע וקודם גזירה. איתנה מיפרשה במס' שבת בפ' כירה (דף מ.) אמר ר' שמעון בן פזי אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא בתחלה היו רוחצין בחמין שהוחמו מערב שבת כו' ראו שאין הדבר עומד התירו להן חמי טבריא ועדיין זיעה במקומה עומדת הודיענו בכאן כי רבי שהתפלל של שבת בערב שבת כבר קיבלה לשבת עילוויה ואיחייב לשבות ונאסרו עליו החמין לרחוץ בהן ולא נכנס בברחץ אלא להזיע בלבד וזה המעשה היה קודם שגזרו חכמים על הזיעה לפי מה שיש בהלכה שהזכירוה אסרו להן להזיע: אמרי [עד] כמה נצעריה ונזייל ברה"ה צעריה בבכורות צעריה. האי דצעריה בראש השנה שנוי הוא בפרק אם אינן מכירין אותו (דף כה.) דתנן ועוד באז שנים ואמרו ראינהו בזמנו שלה לו רבן גמליאל גזור אני עליך שתבא אצלי במקלך ובמעותיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונך ובבכורות (עוד) בפרק כל פסולי המוקדשים (דף לו.) פירשו מעשה (אחר) [אחר] שאירע לר' יהושע עם רבן גמליאל דכסיף ליה קמי רבנן והעמידו על רגליו בריבין עד שנכנסה קנאה בלב כל העם שהיו לשם ושיתקו את המתורגמן וזו היא הגירסא של זו המעשה ר' צדוק היה ליה בוכרא רמא ליה שערי בסלי נצרין של ערבה קלופה בהדי דאכל איבוע שיפותיה אתא לקמיה דר' יהושע אמר ליה כלום חלקנו בין בור לחבר אמר ליה הין בא לפני רבן גמליאל אמר ליה לאו

כז:
ולא
אחורי רבו. פירש רש"י משום יוהרס ויש מפרש שגראה כמשמחה לרצו: **והנהותן** ש"לום לרבו והמחזיר ש"לום. פירוש כשאר בני אדם שאינו אומר שלום עליך רצי והיינו דלמרינן (בי"ק דף עג:) כדי שאלת תלמיד לרצ חי נמי ההוא לכתלה קאמר ובתלמיד חבר דשרי ככל הני דלקמן:

הואיל
והתפלאו וכו'. הכא נמי נימא לענין (ה) חומרא^ל ואמאי שרי ליה וצקונטרס פי' צניס אחר: **שאני** צבור. אע"ג דלא מטא זמן^ל אין (ג) איסורה איסור בעשיית מלאכה אף על גז דטעותא הוא: **צרי** ש"ל מוצאי שבת וכו'. יש לומר דהכא מייירי שיש לו צורך מזה לעשות צמזמאי שבת כגון ללכת למול חינוק ולא יהיה לו יין להצדלה אם לא יקדים דודאי צריך להוסיף מחול על הקדש דאורייתא^ל אצל צננס לא ופשיטא שלא היו ממהרים להצדיל ולהתפלל של מוצאי שבת בשבת דגם צמלאכה אסור עם חשיכה^ל:

הלכה
כדברי האומר רשות. לאו דוקא רשות אלא כדפרישית לעיל (ד' כו.) ולכן^ל נקרא רשות לצטלה עצור מזה אחרת העוצרת:

והלכתא
כוותיה דרב. ונראה ללכך תקנו פסוקים וקדיש צין גאולה לתפלה דרשות היא: [ע' תוס' לעיל ד' ד"ה דלמר ר"י]:

צלי של שבת בערב שבת אומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה על הכוס ת"ש דאמר רב נחמן אמר שמואל "מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קדושה על הכוס" והלכתא כוותיה^ל רבי יאשיה מצלי של מוצאי שבת בשבת אומר הבדלה על הכוס או אינו אומר הבדלה על הכוס ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל "מתפלל אדם של מוצאי שבת בשבת ואומר הבדלה על הכוס אמר ר' אסי אמר ר' אלעזר א"ר חנינא אמר רב בצד עמוד זה התפלל ר' ישמעאל בר' יוסי של שבת בערב שבת כי אתא עולא אמר בצד תמרה הוה ולא בצד עמוד הוה ולא ר' ישמעאל ברבי יוסי הוה אלא ר' אלעזר בר' יוסי הוה ולא של שבת בערב שבת הוה אלא של מוצאי שבת בשבת הוה: תפלת הערב אין לה קבע: מאי אין לה קבע אילימא 'דאי בעי מצלי כוליה ליליא ליתני תפלת הערב כל הלילה אלא מאי אין לה קבע כמאן דאמר ^ותפלת ערבית רשות דאמר רב יהודה אמר שמואל תפלת ערבית רבן גמליאל אומר חובה ר' יהושע אומר רשות^ל אמר אביי הלכה כדברי האומר חובה אמר ^זהלכה כדברי האומר רשות. **ת"ר מעשה בתלמיד אחד שבא לפני ר' יהושע א"ל תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה רשות בא לפני רבן גמליאל א"ל תפלת ערבית רשות או חובה א"ל חובה א"ל והלא ר' יהושע אמר לי רשות א"ל ה המתן עד שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש כשנכנסו בעלי תריסין עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם שחולק בדבר זה אמר ליה ר' יהושע לאו א"ל והלא משמך אמרו לי רשות אמר ליה יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך^ל עמד רבי יהושע על רגליו ואמר אלמלא^ו אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת ועכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את החי היה רבן גמליאל יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שרגנו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן עמוד ועמד אמרי עד כמה נצעריה ונזייל ברה"ה אשתקד צעריה בבכורות במעשה דר' צדוק צעריה הכא נמי צעריה תא ונעבריה מאן נוקים ליה נוקמיה לרבי יהושע בעל מעשה הוא נוקמיה לר' עקיבא דילמא עניש ליה דלית ליה זכות אבות אלא נוקמיה לר' אלעזר בן עזריה דהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא הוא מקשי ליה מפרק ליה והוא עשיר דאי אית ליה לפלוחי לבי קיסר אף הוא אול ופלח והוא עשירי לעזרא דאית ליה זכות אבות ולא מצי עניש ליה אתו ואמרו ליה נוחא ליה למר דליהוי ריש מתיבתא אמר להו איזיל ואימליך באינשי ביתי אול ואמליך בדביתהו אמרה ליה**

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

בנגד רבו. אכל רצו ומראה כאילו הם שוים: **אחורי רבו**. נמי יוהרס הוא: ש"לום לרבו. כשאר כל אדם שלום עליך ולא אמר לו שלום עליך רצי: והיינו דקאמר ליה. אותו היום שהתפלל רצ של שבת צערב שבת בתפלתך: **ולא** אמר ליה מי בדיל^ל מר. שמע מינה תלמיד חבר הוי ליה: לבית המרחץ. סלקא דעתך לאחר שגזרו על הזיעה ועל הרחיצה בשבת כדלמרינן צמסכת שבת צפרק כירה שהסיקוה (ד' מ.) אלמא אע"ג דצלי לא צדיל מאיסורי שבת: אמר רבא ליהויע. נכנס להזיע מחמת חוס צית המרחץ ולא נתן עליו מים: וקודם גזרה. עד שלא גזרו על הזיעה וצכל דוכתא^ל דלמרינן כדלמר רבא להזיע כו' מהכא למרינן: לברוריי פלי. לעשן אותן צגפרית לאחר שהתפלל של שבת צערב שבת: **טעותא** הוא. לא קבל עליו חוספת שבת משעת תפלה מדעת אלא יוס המעונן היה וכסבור חשכה ואמר כך זמנה חמה: הואיל והתפלאו התפלאו. ולא הצריכס להתפלל משתחשך אלמא תפלה היא ואע"פ שלא הותרו צמלאכה התס הוא ללא לעצור על ד"ת אצל לענין חוספת אע"ג דצטעות הוה חוספת הוא ע"י תפלה הואיל ואמר תפלה קצלה היא: בעלי תריסין. חכמים המנלמים זה את זה כהלכה: היאך יכול החי להכחיש את החי. על כרחי אני צריך להודות שאמרתי לו רשות: התורגמן. שהיה עומד לפני רבן גמליאל ומשמע לרצס את הדרשה מפי רבן גמליאל: עמוד. שתוק: אשתקד. שנה שעברה: בראש השנה. צמסכת ראש השנה^ל (דף כה.) שאמר לו גזור אני עליך שתצא אצלי צמקלך וצמעותיך ציוס הכפורים שחל להיות צמצונך:

בבכורות. צמסכת צכורות (דף לו.): במעשה דרבי צדוק. צצכורות הוא^ל ר' צדוק הוה ליה צוכרא ואמר ליה רבן גמליאל לר' יהושע עמוד על רגליך כו' כי הכא: תא ונעבריה. צואו ונעציר אותו מן הנשיאות: בעל מעשה הוא. והוה ליה לרבן גמליאל כערא טפי: לית ליה זכות אבות. ודילמא עניש ליה רבן גמליאל: ^ו מעברין לך. יורידוך מן הנשיאות צצציל אחר: ה"ג

המדרש כשנכנסו בעלי תריסין עמד השואל ושאל תפלת ערבית רשות או חובה אמר ליה רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם שחולק בדבר זה אמר ליה ר' יהושע לאו א"ל והלא משמך אמרו לי רשות אמר ליה יהושע עמוד על רגליך ויעידו בך^ל עמד רבי יהושע על רגליו ואמר אלמלא^ו אני חי והוא מת יכול החי להכחיש את המת ועכשיו שאני חי והוא חי היאך יכול החי להכחיש את החי היה רבן גמליאל יושב ודורש ור' יהושע עומד על רגליו עד שרגנו כל העם ואמרו לחוצפית התורגמן עמוד ועמד אמרי עד כמה נצעריה ונזייל ברה"ה אשתקד צעריה בבכורות במעשה דר' צדוק צעריה הכא נמי צעריה תא ונעבריה מאן נוקים ליה נוקמיה לרבי יהושע בעל מעשה הוא נוקמיה לר' עקיבא דילמא עניש ליה דלית ליה זכות אבות אלא נוקמיה לר' אלעזר בן עזריה דהוא חכם והוא עשיר והוא עשירי לעזרא הוא מקשי ליה מפרק ליה והוא עשיר דאי אית ליה לפלוחי לבי קיסר אף הוא אול ופלח והוא עשירי לעזרא דאית ליה זכות אבות ולא מצי עניש ליה אתו ואמרו ליה נוחא ליה למר דליהוי ריש מתיבתא אמר להו איזיל ואימליך באינשי ביתי אול ואמליך בדביתהו אמרה ליה

”בבכורות הוא” ליתא ברש”י שבע”י: [ז] דבור זה שייך לדף כח ע”א: [ח] לַעֲרִיץ לְהוֹמְרָא כצ”ל רש”א (גליון) לפנינו ”לענין” הוא ע”פ המהרש”ל דפו”ר: [ט] עיין רש”ל ורש”א (גליון), גי’ מהרש”ל ואע”ג דלא מטא זמן **איסור** אסורים בעשיית מלאכה פי’ כדי שלא להטריחם עוד בתפלה וכו’ משא”כ ביחיד. ועי’ מהרש”א דלענין היתר מלאכה אין חילוק בין יחיד לציבור, עיי”ש גרסות בתוס’: [מ] מ”ש התוס’ דגם ”במלאכה אסור עם חשכה” אין לו מובן דאיפכא מיבעיא לי’ [למימרא] **דגם עם חשכה אסור במלאכה**. פני יהושע, ועיי”ש שמקשה בדבריהם וסיים ולולי דמסתפינא הי’ נ”ל שכל זה אינו מדברי התוס’ אלא גליון: [נ] נדצ”ל דלַכָּךְ (זאת מנוחתו): [ס] ד”ה ”והלכתא” הוא סיום דברי התוס’ דלעיל, והכל דבור אחד עם דבור הקודם, (וכן משמע מדברי התוס’ לעיל כו ע”א ד”ה טעה, רש”ש):

ליקומי רש”י
מי בדלת. פעם אחת נתקשרו שמים צעזעם והתפלל רצ של שבת מצעור יוס ואמר ליה רצ ירמיה לרצ מי דלת מן המלאכה משקלת עליך שבת ואמר ליה אין צלילא [צירובין מ:]. **תפילת ערבית**
רשות. מפני שהיא כנגד הקטר מלפס ואימורים שאין מעכבין כפרתן [שבת ט:]. **בעלי תריסין**. מנמים תלמידי חכמים הנלמדים צמלמנה של חורה. א”מלא אני חי והוא מת. הייתי יכול להכחיש ולומר לא אלמתי. **היאך יכול** החי להכחיש את החי. ודאי כן אלמתי וחוחתי צי [ע”ש בתוס’]. **עמוד ועמד**. שתוק ושחק [בכורות לו.]. **עד כמה נצעריה**. תקיפי קמא. רבן גמליאל שהיה נוהג שררה וחוק מורא צתלמידים כדלשכתן צצכורות (לו.) וצצכות (כו.): וכלש השנה (כה.) דלעריה לר’ יהושע [סנהדרין יא.]. והוא עשירי לעזרא. ר”אן כן עזריה עשירי לעזרא הסופר [מנחות ג.].

מכורות הש”ס עם הוספות

א) חולין דף קי. וע”ש.
ב) סוכה דף כז. וסוף מסכת כלה, ג) [עירובין מ:] ועיי”ש ברש”י ד”ה מי בדלת וצ”ע (הגהות מהר”י לנדא) וכן הקשה הרש”ש, ד) [פלה לב], ה) עיין תוס’ פסחים צט: ד”ה עד, ו) [לעיל ד: שבת ט:], ז) [צכורות לו. וע”ש בתוס’], ח) ר”ה ט ע”א.

‏**‏**

א) תוס’ ד”ה הואיל וכו’. נמי נימא לענין מלאכה ואמאי שרי:
ב) ד”ה שאני וכו’. אין איסור בעשיית כל”ל ומינה איסורא נמחק:

‏**‏**

גליון הש”ס

גמ' והמחזיר ש"לום לרבו. צריף וצרא"ש לימא לאה והמחזיר שלום לרצו: שם דתלמוד חבר הוה. עיין קדושין ד' מ"ו ע"א תוס' ד"ה נלאין: שם וקודם גזרה הוה. ע' שנת ד' מ' ע"צ צרש"י ד"ה דלא מעשה. וצרשצ"א צחדושי סס:

‏**‏**

הגהות וצינונים

א) בכת"י נוסף **אפינא דמעלי שבתא** (וכ"ה ברא"ש ובאו"ז שם וברוקח סי' מה, ועיין ברש"י): [ב] בטור או"ח סימן רצג כתב רב צלי של מוצ"ש בשבת וכן ר' יאשיה כו' ובשו"ת הגאונים סי' כד רב צלי של שבת בע"ש ושל מוצ"ש בשבת: ג) סיום הגמרא "והלכתא כוותיה" דר"ג אמר שמואל ליתא ברי"ף וברא"ש: [ד] ס"א רשות **והלכתא** כדברי האומר חובה ורב אמר הלכה כדברי האומר רשות ע' יומא דף פז ע"ב (גליון) כ"ה בכת"י ובפירוש אמרו בינומא פז ע"ב והאמר רב הלכה כדברי האומר רשות ולא מצינו לו זאת במקום אחר, וגם רש"י ציין שם מהך דהכא וכ"ה בתוס' (דק"ס): ה) עיין תוס' בכורות לו ע"א ד"ה עמוד שכתבו דלא גרסי' "ויעידו כך": ו] נדצ"ל א"מאי (מהר"ג אדלר) ועיין תוס' מגילה כא ע"א ד"ה אלמלא: ז] כתב הצ"ח דו"ל כעת אינו עולה על זכרוני שום מקום בש"ס שיוצא דברי רבא זולת כאן וביצה ודברי רש"י כאן שכתב ובכל דותאא משמע שיש עוד מקומות בש"ס שהובאו דברי רבא: ח) אף שכמי ר"ג ור"י עדיין לא היו המשיגות סדורות צ"ל דבעלי התלמוד ציינו לעצמם שהוא במס' ראש השנה ומסכת בכורות (מעיל שמואל) ואולי י"ל דכוונת הגמרא "ברה" בעניני ר"ה וכן בבככורות" בעניני בכורות ורש"י רק ציין מקומו: ט) תיבת

[א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

תורה אור השלם
(א) פני הכהן בלילה
(ב) פני הכהן בלילה
(ג) פני הכהן בלילה
(ד) פני הכהן בלילה
(ה) פני הכהן בלילה
(ו) פני הכהן בלילה
(ז) פני הכהן בלילה
(ח) פני הכהן בלילה
(ט) פני הכהן בלילה
(י) פני הכהן בלילה
(יא) פני הכהן בלילה
(יב) פני הכהן בלילה
(יג) פני הכהן בלילה
(יד) פני הכהן בלילה
(טו) פני הכהן בלילה
(טז) פני הכהן בלילה
(יז) פני הכהן בלילה
(יח) פני הכהן בלילה
(יט) פני הכהן בלילה
(כ) פני הכהן בלילה
(כא) פני הכהן בלילה
(כב) פני הכהן בלילה
(כג) פני הכהן בלילה
(כד) פני הכהן בלילה
(כה) פני הכהן בלילה
(כו) פני הכהן בלילה
(כז) פני הכהן בלילה
(כח) פני הכהן בלילה
(כט) פני הכהן בלילה
(ל) פני הכהן בלילה

היה צריך לראש
אשר שלח לו ה' הנהגה
על רב פשיעה ופליגה
הקדש שני לפני צד:
[א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

לוא אלהים כל עבר
היה הכהן וראו את
יש כמאמר בכתב
אשר עולל לי אשר
הנהגה ביום היום אפס:
[א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

היה המצוי על כהן
ועל עשרה נפשות ואם
מאת ה' מן השמים:
[א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

במקום שחלש
בעצמתי ויודעת פרש
רשע לרעלי השביע
אחור נחמני שבועה כל
היום הנהגה [א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

היה זה היה עון
קדם אחרת גאון
שבעת קדם ושלש
השקט היה לה
הקדושה יד עני
ואביו לא התקדש:
[א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

היה נשים רחוקות
פשוטו ידעתי היה
לכיות למו כשרת בת
עמי: [א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

היה דעו גמ פלג
אין אפיו עמי אכלו
קדם ה' לא קראו:
[א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

היה אש מחר
במלכותו לפני מלכים
יתביע כל יתביע לפני
השמים: [א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

היה גלעד ולי מנשה
אפרים מעון ראשי
יהודה מלכות: מאב
סיר רחמי על אדם
אילוף עני על
קדשת התרעני:
[א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

אחד מן הנשכים להכריז גמל. זו שמהלכת לפנינו סומא וכו':
[מצד שרואה. שאינה אוכלת פעמים מלד יומן ופעמים מלד שמהלכת
כעצמה הרוחה שאוכלת מהלך ומכאן אלה מלד שרואה אוכלת: יין
מפספס ושוקע. בקרקע ורואין אלו בין גלגלי הטיפין שפלו כשעבר
הגלגל במקום זה מלד אחד שקועין
ומלד אחד הטיפין של שמן שפסין:
נפנה לצדדין. שכן דרך ישראל
להיותו נכוע: רדף. השבלי דרך
הגלגל והמנהיג ומלל כדכריהם
ואמרו¹ אדם יהודים על אותו שבלי
לדוניהם שהוא קן קלסמרי² מלך
אשקנזי³ בלעז⁴ שהיה דיוקנו דומה
למנמנמ⁵ פניו של אותו קלסמר של
מלך שזנות הולידו: ע"ש עסקי צ"ח.
לפי שכן שמו אותו לילה בבית חסד:
קולו נשמע יותר מביזב. כדלמדין
בעלמל (ויחל דף כ): מפני מה אין
הקול נשמע ביום כגלילה מפני
גלגל חמה הממנך בקרקע והיינו
דכתיב ככה מנכה גלילה קדי שהיה
קולה נשמע וירחמו עליה ואף על
פי כן אין מנמנמ לה: כוכבים
ומזלות בוכים. שנמנמו רחמים עליו:
בוכה בנדרו. מתוך שנשמע כהיה
מרכן לצו של אדם השומע קולו
לנכות עמו: ריסי שנינו. שער
שנבנת העין היה נופל ונכפל על
העין מרוב דמעות: א"ל. קונו⁶
קיה מתרגמין אילול: ע"ש בע"ה
נעוריה. שזכה תמיד ומזויה
דמעתה: ע"ש צ"ח. לשון לחם
ועצמות כגון לה ויבש: מכאן
לפסוקא מן התורה. כשלאס מדיע
נערו לאחר לרץ שאמר לו לא תנא
ואם לך כמו שגאה אלי כי קשה
הוא לשמעי⁷ שפעמים חוזרת עליו
והמקפיד על כך אין ט' משום
מיחוס. ל"א לקונלל כשם לו לרה
וידענה לרסם⁸ קונללל נעקש ל"א
נגד מתרגמין קבל כלאס שאומר
להכריז לא כנגדן אלו אומר: וירדנה.
ושקר אותה והיינו עשאוני כעובדי
לת שדני גלס כסדום: ע"ש א"ל. א"ל.
גמל היה מתגורר על הסורק כאלו⁹
גלה עליו לרה ומתפסק¹⁰ ללחמים
ואומר להם לישראל לא תהא לכם
לרה מו כדמזמור ויגמל היה מדבר
כנגד גמל משה או כנגד ה' השננים
של הגלגל נטכדלל: וירדנה.
לשון שפיה כמו (מגדל ד) וירד
מיעקב כלאס המושל במדבר
להלקותו ולשכרו: הכי גרסין
ויגדל עון בת עמי מחמאת סדום

וכי משוא פנים יש בדבר. והואיל וישראל רעים יותר מקדום למה לא
נהפכו כקדום לשון אחר וכי משוא פנים יש בדבר להם כתיב
וה' המטיר הוא בעצמו והכא כתיב שלם על ידי שלום: מדה יתירה
לשון. דמירושלים כתיב די נשים רחמניות בשלל ילדיהן היו לנרות
למו שהיה מוזמנת חזרתה ואוכלת
כזה אלמל רחמניות היו ואלו כקדום
כתיב יד עני ואביון לא המזיקה
ומלד זו כפרה עליהם שלא נספכו
לשון אחר מדה יתירה פורענות
גדולה היתה מוזמנת חזרתה ואלו
אוכלת זו עס זו דכתיב היו לנרות
למו ואלו כקדום כתיב גלגל שזנות
לחם שלא טעמו טעם עוני הא'
למדת גדול פורענות ירושלים
מפורענות קדום ולא היה משוא
פנים כדבר: מלד. לשון מסלה
כלומר כל האכזרים¹¹ פסלם הקצ"ה
ועשאו פסולים וכדכתיב כמסלה זו
והיינו דמיו¹² למטעם שנפסל ואין לו
תקנה: מפני מה הקדוש פ"א צ"ח.
כיוצא האלפא ביתא שזכירה: מפני
מרגלים. שהקדימו מאמל פיהם
עד שלא ראו ענין: מועם ששם
צ"ח. שהחמיס מולאים טעמם¹³
נלמסם של ישראל שהגלה הוא להם
כשגולין אותן: א"ל. הדיינין. מטה¹⁴
משפט שזכר ענוניהם היו להם
עמי למלכל אויבי: מלמדי תינוקות.
שעשין מללכמן רמיה: מי מנא.
להק מלכס והדייטות דקמתי נממתי
אין להם חלק: עוד אחד. שלום:
דיוקנו. של דוד אביו נממנת לפניהם
שלא למנומו מעמם: ב"י יתיצב לפני
השוכים. צניהס: לפני מלכים
ייתיב. גון עין ולא לפני חשוכים:
המעמך ישלמנה. וכי עליהם לשלם
משלומי עושו לאדם שחלם מואסים
צ צלמנה לומר שאין לו חלק לעולם
הבא: כי אתה תבחר ולי אמי.
וכי הנחירה כנס תלויה ולא צ'
לומר מי שיש לו חלק ומי אין לו
חלק הלא צ' הדבר תלוי: דורשי
רשומות. דורשי פסוקים דכתיבי
(דלל י) את הרשום כנכח אתם
היו אומרים שכלום יש להם חלק
אפילו למנשה וירענס ולחלל:
צ' גלעד ולי מנשה. עלי לסטל
עומס כדי שיהיו סס וזכס:
מנשה כמשמעו. מנשה כן חוקיו:
דקא

הראשון הקל ארצה זבולון וארצה נפתלי והאחרון הכבד דרך הים עבר
הירדן גליל הגוים אמר רבא¹ אמר ר' יוחנן כל המצויק לישראל אינו
עוף² לא אליהם כל עובדי דרך אמר רבא³ אמר ר' יוחנן מכאן לקובלנא
מן התורה כל עובדי דרך אמר רב עשאוני⁴ כעובדי על דת דאילו בסדום כתיב ו' וה'
המטיר על סדום ואילו בירושלים כתיב מ' ממרום שלח אש בעצמותי וירדנה וגו' ו' וכתוב⁵ ויגדל עון בת
עמי מחמאת סדום וכי משוא פנים יש בדבר אמר רבא⁶ אמר ר' יוחנן מדה יתירה היתה בירושלים
שלא היתה בסדום דאילו בסדום כתיב ה' הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ויד עני ואביון
לא החזיקה וגו' ואילו בירושלים כתיב י' נשים רחמניות בשלל ילדיהן היו לנרות⁷ ס"ה כל אבירי ה' בקרבי
כאדם שאומר לחברו נפסלה מבעד ו' פצו עליך פיהם אמר רבא⁸ אמר רבי יוחנן בשביל מה הקדוש
פ"א לעיין בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם⁹ אוכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו אמר
רבא¹⁰ אמר ר' יוחנן כל האוכל מלחמן של ישראל מועם טעם לחם ושאינו אוכל מלחמן של ישראל אינו מועם
מועם לחם ה' לא קראו רב אמר אלו הדיינין ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות מי מנא אמר רב אשי אנשי
כנסת הגדולה מנאום אמר רב יהודה אמר רב בקשו עוד למנות אחד¹¹ באה דמות דיוקנו של אביו (ב) ונשמחה
לפניהם ולא השגיחו עליה באה אש מן השמים ולחכה אש¹² בספסליהם ולא השגיחו עליה יצאה בת קול ואמרה
להם¹³ הוית אש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתביע כל יתביע לפני חשוכים מי שהקדים ביתו לביתו ולא
עוד אלא שביתי בנה בשבע שנים וביתו בנה בשלש עשרה שנה לפני מלכים יתביע (כל יתביע) לפני
חשוכים ולא השגיחו עליה יצאה בת קול ואמרה¹⁴ המעמך ישלמנה כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני וגו'
דורשי רשומות¹⁵ היו אומרים כולן באין לעולם הבא שנאמר¹⁶ לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעון ראשי יהודה
מחוקקי מואב סיר רחמי על אדם אשליך געלי עלי פלשת התרועעי עלי גלעד¹⁷ (ולי מנשה¹⁸) והא חאב שונפל
ברבות גלעד מנשה כמשמעו אפרים ראשי זה ירבעם ודקתי מאפרים יהודה מחוקקי זה אחיתופל

דקא
היה דעו גמ פלג
אין אפיו עמי אכלו
קדם ה' לא קראו:
[א] במגילת אסתר
[ב] במגילת אסתר
[ג] במגילת אסתר
[ד] במגילת אסתר
[ה] במגילת אסתר
[ו] במגילת אסתר
[ז] במגילת אסתר
[ח] במגילת אסתר
[ט] במגילת אסתר
[י] במגילת אסתר
[יא] במגילת אסתר
[יב] במגילת אסתר
[יג] במגילת אסתר
[יד] במגילת אסתר
[טו] במגילת אסתר
[טז] במגילת אסתר
[יז] במגילת אסתר
[יח] במגילת אסתר
[יט] במגילת אסתר
[כ] במגילת אסתר
[כא] במגילת אסתר
[כב] במגילת אסתר
[כג] במגילת אסתר
[כד] במגילת אסתר
[כה] במגילת אסתר
[כו] במגילת אסתר
[כז] במגילת אסתר
[כח] במגילת אסתר
[כט] במגילת אסתר
[ל] במגילת אסתר

אית ב: [ג] יש להוסיף של (באה"מ): [מ] צ"ל פמראית (באה"מ): [נ] צ"ל קונני (רש"י): [ס] צ"ל פשוטם (באה"מ): [פ] דבור זה שייך לכאורה לעיל קודם ד"ה פמכאן: [צ] צ"ל על חזרתן
כי לא (דפריי) באה צדיין צרה (מנרש"ל): [כ] דפוס פירור וצ"י ומפסר: [ק] בדפריי כל האכזרים. וצ"י מהרש"א: [ר] צ"ל דרמו (באה"מ): [ש] צ"ל מנעם (מצור דבש): [ט] צ"ל מפי (באה"מ):

(א) [לעיל ק: כז.] (ב) [סולין דף ע. מ"ה ס"ה.] (ג) [מספח פקד יד.] (ד) [בביתא ג. מוס' פ"ד.] (ה) ע"י ברכות סד' ר"א. (ו) ע"י ברכות ד' (ז) ע"י לעיל קכ. (ח) גיטין כח. (ט) ע"י מוס' לעיל לו: ד"ה הא לא.]

הנהגות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לקולא וכו' לא פשט ליה מאי דנע:

ליקוטי רש"י

קירב ביתתו. על ידי שפירכס יותר מדלי מת הלך אין גולה אלא אם כן מת מחמת ידו: בביתא דשישא. שאין שם רוח לנישוא דרוח נבלתו הכא גולה דלן כאל רוח ומחמתו מת ולנישוא דהוא קירב את מיתתו אינו גולה: הכי גרסינן: דקאמר תנא קמא אין מעדין אלא עד ג' ימים ואח"כ רבי יהודה למימר יש לך אדם או מקום או שעה שאינו מהיר לנפוח ולהשתנות ויכול להעיד אפי' לאחר ג' ימים: או לחומרא פ"ג. דקאמר תנא קמא עד שלשה ימים מעידים ואח"כ אינו למימר פעמים שאפי' חוץ שלשה אין מעדין: בבב"מ. שם העיר: ואסקוהו אפי' הדא נצטר לנפוח תלתא יומין: ואסקוהו אנשיא דשביסותא. לאחר חמשה יומין: דבבב"מ. לומיין לורמ' הפנים ואין מניחין אותו לנפוח ולהשתנות: היכא דאיכא מכה. מקום המכה מרזו מכדיין הכא נפוח: מיתפח תפח. לאחר שמעלין אותו ליכנס ומשחית לורמו: בבתנ"י שיש ד"ה סוף. לקמן מפרש היכי דמי: אשתו אסורה. שמה לאחר פרישתו משם יאל והלך לו דסבר רבי מאיר אדם יכול להיות ולשהות^(א) צמים יום או יומים: מערה. מים שיש להם סוף הם ופליגי ר' יוסי ואמר אשתו מותרת דקסבר אין אדם יכול לשהות צמים כל כך ואי משום שמה יאל לאחר אין זו משא דהא אי נפק הו חזו ליה אלא צמים שאין להם סוף מודה ר' יוסי דאסורה שמה יאל לאחר למרחוק ולא ראוהו: מן הארכובה ולמטה. הואיל ויכול להיות לא משא שמה יאל ולא ראוהו דמים שאין להם סוף הן: גב' מארבע רוחותיה. כגון מערה מלאה מים והוא שגפול שזה שם צדדי שאין יכול להיות חי בתוך המים ואלו: אגמא דמקמי. אגם של אותו מקום אגם מרש"ט צלע"ז עומד במקומו ואינו מים חיים^(ב) כמים שיש להם סוף דמו שאינו יכול לשוט על פניה למרחוק הלכך אם איתא דליק הו חזו ליה: גב' אשפול^(ג). למקום רחוק ומשם יאל: לא יאונה לצדיק כל און. שלא נאחז תקלה זו לידו של רב לנדות את רב שילא: תשועה ברוב יוצין. תשועתי מן המכשול על ידי שנטלתי ענה משמואל: למחילה ש"ל דגים. שחוטטים סמוך לשפת הנהר בין למטה מן המים בין למעלה מן המים בגובה שפתו ואין מתמלאת כולה ואדם הנכנס שם מגיעה ואלו בתוך המערה למעלה מן המים: ליהושע למחילה. ושמה לויס מחר יאל והלך: נענתי לו ראשי. ועבר על גבי והלך לו: יענני לו ראשו. ידחה מפני השעה^(ד) ולא יתגרר צה"ל:

האשה בתרא פרק ששה עשר יבמות קבא.

בא א ב מיי פ"ה מהל' רומה ה"ז: כב ג ד ה מיי פ"ג מהל' גירושין הל' כב סמג עשין: טו ט"ז אה"ע סימן י סעי' ט: כג ו ד ח ט מיי שם הלכה טו טו"ע שם סעיף לב: כד ו מיי שם הל' י טו"ע שם סעיף כט:

תוספות ישנים

כמה גרסאות. פ"י שזה היה אמת שמהל' מחילה ואלו חוץ למים: נענעתי. השפלותי ועבר עלי הגל:

תורה אור השלם

(א) לא יאנה לצדיק כל און ורשעים מלאו רע: [משלי יב, כא] (ב) קאין תחלוץ ויפל עקב ותשועה ברוב יוצין: [משלי יד, יד]

הנהגות וצינונים

(א) ראשונים וכת"י אשפול: בן צ"ל אי איתא דסליק. יעב"ץ (גליין): ג ס"א ולשחות (גליין): (ז) הס"ד: בגי' יוסף, וכו' ברש"י שבע"י:

לקולא פ"ג או לחומרא פ"ג. והכי נמי מלי למינעו בין לקולא ובין לחומרא אלא אכתי לא (ה) פשיטא מאי דנע: **ולא** היא לא שנה צורבא מרבנן בר. ואף על גב דרוביהו לורבא מרבנן אי סליק קלא אית ליה מכל מקום לא חיישין לאותו רוב ולא משא נאחז למחילה כמו גבי (רוב) גוססין דלן מעדין עליהן^(א) אף על פי שרובן ממים^(ב): אמרו

איבעיא להו רבי יהודה בן בבא לקולא פליג או לחומרא פליג תא שמע ידהווא גברא דטבע בכרמי ואסקוהו אבי הדיא לבתר תלתא יומין ואנסבה רב דימי מנהדרעא לדביתו ותו ההוא גברא דאטבע בדגלת ואסקוהו אנשיא דשביסותא ואנסבה רבא לדביתו אפומא דשושביני לבתר חמשה יומי אי אמרת בשלמא לקולא פליג אינהו דעביד כרבי יהודה בן בבא אלא אי אמרת לחומרא פליג אינהו דעביד כמאן שאני מיא דצמתי והאמרת^(ב) מיא מרו מכה י"ה"מ היכא דאיכא מכה אבל היכא דליכא מכה מיצמית צמית^(ג) והני מילי דכי אסקיה חזייה בשעתיה אבל אישתהי מיתפח תפח: **בתנ"י** נפל למים בין שיש להן סוף בין שאין להן סוף אשתו אסורה אמר רבי מאיר מעשה באחד שנפל לבור הגדול ועלה לאחר שלשה ימים אמר רבי יוסי מעשה בסומא שירד למבול במערה וירד מושכו אחריו וישהו כדי שתצא נפשם והשיאו את נשותיהם ושוב מעשה בעסיא באחד ששלשלוהו לים ולא עלתה בידם אלא רגלו אמרו חכמים מן הארכובה ולמעלה תנשא מן הארכובה ולמטה לא תנשא: **גב'** תנו רבנן נפל למים בין שיש להם סוף בין שאין להם סוף אשתו אסורה דברי רבי מאיר וחכ"א מים שיש להם סוף אשתו מותרת ושאיין להם סוף אשתו אסורה היכי דמי מים שיש להם סוף אמר אביי כל שעומד ורואה מארבע רוחותיו ההוא גברא דטבע באגמא דסמקי אנסבה רב שיאל לדביתו אמר ליה רב לשמואל תא נשמתיא אמר ליה נשלח ליה ברישא שלחו ליה מים שאין להם סוף אשתו אסורה או מותרת שלח להו אשתו אסורה ואגמא דסמקי מים שיש להם סוף או מים שאין להם סוף שלח להו מים שאין להם סוף הוא ומר מאי מעמא עבר הכי מיטעא מעינא אנא סברי כיון דקוו וקיימי כמים שיש להם סוף דמי ולא היא כיון דאיכא גלי אימור גלי אשפול^(ג) קרי שמואל עליה דרב^(א) לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל^(ב) ותשועה ברוב יוצין תניא^(ב) אמר רבי מעשה בשני בני אדם מכמורין מכמורין בידן ונכנס אחד מהם למחילה של דגים ושקעה חמה ולא ראה פתחה של מחילה ושהה חברו כדי שתצא נפשו ובא והודיע בתוך ביתו למחר זרחה חמה והכיר פתחה של מחילה ובא ומצא הספר גדול בתוך ביתו אמר רבי כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת שאין להם סוף אשתו אסורה אי הכי מים שיש להם סוף נמי ליחוש למחילה של דגים במים שיש להם סוף מחילה של דגים לא שכיחא אמר רב אשי הא דאמרו רבנן מים שאין להם סוף אשתו אסורה הני מילי באיניש דעלמא אבל צורבא מרבנן לא אי^(ג) דסליק קלא אית ליה ולא היא לא שנה איניש דעלמא ולא שנה צורבא מרבנן דיעבר אין לבתחלה לא תניא אר"ג פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה והייתי מצמער על תלמיד חכם שבה ומנו רבי עקיבא וכשעליתי ביבשה בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי דף של ספינה נודמן לי וכל גל וגל שבא עלי נענעתי לו ראשי מכאן אמרו חכמים אם יבואו רשעים על אדם יעננו לו ראשו אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף מותרת מים שאין להם סוף אסורה תניא א"ר עקיבא פעם אחת הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שמזרפת בים והייתי מצמער על תלמיד חכם שבה ומנו רבי מאיר כשעליתי למדינת קפוטקיא בא וישב ודן לפני בהלכה אמרתי לו בני מי העלך אמר לי גל מרדני לחברו וחברו לחברו עד שהקיאני ליבשה אמרתי באותה שעה כמה גדולים דברי חכמים שאמרו מים שיש להם סוף אשתו מותרת מים שאין להם סוף אשתו אסורה תנו רבנן ג' נפל לגוב אריות אין מעדין עליו לחפורה מלאה נחשים ועקרבים בתירא אומר אף לחפורה מלאה נחשים ועקרבים אין מעדין עליו חיישין

שכא

קפא א מיי פ"ע מהל' יסודי המורה הל' ב' ד' א' קפא ב' ג' ד' מיי פ"ד מהל' מורה הל' טו טז סמך לאון קפא טו ט"ע מ"מ ס"י רמז ספ"ק: קצ' ה מיי פ"ק מהל' הל' ה סמך לאון קע קל' טו ט"ע שס ספ"ק י:

הנהגות וצינונים

[א] ראשונים (נס נמוי) דפוס קושטא) וכת"י שהקיפדה, וכת"י בברכות דף יט ע"א. ור"י כמה שנויים בממ"ל בהמשך, ונמצאים כן בחלק מהכת"י: [ב] בבתי מקדוה וד"ר ארבע אמות וחור וישב במקדוה אמרו לו: [ג] צ"ל תוכיח (ועב"כ), וכת"י בכמה ראשונים וכת"י: [ד] צ"ל חורה אמת המים "אחוריה" (ועב"כ). ובמסורת חזרו וברכו הבתי חזרו המים לאחוריהם: [ה] מנחת המאור וכמה כת"י מה צ"ל צ"ל: [ו] בכמה ראשונים וכת"י וידועו ויחריב: [ז] דפרי"ך שחבוריך וכת"י בנמוי" וברבי"ך וקצת כת"י: [ח] ראשונים וכת"י ומחצה בשו"ס, ועי' שו"ת רבי"ש סי' שעה: [ט] ס"א אף (גלוין): [י] במורה"מ וכת"י נוסף עד דאיתא: [יא] מנה"מ וכת"י וכת"י נוסף: [יב] [תניא בצ"ל (גלוין): [יג] צ"ל "עשיית כעו"ה" (דפ"י), וכת"י בממ"ל, וכן הגיה באה"מ: [יד] כת"י וישו: [טו] עי' מ"ק טו ע"א שהוא איבעי דלא אפשיטא, ובמ"ש בתוס' צריך להוסיף דוד (דפ"י): [טז] בכמה נוסף: [יז] יש להוסיף מהירות (באה"מ), וגוי כת"י בעל התורה היה בן שמו: או: שמו היה בן: [יח] גירסת המהר"ם והמהרש"א הוא דיבור אחד (גלוין): [יט] באחד מהכת"י נוסף פ"י, וד"ל של פ"י והד"א כנ"ל באות הקדש: [כ] אבי אביה (דפ"י): [כא] דפרי"ך קאמ' (צ"ל קאמרה):

זה תנור ש" עכנאי. יש דגרס חכנאי וכן מרשמי¹⁷ ומקן זה נחש ושמה צעל התנור שהיה עושה¹⁸ שמו כן: בשמים היא. והא דלמך צ"ק דיבמות (ד' טז וס' ד"ה רב) דהלכה ככ"ה משום דלמך צ"ק קול שאני הכא שצא לחלוק על דברי תורה דכתיב אחרי רעים להטות אלל הסם אדרבה צ"ה רובא אי לאו דהוה מספקא לן אי אוליין צמר רובא משום דצ"ש הוה חריפי טובא ועוד דכאן לא יצאה צת קול אלל משום כדוד דר"א שאלמך מן השמים יוכיחו והא דלמך הסם רבי יהושע היא דלמך צ"ה משגיח צבת קול ולא שמעין ליה ל"י יהושע אלל על צ"ק דהא מעשה דר"א דהא הסם דייק מדקאמר לא בשמים היא ככר ניתנה לנו מורה מסני משמע דשום מקום אין משגיח: קח"ך ואמר נצחוני בני. והא דלמך צריע ע"ז (ד' ג'): מיום שחרב צה"מ"ק אין שחוק לפני הקצ"ה היינו קצו והכל מילתא דנתימחא צעלמא הוא דלמך: וקריע בגדיו וחלץ מנע"יו. אין להוכיח מכאן הא דמנע"ה ליה צמועד קטן (ד' טו) וס' ד"ה לא) אס מנודה לרין קריעת גדיים וחלוק מנעל דלמלא הכל לנערה צעלמא הוא דעבד הכי¹⁹:

מבית אבי אבא. פי' נקוטמס מצת דוד אבי המשפחה שבת נשיאם היתה וסם מצת דוד: חוץ משערי אונאה. לפי שנע"ר הלך היא קרוב להוריד דמעות משמע²⁰ משום דנפקא לנ"ל מקרא דהה"ל דשערי דמעה לא נעלו וצמח דמך כן דהא דרש לנ"ל רב חסדא צה"ל מדכתיב הנה ה' נצב על חומת אכך ושמה מצת רבן גמליאל היתה מקובלת שהיה אבי המשפחה²¹ ולא אדוד קאמר²² כדאשכחן נמי (ר"ה ד' סה) דלמך רבן גמליאל מקובלני מצת אבי אבא שפעמים צא בצרכה כו': **ואמרי** ל"ה במ"י. יש מפרש משום דחשיב כי גרים הייתם²³ וכיוצא בה:

ואין

עכנאי. נחש דרכו לעשות צעולה²⁴ להכניס וצו אלל פיו: ב"ה הדרות שפיהר ר"א. ע"י מעשה שאירע נשאלה הלכה זו צבת המדרש שנפלה טומאה לאור תנור זה וחזרו ועשאו²⁵ על גביו טהרות וטיהרם ר"א והציאם ושרפום לפניו: לבש שחורים. ענין לער ואלל: אף הוא קריע בגדיו. שהמנודה חייב צקריעה²⁶: וחלץ מנע"יו. שהמנודה חסור צנעילת הסנדל צמו"ק (דף טו:): ונשמו. מן הכסא: שפח. נתקלקל: אך גדול. מכה גדולה: ר"ג. נשיא היה ועל פיו נעשה: שלא ירבו מחלוקות. שלא ירגיל הימד לחלוק על המרדכי: אימא שלום. כך שמה: בין מלא לחרפ. ספרה היתה שהיא חמדה חסר וקצו ציוס ל' ולא יכול ציוס חמדה על פניו והיה מלא ולא נקצו עד יום שלשים ואחד ולא מזהר צו ציוס ל' ונפל על פניו: מבית אבי אבא. מצת²⁷ אבי המשפחה שבת נשיאם היתה וסם מצת דוד: חוץ משערי אונאה. לפי שנע"ר הלך היא וקרוב להוריד דמעות: הבאנה את הגר. אונאה דברים: הלוחצו. דומקו: לא תהיה לו בנושה. לתן הוא שדומקו לתבע חוט: ה"ג מלי שנה מלנה דכתיב ציה חלמא וגר לא חונה לא חונו חונו ולא חונו אס את עמינו וגר צכלל עמינו הוא: לחוצו נמי לתתא כתיב ביה. וגר לא חלמך ולא חלמנו ולא חמיה לו כנושה: מום שכן א"ל תאמר לחברך. כיון דגרים הייתם גנאי הוא לכס להוסיף²⁸ שם גירות: מאן דאית ליה זקופ' בדיותקיה לא נימא לחבריה זקופ' ביניתא. מי שיש לו חלי צמספחמו לא יאמר לעצמו או לצן צימו חלה ל' דג זה שכל שם חליה גנאי הוא לו: מתנאי²⁹ אין מערבין פירות בפירות. צעל היתה שאומר פירות שדה פלוני אני מוכר לך כך וכך סאין לא יערצו צפירות שדה אחרת: ואין

וזה הוא תנור של עכנאי מאי עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפו³⁰ דברים כעכנא זו וטמאווהו תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה³¹ אמרו לו אין מביאין ראיה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם³² אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו חזרו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם רבי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בחלכה אתם מה מיבכם³³ לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של ר"א ועדיין משין ועומדין חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכ"מ עמד רבי יהושע על רגליו ואמר³⁴ לא בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה שכבר נתנה תורה מהר סיני³⁵ אין אנו משגיחין בבית קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה³⁶ אחרי רבים להטות אשכחיה רבי נתן לאלהו אל"ל מאי עבד קוב"ה בההיא שעתא אל"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני בני אמרו³⁷ אותו היום הביאו כל טהרות שפיהר ר"א ושרפום באש ונמנו עליו וברכוהו ואמרו מי ילך וידועו אמר להם ר"ע אני אלך שמה ילך אדם שאינו הגון וידועו ונמצא מחריב³⁸ את כל העולם כולו מה עשה ר"ע לבש שחורים ונתעמף שחורים וישב לפניו ברחוק ארבע אמות אמר לו ר"א עקיבא מה יום מיומים אמר לו רבי כמדומה לי שחברים³⁹ כדילים ממך אף הוא קריע בגדיו וחלץ מנע"יו ונשמו וישב על גבי קרקע זלגו עיניו דמעות לקה העולם שלישי ביתים ושליש בחמים ושלישי⁴⁰ בשעורים ויש אומרים אף בצק שבידי אשה (ה) טפח תנא אך"ס גדול היה

באותו היום שבכל מקום שנתן בו עיניו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול למבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בשביל ר"א בן הורקנוס עמד על רגליו ואמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח היום מנע"יו אימא שלום דביתו דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לר"א למיפל' על אפיה ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא אפיקא ליה ריפתא⁴¹ אשכחתיה דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קמלית לאחי אדרבא נפק שיפורא מבית רבן גמליאל דשכיב אמר לה מנא ידעת אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים ננעלים⁴² חוץ משערי אונאה תנו רבנן⁴³ המאנה את הגר עובר בשלשה לאוין והלוחצו עובר בשנים מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוין⁴⁴ וגר לא תונה⁴⁵ וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו⁴⁶ ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לחוצו נמי שלשה כתיבי⁴⁷ ולא תלחצו⁴⁸ וגר לא תלחץ⁴⁹ ולא תהיה לו בנושה וגר בכלל הוא אלא⁵⁰ אחד זה ואחד זה בשלשה תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה⁵¹ הוזהירה תורה בל"ו מקומות ואמרי לה במו"ו מקומות בגר⁵² מפני⁵³ שסורו רע מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצו כי גרים הייתם בארץ מצרים (תנינא⁵⁴) רבי נתן אומר מום שכן אל תאמר לחברך והיינו דאמרי אינשי דזקיף ליה זקופא בדיותקיה לא נימא ליה לחבריה זקופ' ביניתא: מתנאי⁵⁵ "אין מערבין פירות בפירות אפי' חדשים בחדשים ואין

[א] [ברכות נב. עירובין ז. פסחים קד. יצמות ד. חולין מד.]. [ב] ברכות יט.]. [א] [פירוש על זה ממלא בזהריות יג. רש"י ד"ה אל"ל לפני שסוק]. [ד] מ"ק פ"א ה"א (יג.). [ה] [עני' חוס' מועד]. [ו] קטן טו: ד"ה לא אשאלה וכתוב דלדה ז: ד"ה הקסא]. [ז] [במ"א, שמות כב. כ.].

הנהגות הב"ח

(ה) גמ' נאק שבידי אשה טפח כנ"ל וכן במש"י

גלוין הש"ס

גמ' הוזהירה תורה בל"ו מקומות. עין קדושין דף ע"ב מוספות ד"ה קטן דנקטו כנ"ד מקומות: שם מפני שפורו. עין נכש"י הויתו דף יג ע"א ד"ה אמר לכו:

תורה אור השלם

(א) לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויחקר לנו וישמענו אותה ונעשה: [ב] לא תהיה אחרי רבים לקרע ולא תענה על רב קנאת אחרי רבים לחפז: [ג] וגר לא תונה ולא תלחצו כי גרים הייתם בארץ מצרים: [ד] וכן יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו: [ה] ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאליהו כי אני יי' אלתיכם: [ו] וגר לא תלחץ ואיך ידעכם את גנאי השר כי גרים הייתם בארץ מצרים: [ז] אם קפץ חלנה את עמי את העני עקף לא תתה לו קנשה לא תשימון עליו נשך: [ח] [שמות כב. כ].

ליקוטי רש"י

כעכנא זז. כחש זז שטורן עמלמ צעולה [ברכות ט.]. כ"ה הדרות. שטענז ממנו זז או שנגעו צאורי וס' ר' אליעזר מוסקין וס' שרפוס. וברבנא. לפי שהיה מלא למלך דגבר זז [ברכות ט.]. נחשור. רוס ספרה. [יטקין גו.]. ריפתא. לחס [תענית כב.]. שיפורא. שופר [גטין סד. ועוד]. דשכ"ב. ואין

ממ [מגילה ו.]. וגר לא תונה. אונאה דברים קוטרללי"ך נלע"ז כמו [ישעיה מט. כו] והאכלתי את מונק את גרסר. ולא תלחצו. נגזלת ממנו. כי גרים הייתם. אס הויתו אף הוא יכול להוטמן ולומר לך אף חסה מגרים חלמ מוס שכן אל חלמך למחך. כל גלון גר אדס אלל נעלל צאומה מדינה אלל צל ממדינה אחרת לגור שם [שמות כב. כ]. שפורו רע. דסינו ילך הרע שער שלו ער הוא [חוריות יג.].

ויען שהיה הולך תמיד למסעיו היה בקי גם במנהגי הפרסים כברכות ח: שאמר בג' דברים איהב אני את הפרסים הן צנועין באכילתן ובבה"כ וכד"א. ורכש לו כל המדות טובות שצריך להיות למנהיג הדור.

היה בקי גדול בחכמת העיבור כד"ה פ"ב מ"ח ושם בגמרא כה, וכחכמת המדידה כעירובין פ"ד מ"ב.

והיה רך הלב מאוד ומיצר בצרת אחרים כסנהדרין קד: שפ"א שמע ששכנתו בוכה ובכה גם הוא — עד שנשרו ריסי עיניו. וכן סוף מכות שפ"א עלה עם חבריו לירושלים וכשהגיעו להר הבית ראו שועל יוצא מבית ק"הק התחילו הן בוכין עד שניחמן ר"ע. ובסנהדרין פא. כשהיה ר"ג מגיע למקרא הוה היה בוכה. וביבמות קבא. אר"ג פ"א הייתי מהלך בספינה וראיתי ספינה אחת שנשברה והייתי מצמער על ת"ח שבה ומנו ר"ע, וכשעליתי ליבשה בא וישב ודן לפני בהלכה, אמרתי לו בני מי העלוך וכו'. והיה עניו מאוד ולא בוש לומר אני יודע כתוספתא כלאים פ"ג ה"ו מעשה ושאלו לר"ג א"ל צאו ושאלו את יוסי בן גילאי שהוא בר ובקי בהלכות כלאי הכרם. ובכריתות מ"ז. ח. ט. ששאל ר"ע לר"ג ור"י ואמר לא שמענו.

והיה שגור בפיו תמיד לומר עדיין צריכין אנו למודעי (הוא ר"א המודעי) כשבת נה; מגילה טו; ב"ב י; וכשחלה בנו שיגר ב' ת"ח לר' חנינא בן דוסא שיבקש רחמים עליו כברכות לד: וכשאמר לו ר' יהושע ששני ת"ח יש לו בישיבתו ר"א חסמא ור' יוחנן בן גודגרא (צ"ל בן נורי כגרסת ספרי דברייטן) ואין להם פת לאכול, תיכף כשבא לביתו דאג עבורם שלא יחסר לחם ומנאן באיזה התמנות ובשלא רצו לקבל עליהם ההתמנות א"ל כמדומה לכם ששררות אני נוהן לכם?

עבדות

כופר, אך הוא נשתנה בדפוס בסליאה מהצענזור כדמוכא בדק"ס) לרבן גמליאל אלהיכם ננב הוא — אמרה ליה ברתיה (דקיסר, כן מפורש במדרש הגדול צד 84) שבקיה דאנא מהדרינא ליה, וכן שאלו כמה שאלות והוא השיב לו תשובות מחוכמות. (וכפי הנראה היו קיסרי רומי עדיין עובדי ע"ז), וכן שם צא. א"ל קיסר לר"ג אמריתו רשכבי חי. וכן ע"ז נד: שאלו פלוסופין את הוקנים ברומי אם אלהיכם אין רצוני בע"ז מ"מ אינו מבטלה — ופלוסופוס אחר שאל את ר"ג — מ"מ מתקנא בעובדיה ואין מתקנא בה והוא השיב לו תשובה מחוכמה.

ובסוכה כג: מעשה בר"ג ור"ע שהיו באין בספינה ולא היה לולב אלא לר"ג בלבד שלקחו באלף זוז. ומע"ש פ"ה מ"מ מעשה בר"ג ווקנים שהיה באין בספינה אר"ג עישור שאני עתיד למוד נהון ליהושע, כ"ז בל"ס שהלך למסעיו לטובת הכלל.

ובהוריות י. ר"ג ור' יהושע היו אזלי בספינתא בהדי ר"ג הוה (אך) פת בהדי ר"י הוה פת וסולת ושלים פיתא דר"ג וכו' וזה היה כשחזרו מרומי לא"י כדמוכא שם.

וע"י חכמתו הגדולה שידע איך לעמוד ולדבר לפני קיסרי רומי החביב עליהם תורת משה עד שאמרו ירושלמי ב"ק פ"ד ה"ג ששלחו שני שרים לר"ג ללמוד תורה ממנו (בב"ק לח. גזכראך ששלחו אצל חבמי ישראל) ובשלמרו כל התורה אמרו כל התרתכם נאה ומשובחת חוץ משני דברים וכו'.

ובע"ז נה. שאל אנריפוס שר צבא את ר"ג כתיב בתורתכם וכו' (ומרש"י משמע שהוא ר"ג הזקן אבל גרסת המכלתא יתרו שאל פלוסופוס ובמכלתא דרשב"י הגדפס בהפס"ס ש"ג צד 6) גרס אנריפוס סבא).

וכר"ה יז: שאלה בלוריא הגיורית את ר"ג כתיב אשר לא ישא פנים — נמפל לה ר' יוסי הכהן וכו'.

אחתו אימא שלוט לא נשא פנים וכאשר
נחלק ר"א עם כל המתיבתא בדבר הנור
של עכנאי ור"א לא רצה לחזור בו, אז
עמד ר"ג בצירוף ר' יהושע ונידוהו
והבדילוהו מן חכמי המתיבתא, ור"ג הלך
בספינה ועמד עליו נחשול של ים למבעו
אמר ר"ג כמדומה אני שאין זה אלא
בשביל ראב"ה, אמר, רבש"ע! גלוי וידוע
לפניך שלא לכבדו ולא לכבד בית אבא
עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקת
בישראל.

וגם את חבריו ורעו ר' יהושע האב"ד
שלו לא נשא פניו וכאשר יסופר ר"ה
כה, שפ"א באו שני עדים ואמרו ראינוהו
(להלכנה) כזמנו ובלייל עיבורו לא נראה
וקיבלן ר"ג, ור' דוסא בן הרבנים זקן
הדור אמר שעדי שקר הן — ור' יהושע אמר
רואה אני את דבריך וע"פ חשבון ר'
יהושע נשתנו המועדים ויום הכפורים,
אבל ר"ג עמד על דעתו ובכח נשיאותו
נזר על ר' יהושע שיבא אצלו במקלו
ובמעותיו ביה"כ שחל להיות בחשבוננו,
והיה מיצר מאוד לר' יהושע אבל ר"ע
ור"ד בן הרבנים פייסוהו לר' יהושע
והראו לו שצריך לעשות כמו שגזר ר"ג
עליו וכן עשה, וכשבא אצל ר"ג אז הראה
את מוהר לבו ויקרת רוחו לחבירו ועמד
ונשקו על ראשו וא"ל בא בשלום רבי
בחכמה ותלמידי שקבלת את דברי,
והמעשה עברה בשלום.

ושבו אירע מעשה בכורות לו. שר'
צדוק שהיה כהן היה לו בכור שנפל בו
מום (וכהנים אינם נאמנים בעצמן על כבוד
לומר שנפל מום שהיו חסדין שעשו זאת בכונה)
ובא ר' צדוק לישאל לר' יהושע אם יש
חילוק בין חבר לע"ה, ור' יהושע שירע
היטב את צדקת ר' צדוק א"ל הן (פי'
שמאמינו שנפל בכורו מום) אבל כשבא ר'
לר"ג ושאלו כלום יש חילוק בין חבר
לע"ה בענין נאמנות על הבכור (ולא

סיפר

עבדות אני נותן לכם, כהריות י, ועיין
ספרי דברים-מז.
ובשבת ל: יסופר שפ"א דרש ר"ג
עתידה אשה שתלך בכל יום — עתידין
אלנות שמיציאין פירות בכל יום —
עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי סילת
וולינג עליו אותו תלמיד, ולא די שלא
כעס עליו אך א"ל בא ואראך דונמתן
בעה"ו.

ובנזיר כט: שפ"א בא אליו ר' חנינא
(בירושלמי נזיר ספ"ד איתא ר' חנינא בן חנינא)
וא"ל שהדירו אביו בנזיר — עמד ר"ג
ונשקו על ראשו וא"ל מוכמתי בזה
שמורה הוראות בישראל.

והתנהגותו עם מבי עברו שהיה חביב
עליו כ"כ עד שהניח לו להניח תפלין
כמכלתא בא פי"ו, ור"ג הצמער מאוד
שרצה לשחררו ופ"א סימא את עינו והיה
שטח שמחה גדולה ומצא לר' יהושע
וסיפר לו המעשה אך לדאבון לבו א"ל
ר"י שאינו יכול לצאת לחירות כי אין לו
עדים ור"ג הוא מודה בקנס ופמור, כב"ק
עד: וכשמת קיבל עליו ר"ג הנחומין
ואמר מבי עברי כשר היה כברכות מז;
ומה יפה דרשתו שבת קנא: שאמר כל
המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים
(ותנאון) בעל מלא הרועים בספרו בית ועד
לחכמים אומר שהוא ר"ג בנו של רבי, ובסחילה
מכבודו שלא עיין בתוספתא כ"ק פ"ט הי"ד
שהאמר הזה אמר ר' יהודה בשם ר"ג א"כ הוא
כל"ס ר"ג דיבנה).

ובקידושין לב: מעשה בר' אליעזר
ור' יהושע ור' צדוק שהיו מכובין
בבית המשתה בנו של ר"ג והיה ר"ג
עומד ומשקה עליהן, ומכל זה אנו רואין
את ענותנותו הגדולה ויקרת רוחו.

אבל כשאירע איזה דבר שע"ז היה
נשבת השלום בין חכמי ההורה אז
התגבר כארי ובורע נשיה החזיק בכח
הנשיאות אך למען השלום, וכאשר יסופר
ב"מ נט: שגם לניסו האהוב לו בעל

מסורת המדרש

סו סנהדרין דף ל"ח, ילקוט גרשמי
נמו י"ד.

חידושי הרש"ש

יב [אבל] הים הזה וכו'.
כי ענינו דלמעלה משחתי
בבעל תשובה דכתיב
פשעו אתה תכפרם או דבר
מרחוקים ע"ד שאמר ר'
אבהו (ברכות ל"ד ב') מקום
שכע"ת עומדין כו' שנאמר
שלום שלום לרחוק כו'
ע"ש.

חידושי הרד"ל

הוי מתפלל וחוזר ומתפלל.
ע"ן ברכות (ל"א).

ענף יוסף

שמשו רבינו ע"ה בקש בדקדוק
מכון. כמון שיהיו בניך בצער
ואין מי שיבקש רחמים כו' כלומר
יש ויש אנשים צועקים או ואביו
על המאבדים אשר ישינום. אבל
אינם יודעים לבקש רחמים.
כלומר להתחנן לפניו יתברך
בלשון החינה ובקשה. עדי
יתעורר השי"ת עליהם ברחמים
עכ"ל ענה אהבם. בעת אשר
יתאורו בנים למקום מצד
מדותיהם אשר אחרי ה' להרבה
במדותיו יתברך מה הוא רחום
אף אתה כו'. והבחינו השי"ת
להיותו עונה לבניו. גם בלא
בקשת הרחמים לפניו. רק
מהקריאה והצעקה לבדה כו'.

ליקוטים

יב אמר ר' חייא רבה כתיב
קוה אל ה' וגו'. וז' חייא רבה
בא להורות לנו עצה טובה ואפילו
לרשעים הנ"ל האמר שפעמים
נעול לתפילה ע"כ הוי מתפלל
וחוזר ומתפלל ותמצא אותה שעה
הפתחה ב"ס (נשמי חסד) ויש
שעה. כי לפעמים עת גורם
ששערי רצון נפתחים לפניו כי אין
רעיון האדם עומד על מעמד אחד
יתכן לפעמים שתפלתו יהיה
בכוונה יותר ולכן נענה לו.
תפלתו של ציבור. כי ההשגחה
על הכלל גדולה ומרובה יותר
משהשגחה על הפרט והאישיית או
מפני שבציבור בורא ימצא פרט
אחד המתפלל בכוונה גדולה ולכן
נענה לכולם בזכותו. יג מי כתיב
בראו. וא"כ לא יתכן כדברך
והא דכתיב בלשון רבים מסתמא
פעם אחר יש בו (אשר הנחלים)
יד ר"א אשר לו אלהים
קרובים אליו. ר' יוחנן דורש
אלה שהיו מועדי ד' ממנו ית'
מועדים לזמן משקלו ישראל
התורה אשר תקראו אתם הב"ד
שלמטה אפילו שוננים ואפילו
מזידים. ודורש אלהים כלשון
קרובים כמו שדרשו וז' הוא ית'
וב"ד שמתקרבין אליו (וכן איהא
במזרא) ונקט לדעתו על ר"ה
יהיה לפי הדרוש דרשו את ד'
בהמצאו זו עשרת ימי התשובה
ושם כתיב קראוהו בהיותו קרוב
ואפילו ליחיד וכביכול שהוא ית'.

לישראל וזהו מ"ש כאן מה המקוה. ומה שהזכיר כאן ענין
התפלה כוונתו למ"ש בפסוקים הקודמים שומע תפלה
וגו' דברי עונות וגו' ועל מ"ש שומע תפלה אמר אשרי
תבחר ותקרב ישכון חצריך וגו' כמ"ש ברכות שאין
תפלתו של אדם נשמעת אלא
בביהכ"נ ועל מ"ש דברי עונות
וגו' אמר נוראות בצדק וגו' דוק
והבן. והכוונה מקוה ישראל ה'
ע"י תקוה ותפלה וע"כ מושיעו
בעת צרה. קוה אל ה'. ואם לא
הי' כתוב רק קוה אל ה' קוה הי'
נדרש ע"פ מדה יו"ד על שני
פעמים ומאחר שכתוב וקוה
כו"ו המוסיף גם כתיב חזק
ויאמץ לבך דורש שתמיד יקוה
וחמיד יתפלל וכמ"ש ואני תמיד
איחל וכמ"ש עוד בהושע י"ב
וקוה אל אלהיך תמיד וכל תקוה
בתפלה כנ"ל. דבר אחר ואני
תפילתי. בא לדרוש מדה ט"ו
שמ"ש ואני תפילתי לך ה' עת
רצון משמע ולא תמיד וכאן
כתוב בכל קראנו אליו משמע
תמיד ומכריע עת רצון ביחיד
ובכל קראנו בציבור שאז תמיד
עת רצון ובריש ברכות דורש
ואני תפילתי לך ה' עת רצון
אימתי הוא עת רצון בשעה
שהציבור מתפללין. יג שאלו
המינים. ב"ר פרשה ח' סי' ט'
שמ"ר ריש פ' כ"ט ירושלמי
פרק הרואה. נשאל ל"ששת ימי
בראשית. כב"ר שם הג"י שאל
לימים ראשונים הה"ד כי שאל
נא לימים ראשונים למן היום
אשר בראו איכ"כ אלא אשר
ברא חזרו ושאלו אותו מהו דין
דכתיב בראשית ברא אלהים וכן
הוא בירושלמי וכאן חסר וכוונת
השאלה שאלהים הוא לשון
רבים והתירוץ שכל אדנות
בלשון רבים נאמר וסוף הפסוק
מוכיח שהוא לשון יחיד.
יד אמר ר' יוחנן כשמתכנסין.
מדרש תהלים ד' שמ"ר פ' ט"ו
סי' ב' פסיקתא רבתי פ' ט"ו סי'
י"ט.

יג כי מי גוי גדול אשר לו אלהים
קרבים אליו. שאלו המינים את
ר' שמלאי כמה רשיות בראו את
העולם. אמר להם אני ואתם
נשאל ל"ששת ימי בראשית. אמרו
לו מי כתיב בראשית ברא
אלוה, בראשית ברא אלהים כתיב.
אמר להן מי כתיב בראו ברא
כתיב, ומי כתיב ויאמרו אלהים
יהי רקיע יקוו המים יהי
מארת ויאמר כתיב. כיון שהגיעו
למעשה יום הששי היו שמחים,
אמרו לו הרי כתיב (בראשית א כו)

נעשה אדם בצלמנו. אמר
להם מי כתיב ויבראו את האדם בצלמיהם, אין כתיב כאן
אלא ויברא את האדם בצלמו (שם כז). אמרו לו והא כתיב פי
מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו. אמר להם מי
כתיב כה' אלהינו בכל קראנו אליהם, בכל קראנו אליו
כתיב.

יד דבר אחר, אשר לו אלהים קרבים אליו. אמר ר' יוחנן

קרובים וגו' בכל קראנו אליו. אלו מועדות כד"א מקראי קודש א"ר
יוחנן כצ"ל.

מתנות כהונה

יג נשאל ל"ששת ימי בראשית. ע"ן נצ"ר פסכה ח'. יקוו המים וכו'. נמלס כמיז ויאמר ולא כמיז ויאמרו.

וכל הסגור (שביום הכיפורים אין ששן ואין פגע רע). שומרים ומיחלים מתחילת השנה עד אחר יו"כ שיצאו ישראל עמו מלפניו בדימוס מסוהר ומצודקים מיום הדין (נשמי חסד).

אבל הים הזה לעולם פתוח. ובשוח"ט מסיים וכל מי
שמבקש לרחוץ בו רוחץ בכל שעה שהוא רוצה. כך
התשובה בכל שעה שאדם רוצה לעשות תשובה עושה
והקב"ה מקבלו. דכתיב כה' אלהינו בכל קראינו אליו.

וקשה איך מתרץ זה הת"ק. וי"ל
שבאמת בא ר' חייא רבה לתרץ
זאת שהא דכתיב בכל קראינו
אליו פירושו ע"ד קוה אל ה' כו'
הוי מתפלל וחוזר ומתפלל כו'.
והד"א מתרץ כאן ביחיד כאן
בציבור. ואין קריאה אלא תפלה.
פ"י ואין קריאה במקום הזה.
אלא תפלה. ויש שעה שיתנו
לך. כי לפעמים עת גורם
ששערי רצון נפתחים לפניו. כי
אין רעיון האדם עומד על מעמד
אחד ויתכן לפעמים שתפלתו
יהיה בכוונה יותר. ולכן נענה
לו. תפלתו של ציבור. כי
ההשגחה על הכלל גדולה
ומרובה יותר מהשגחה על
הפרט והאישיית. או מפני
שבציבור בורא ימצא פרט אחד
המתפלל בכוונה גדולה. ולכן
נענה לכולם בזכותו. יג [ח] אני
ואתם. נשאל ל"ששת ימי
בראשית. פ"י שאלה זו ראיה
לימים ראשונים והם ששת ימי
בראשית. כי הם ידעו כהונן
כמה בראו העולם כדכתיב
(דברים ד') כי שאל נא לימים
ראשונים למן היום אשר ברא
אלהים אדם אשר בראו אין
כתיב אלא אשר ברא נב"ר פ' ח'
סי' ח'. בראשית ברא אלהים
כתיב. ואלהים הוא לשון רבים.
(ואע"ג דכתיב ברא לשון יחיד.
י"ל דנקט לשון יחיד על כל
אחד ואחד מהאלוהות כדאשכחן
בכמה דוכתי דנקט קרא לשון
יחיד על הרבים כגון חכמות
נשים בנתה ביתה. וזולתו. ברא
כתיב לשון יחיד. ור"ל דכיון
דכתיב ברא לשון יחיד צריך
לומר בראשית דגביה ג"כ הוא
יחיד. ופעמים בראשית הוא לשון
יחיד כמו כאן ובמקומות אחרים.
ופעמים שהוא לשון רבים כמו
אלהים אחרים. דאל"כ לא היה
משתמיט בחד דוכתיה דלכתוב
בראו. ועוד דהכא אין טעם
לומר דנקט לשון יחיד על
הרבים. כיון דהוי מילתא
דחשיבותא ה"ל לתאר הבריה
בלשון רבים. ועוד דאיכא
למטעי [פ"מ]. אלא ויברא את
האדם בצלמו. וס"ל דכינוי הוי"ו
של בצלמו מוסב על הקב"ה.

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 37

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ. חֲדָשׁ עָלֵינוּ אֶת
 הַחֲדָשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וּלְבִרְכָּה. אמן.
 לְשִׁשּׁוֹן וּלְשִׁמְחָה. אמן. לְיִשׁוּעָה וּלְנַחֲמָה. אמן.
 לְפִרְנָסָה טוֹבָה וּלְכֻלְכָּלָה. אמן. לְחַיִּים טוֹבִים
 וּלְשָׁלוֹם. אמן. לְמַחִילַת חַטָּא וּלְסְלִיחַת עוֹן.
 (בשנת העיבור עד חודש ניסן וּלְכַפֶּרֶת פֶּשַׁע). אמן. וְיִהי הַחֲדָשׁ
 הַזֶּה סוֹף וְקֵץ לְכָל צָרוֹתֵינוּ. תְּחִלָּה וְרֵאשׁ
 לְפִדְיוֹן נַפְשֵׁנוּ. אמן. כִּי בְעֵמֶךָ יִשְׂרָאֵל בָּחֶרֶת

08/08/2018nnu

צריך לבין במוסף דראש חודש בחתימת הברכה האמצעית, צירוף אחד מ"ב צירופי
 הוי"ה וצירוף אחד מ"ב צירופי אהי"ה השולט באותו החודש (כן מכואר בפע"ח
 שער ר"ח פ"ג ובמשנת חסידים מפורט בכל חודש, והוא בסידור הארז"ל ואלקווא,
 ובסידור ר' אשר ובסידור ר' שבת).

וצירופי ההוי"ה יוצאים מפסוקים הנ"ל מר"ת או מס"ת, והנקודות הם מר"ת של הפסוק
 ההוא, ובמשנ"ת ובסידור הפרדס מפורטים ד' חדשים שאפשר גם כן לבין
 בניקוד ס"ת והם החדשים שהצירוף יוצא מהס"ת, כמכואר (בתיקו"ז דף ט:), וכתבו
 עוד שבמקום שיש בפסוק ניקוד מלאפום עם ו יכין בשורוק ה' (וכן מפורש בתיקו"ז
 דף קלה:). אמנם בשאר סידורי הארז"ל נרפס רק בניקוד של הר"ת, והה' בניקוד
 מלאפום עם ו כזה הו'. וכדי לזכות את הרבים הדפסנו בכל השיטות, אולם צירופי
 אהי"ה נרפס בסידורי הארז"ל בלי שום ניקוד.

ובספה"ק בני יששכר (במאמרי חודש ניסן) פירש בזה משארז"ל (בפסיקתא רבתי סוף
 פ' כב) מפני מה ישראל מתפללין ואינם נענים, מפני שאינם יודעים להתפלל
 בשם, שנאמר 'אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו', ע"כ. והכוונה שאינם יודעים לבין
 צירוף השם השולט באותו החודש, והוא גם כן כוונת הכתוב 'ואתחנן אל הוי"ה בעת
 ההוא', אל צירוף השם הוי"ה השולט בחודש ההוא, והוא הנרצה לאמר לדורות שיכוונו
 בתפלתם, עכתו"ד.

בראש השנה שהוא ר"ח תשרי, א"צ לבין צירוף החודש בחתימת הברכה ומלכיות,
 שהרי במשנת חסידים לא הוזכר לבין כמ"ש בכל חודש, ומפורש יוצא מפי
 כהן גדול בברית כהונת עולם (מאמר אילו של יצחק פ' נא) וז"ל, ואמנם כן החודש

צב א טושיע י"ד סי'
רמז קט"ו לא סה"ס:
צב ב מ"י פ"ג מלכות
ח"ח הלכה י' סנה
עין י' טושיע י"ד סימן
רמז סט"ק כ"א:

רב נסים גאון

תנו רבנן בשבועות
רבותינו לפרס
ביבנה. בגמרא דבני
מערבא ובפסחים ב' פ'
תמיד נשחט גרסין תמן
תנינן זה מדרש דרש ר'
אלעזר בריה ביבנה ובי
כרם היה שם אלא אלו
תלמידי חכמים שהן
עשירי שורות שורות
ככרם: פתח ר' יהודה
ראש המדברים בכל
מקום. מפורש במסכת
שבת בפרק כמה מרליקין
(דף לג) אמר ר' יהודה
שעילה תעלה:

גליון הש"ס

נמי ששה בכרם אחד.
למה לרוב פרט שמות
כמה נשט מתפרסם וז'
חדשים יש משה שלש
מימין ושלשה שמאל
ואחד כלמנעם כל מתעבר
מימין היו זכרים ושמאל
נקטו ונאלמנע טעמוס
לו אנדרוניס ומעבריו
מכל המדרס רק לא
מאלמנע טעמוס לא
סימן קללה:

הנהגות וצינונים

א) וז"ל החשבי בשורש
עכשו ויש שכתבו:
עכשיו ביד ר' ואינו
צריך (גליון: ב) א"ל
(גליון: ג) צ"ל בן
(גליון: כ"ה) ביע"ל
וברשי"ש שצ"ל בן אחי
ר' יהושע: [כ' ד' צ"ל]
שבת לג ע"ב ד"ה
לכרם בשם ירושלמי
ברכות (פ"ד ה"א):
[ס' בבתייהם] צ"ל
ברשי"ש שבע"ל: [ו' צ"ל]
פנים א"ל פנים (רשי"ש):
[ו' הנרי"א בא"י מפרש
דל"ג ליה, משום דכאן
בגמ' נדרש קרא דלא
ימיש כפרשי' דלעיל
ואם לאו משרת' יהושע
בן נון נער לא ימיש וכו':
[ס' ברשי"ש שבע"ל
הגיוסא יוציא הלכות
דס' אמתתם] צ"ל
רשי"ש)
שיבחי' בין דם טמא
לדם טהור: [הס"ד,
ומהר"ן ומיין אפים
שדודה שני כנסים
ראשונה ושניה אפים
תרי' משמע [הס"ד,
ומהר"ן] יוציא ריב
שיבחי' בין דיני
מסונות לדיני נפשות
כי יהיה ריב
מתרגמינן דין [הס"ד,
ומהר"ן דתנן וכו':

ליקוטי רש"י

ראש המדברים.
מנחות המלך שלום עלי
לכרם תמלה ככל מקום
[שבת לג:]: קרי ליה הכי
משום מעשה דמשה
ממסכת שנה (לג):
[מנחות קג:]: ומשה.
מלחמו עין והלכה. יקח
את האה"ל. לשון הוי'
הוא לוקח את אה"ל
ועטוה מתוך למתנה אמר
מנהיג לרוב מנהיג לתלמיד
[מנחות לג, ו].
[מסכת ברכ' סג:]

ואמרו לאחינו שבגולה. שלא ישמעו לו: יע"ל אהר. לאחד ההרים
להתנהג בחוקים העמים לצנות צמות: אחיה יבנה מזבח. אדם
גדול היה וראש לצני הגולה: חנניה. הוא חנניה^א אחי רבי יהושע:
ינגן בכנור. לפני הצמח לפי שחנניה לוי היה דמתן במסכת ערכין
(ד' א'): מעשה צר' יהושע בן חנניה
שהלך לסייע את ר' יוחנן בן גודגדא
בצנעם דלמות אמר לו חזור כך
שאתה מן המסוררים ואני מן
השוערים: אברהם. על שם שהיו
הנעוטים שורות שורות ככרם זה
אכסניא. מכימי אורחים צנחנים:^ב
ראש המדברים. במסכת שנה
מפרש לה צנחנה מדליקין (דף לג):
שנים עשר מ"ל. שלש פרסאות
ממנה ישראל מניח השימוש עד
אלה השטים^ג תלמא פרסי: אמרה
תורה ב'. כלומר קראו הכמוס
מקטס ה': כשם שאני הסברתי
לך פנים כך אתה הסבר פנים.
והיינו דלמיז פנים צנחנים:^ד הרב
בכנעם. עליהם משום מעשה
העגל: ותלמיד בכנעם. וגם אתה
מראה להם כעם שהתקמם אהלך
ממנחה: אם אתה מחזיר האהל
למקומו גרסינן: והיינו דכתיב ושב
אל המחנה. השב האהל למחנה ואם
לאו משרתן יהושע בן נון נער לא
ימיש מתוכה שישמש מחמך. ואף על
פי שסעיז לאחר שנמלה הקצ"ה
לישראל והוקם המשכן לא ילא

דבר לצנעה: לא גרסינן ומשרתו יהושע וגו':^ה הסכת עשו כתות
כתות. דרש הס כמו עשו: כתתו עצמכם. ודרש נמי הס כמו
עשה עשו עצמכם כתותם להטעור על דברי תורה: זאת התורה.
היכן מלואה צלם שימות צלחלי תורה: הם ואחר כך כתת. שמוק
כמו ויהם כלל (במדבר יג). שמוק
והאזן לשמועך עד שהם שגורה
צפ"ד ואף על פי שאינה מיושבת
לך ואחר כך כחמנה והקשה עליה
מה שיש לך להקשות ומתן מרובין
עד שמייסז לך: יהנה. יע"ל:

מיין ה"ב יוציא חמאה. המוציא
את החלז שמוק משד' אמו על
דברי המורה חמאה היא לו: ומיין
אף. המוצק כעם רצו וסוכלו ויאלץ
הלכות דס לעומתם^ו: דתנן. שדיני
ממונות עמוקים הם והרואה
שמתכס יעסוק צדיני ממונות שאין
מקצוע צמורה גדול מהם: המנבל
עצמו. ששאל לרבו כל ספקותיו
ואף על פי שיש בהם שחציו
מלעגים עליו: ואם זמות. שסתמם
פיך מלשאל. לשון זמם^ז טבעת של
לעושה שמוחזים צמוטס צממה
שעסקים רעים ונותנים אותו בשפחה
למפרס יחד ולסוממן סופך שמתן
יד לפה כשישאלוך ולא מדע להשיב:
ששית חסד. שהכליל שגאמר יצא
אחרון וכל קמי ישראל לאלל לחם וגו'
(שמות יח): חמות. אשמו של עובד אלוס:
וה' בלוחיה. שהיו לה ממי' צנים:
שגאמר

על אחת כמה וכמה^ח ודבר ה' אל משה פנים אל פנים אמר ר' יצחק אמר לו הקדוש ברוך הוא
למשה משה אני ואתה נסביר פנים בהלכה פנים דאמרי כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה כשם
שאני הסברתי לך פנים כך אתה הסבר פנים לישראל והחזיר האהל למקומו^ט ושב אל המחנה וגו'
אמר רבי אבהו אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה עכשו^י יאמרו הרב בכעם ותלמיד בשכעם ישראל
מה תהא עליהם אם אתה מחזיר האהל למקומו מוטב ואם לאו יהושע בן נון תלמידך משרת תחתך
והיינו דכתיב ושב אל המחנה אמר רבא אף על פי כן לא יצא הדבר לבטלה שנאמר^{יא} ומשרתו
יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל: ועוד פתח ר' יהודה בכבוד תורה ודרש^{יב} הסכת ושמע
ישראל היום הזה נהיית לעם וכי אותו היום נתנה תורה לישראל והלא אותו יום סוף ארבעים שנה
היה אלא ללמוד שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שנתנה מהר סיני אמר ר' תנחום בריה דר'
חייא איש כפר עכו תדע שהרי אדם קורא קריאת שמע שחרית וערבית וערב אחד אינו קורא דומה
כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם הסכת עשו כתות כתות ועסקו בתורה לפי שאין התורה נקנית
אלא בחבורה כדר' יוסי ברכי חנינא^{יג} דאמר ר' יוסי ברכי חנינא מאי דכתיב^{יד} חרב (על"פ) הבדים ונואלו
חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה ולא עוד אלא שמטפשים
כתיב הכא ונואלו וכתיב התם^{טו} אשר נואלנו ולא עוד אלא שחוטאים שנאמר^{טז} ואשר חטאנו איבעית
אימא מהכא^{טז} נואלו שרי צוען דבר אחר הסכת ושמע ישראל כתות עצמכם על דברי תורה כדאמר
ריש לקיש^{טז} דאמר ריש לקיש צוען דבר אחר הסכת ושמע ישראל כתות עצמכם על דברי תורה כדאמר
זאת התורה אדם כי ימות באהל דבר אחר הסכת ושמע ישראל הם ואחר כך כתת כדרבא^{יז} דאמר
רבא לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך יהנה אמרי דבי ר' ינאי מאי דכתיב^{יח} כי מיין חלב יוציא
חמאה ומיין אף יוציא דם ומיין אפים יוציא ריב כמי אתה מוציא חמאה של תורה כמי שמקיא חלב
שינק משדי אמו עליה ומיין אף יוציא דם כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק זוכה
להבחין בין דם טמא לדם טהור ומיין אפים יוציא ריב כל תלמיד שכועס עליו רבו פעם ראשונה ושותק זוכה
ושניה ושותק זוכה להבחין בין דיני ממונות לדיני נפשות^{יט} דתנן ר' ישמעאל אומר הרוצה שיתחכם
יעסוק בדיני ממונות שאין לך מקצוע בתורה יותר מהן שהן כמעין נובע אמר ר' שמואל בר נחמני
מאי דכתיב^כ אם^כ נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה כל המנבל עצמו על דברי תורה סופו להתנשא
ואם זמם יד לפה: פתח ר' נחמיה בכבוד אכסניא ודרש מאי דכתיב^{כא} ויאמר שאל אל הקניי לכו
סורו רדו מתוך עמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשיתה חסד עם כל בני ישראל והלא דברים קל וחומר
ומה יתרו שלא קרב את משה אלא לכבוד עצמו כך המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאכילו
ומשקהו ומהנהו מנכסיו על אחת כמה וכמה: פתח ר' יוסי בכבוד אכסניא ודרש^{כב} לא תתעב אדומי כי
אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו והלא דברים קל וחומר ומה מצריים שלא קרבו את ישראל
אלא לצורך עצמן שנאמר^{כג} ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמחתם שרי מקנה על אשר לי כך המארח תלמיד
חכם בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו על אחת כמה וכמה: פתח ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי
בכבוד אכסניא ודרש^{כד} ויברך ה' את עובד אדום (הגתי) בעבור ארון האלהים והלא דברים קל וחומר ארון
שלא אכל ושתה אלא כבוד ורביץ לפניו כך המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו ומהנהו מנכסיו
עאכ"ו מאי היא ברכה שברכו אמר רב יהודה בר זבידא זו חמות וז' בלוחיה שילדו^{כה} ששה ששה בכרם אחד
שנאמר

א) עין חס' סנהדרין
דף יא: ד"ה אין ויעין
מהרש"א כאן. (ב) ע"ז
ו' מולין מד: מה כ'
(ג) [שבת לג: מנחות
קג: (ד) חטאים ו' מכות
י'. (ה) שבת פג: גיטין
מ"ו. (ו) ע"ז יט. (ז) צ"ל
קטע: (ח) [מדה כ"א].
(ט) [עירובין דף טז:].
(י) שבת נא ע"ב.

תורה אור השלם

(א) והלכו עמים רבים
[ואמרו לכו ונעלה אל
הר יי אל בית אלהי
יעקב ונרננו מדרביו
ונלכיה בארחתיו פי
מצינו מצא תורה ודבר
יי מירושלים: [ששה כ"ג].
(ב) ומשה יקח את
האהל (נפשו לו מחוץ
למחנה הרחק מן
המחנה וקרא לו אהל
מועד ויהי כל מבקש
יי יצא אל אהל מועד
אשר מחוץ למחנה:
[שמות יח].

(ג) ודבר יי אל משה
פנים אל פנים כאשר
ידבר איש אל רעהו
לשבת אל המחנה
יקשרו יהושע בן נון
נער לא ימיש מתוך
האהל: [שמות יח].

(ד) ודבר משה
והפגנים הללו אל כל
ישראל לאמר הקבית
ישמע ישראל היום
הזה נהיית לעם ליי
אלהיך: [שמות יח].

(ה) וקרב אל הפרים
ונאלו קרב אל גבוריה
[תנחל: ודרש כ"ו].

(ו) ויאמר אהרן אל
משה בי אדני אל נא
תשט לעינו תפאת
אשר נואלנו ואשר
חטאנו: [במדבר יב, יא].

(ז) ונאלו שרי צוען נשאו
שרי קי תתעו את
מקצתם פת שובמיה:
[ששה יט, יט].

(ח) זאת התורה אדם כי
ימות באהל כל תבא
אל האהל וכל אשר
באהל יקטא שבעת
קמים: [במדבר יט, יד].

(ט) כי מיין חלב יוציא
חמאה ומיין אף יוציא
דם ומיין אפים יוציא
ריב: [ששה כ, כ].

(י) אם נבלת בהתנשא
ואם זמות יד לפה:
[ששה כ, כ].

(כ) ויאמר שאל אל
הקניי לכו סורו רדו
מתוך עמלקי פן אוסיפך
עמו ואתה עשיתה
חסד עם כל בני ישראל
בפעילותם ממצרים וסור
קני מתוך עמלק:
[שמואל א מו, ו].

(כא) לא תתעב אדומי כי
אחיך הוא לא תתעב
מצרי כי גר היית
בארצו: [ויקרא יח, כ].

(כב) ארון מצרים לפניך
הוא כמיסב הארון
הישר את אביך ואת
אחיו לשבו בארץ נשן
ואם ידעת ויש בם
אנשי חיל ושמחתם שרי
מקנה על אשר לי:
[במדבר יח, ו].

ט וישב ארון יי בית עבד אדם הנתי שלשה תרשים וברך יי את בית עבד אדם ואת כל אשר לו בעבור ארון האלהים ונלך דוד ונעל את ארון האלהים מבית עבד אדם עיר דוד בשמחה: [שמואל ב, ג, יא-כ].

ה אין ראיית הירח מסורה לכל אדם כמו שבת בראשית וכו'. שאם תהיה ראיית הירח מסורה לכל אדם ובכ"מ ילא לך מזה שיבוש והוא כל מי שרואה הירח עושה המועד על ראייתו בעצמו ואפשר שיראה זה ולא יראה זה או יראה זה במדינה זו ולא יראה זה במדינה אחרת לפיכך יהיה זה עושה היום הזה מקרא קודש וזה עושה למחר ויהיה כל אחד ואחד עושה לו מועד לעצמו:

ו בית דין מחשבין וכו'. ואם תשאל מפני מה כשידעו ב"ד שהירח יראה ולא באו עדים עושין החדש מלא ואע"פ שיאות מחשבות שיראה הירח ואין משגיחין על החשבון עד שיעידו ב"ד העדים בראייתם ואם ידעו שאינו נראה אין משגיחין על העדים וסומכים על החשבון אם ידעו בחשבון שיראה ולא באו עדים עושין יום ל"א ר"ח כמו שעשו כשנתברר להם שאינו נראה שהרי סומכים על החשבון. והמשנה שאין לנו סומכין אלא על שניהם כאחד הראיה והחשבון כדין העדות דכתיב ע"פ שנים עדים עד שיעידו שניהם כאחד לפיכך כשידעו בחשבון שהוא נראה ולא באו עדים והעידו שרואו אין קובעין אותו. אבל אם ידעו בחשבון שאינו נראה ובאו עדים והעידו שנראה אפשר שיהיו עדי שקר לפיכך אין סומכין על דבריהם ואפשר שלא יהיו עדי שקר אלא שזדומה להם דמות לבנה מן העצים וגם לא נסמוך על דבריהם ועכ"פ אי"א בלא שניהם כאחד ובסילוק אחד מהם תסתלק הקביעה:

ו מצות עשה וכו' שנאמר החדש הזה לכם וכו'. עדות זו מסורה לכם וכן מתוויין לכם ב"ד לדעת העדות: וישלחו ויודיעו את שאר העם וכו'. שהרי כתיב אשר תקראו אותם אל מקרא אותם אלא אם פירוש על ב"ד הוא אומר שעושין את המועדות ביום פלוני:

ח אין מחשבין וקובעין חדשים וכו'. זה הפסוק בספר ישעיה וגם כמותו במד' עשר והלשון שבישעיה והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל ה' ואל בית אלהי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בנצרותיו כי מניין חלל תורה ודבר ה' מירושלם, פ"י כל עם יאמר לחבירו לכו ונעלה וכו' אבל כי מניין חלל הוא דברי הנביא לא דברי העמים וכפל הענין במלות שונות כדרך המקרא שהרי צ"ן הוא צירופים ותורה הוא דבר ה'. ואין לנו סומכין אלא על קביעות ב"ד שהן עמוד ההוראה והוא ב"ד שצירופים שהרי כל בני דין שצאצאן ישראל טפילה והם העיקר ואין גדול לסמוך עליהם. וא"ת זה הפסוק אינו מורה על הגבלת קביעת החדשים בלבד אלא הוא כולל כל המורה כולה שנאמר כי מניין חלל תורה וכו'. והמשנה אע"פ שהפסוק מורה על זה יועיל זה הפסוק לנו בזה הענין שהרי הוא מכלל המורה והואיל והתורה כולה יושלת מירושלם גם זה הענין יושל מירושלם, וזה הנראה לי במשנה:

פ"ב א אין כשר לעדות החדש וכו'. ההלכה ברורה אבל י"ל מפני מה הוצרך לומר זה

מן התורה על בית דין שיחשבו וידעו אם יראה הירח או לא יראה. ושירדשו את העדים עד שיקדשו את החדש. וישלחו ויודיעו שאר העם באי זה יום הוא ראש חדש כדי שידעו באי זה יום הן המועדות. שנאמר אשר תקראו אותם מקראי קדש ונאמר ושמרת את החק הַזֶּה לְמוֹעֲדָה: **ח אין מחשבין וקובעין חדשים ומעברין שנים אלא בארץ ישראל שנאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם.** ואם היה אדם גדול בחכמה ונסמך בארץ ישראל ויצא לחוצה לארץ ולא הניח בארץ ישראל כמותו הרי זה מחשב וקובע חדשים ומעבר שנים בחוצה לארץ. ואם נודע לו שנעשה בארץ ישראל אדם גדול כמותו ואין צריך לומר גדול ממנו הרי זה אסור לקבוע ולעבר בחוצה לארץ ואם עבר וקבע ועיבר לא עשה כלום:

פרק שני

א אין כשר לעדות החדש אלא שני אנשים כשרים הראויין להעיד בכל דבר ודבר. אבל נשים ועבדים הרי הן כשאר פסולי

לחם משנה

החמה למאי נפקא מינה וכו' לאכחושי סהדי, כלומר אם נולד אחר חלות וצאו עדים ואמרו ראינו החדש קודם שקיעת החמה כדי לקדש היום עדי שקר הם וכן אמרו שם עוד עניינים אחרים לאכחושי סהדי:

ז מצות עשה מן התורה על ב"ד שיחשבו וידעו וכו'. היינו משום דכתיב החדש הזה לכם דהיינו עדות זו מסורה לכם: וישלחו ויודיעו וכו'. בפ"ק בסופו (כ"ה דף כ"ב). אמרו מחללין את השבת ויואלין לעדות החדש שנאמר אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם עד כאן. ומכאן למד רבינו י"ל דמנה לשלוח ולהודיע שהרי משמע מן הבריימא דענין שלוח השלוחים נכנס בכלל קריאה והא דהוי החיוב על צית דין

מגדל עז

ו ז ב"ד מחשבין עד למועדה. פ"א ופ"ב דר"ה (דף כ"ד): ח אין מחשבין עד סוף הפרק. נמש' ברכות פרק ה' (דף ס"ג): פ"ב א אין כשר לעדות החדש עד פסול לעדות החדש. פ"ק דר"ה (דף כ"ב):

השמש הרבה. כבר נתבאר בספרי הקדמונים מנעלי חכמת החכמה שהירח חלק אחד מששת אלפים ושמונה מאות מגוף השמש לפיכך יהיה המאזר מכדור הירח יתר מחציו [צ"ח ו"ב]. והוא מאזר השמש כמו שביארוהו בעלי חכמת הסבורה. לפיכך אין זה המאזר מן הירח נראה כלו לעינים אלא כשהיה השמש כנגד הירח בשוה בליל י"ד או ט"ו [צ"ח ו"ד]. אבל אם תהיה הלכנה במקום אחר מן הגלגל

אע"פ שיתר מחציו מאזר אינו נראה כלו לעינים אלא כפי נלחת הירח מעל השמש ואם יהיו שניהם מכיונים [צ"ח ו"ג] זה למטה מזה על קו אחד כאלו יהיו שניהם בחלק אחד מן הגלגל אחד למעלה ואחד למטה והוא עם קיבוצם אין נראה מאזר הירח כלום לפי שפניה המאזרים למעלה כלפי השמש ופניה האפלים למטה ואין צעין לראותם וכן אחר הקצוץ כיום אחד או קצוץ לו לא תראה לעין. והעילה בשני זמן הסמירה שני ימים או פחות או יתר הוא שני טעמים כבירה בכדורם וקלותם שאם תהיה תנועת השמש כבירה במרחקה הרחוק ותנועה הירח במהירות והוא כשיהיה במרחקו הקרוב יהיה עם הסמירה קצר הרבה לפי שהירח ישיג אותה במהרה [צ"ח ו"א]. ואם תהיה תנועת השמש במהירות ותנועת הירח בכדורם יהיה עם הסמירה ארוך הרבה לפי שאין הירח משיג אותה אלא לאחר זמן מרובה לפי שהיא ממחרת והוא מנועמו כבירה, ואם יהיו שניהם ממהרים בתנועותיהם יהיה זמן הסמירה קצר ואינו כמו קוצר החלק הא' שהיתה תנועת השמש בו כבירה והוא ממחר, ואם יהיו שניהם בכדורים בתנועה יהיה זמן הסמירה ארוך ואינו כאורך החלק הב' שהיתה השמש בו ממהרת והירח יסוב בכדורות. וכשיהיה מרחק הירח מן השמש על קו ידוע שיאות ממנו שיראה והוא הנקרא קשת הראיה מנפים העדים לראיתו במערב בעת שקיעת החמה בליל ל' וזה נודע שיעור ראיתו כפי קרבתו מן השמש ורחוקו ממנה [צ"ח ו"ב]. וכשיהיה הירח בקשת א"כ נסתר מן העין ונקודתו א' היא מחלת סמירתו קודם הקצוץ ונקודתו ב' היא סוף קץ סמירתו וזה יראה ממנו מעט הוא מחלת ליל ראיתו:

ד שאין לך חדש לבנה יתר על שלשים יום. לפי שהחדש אם יהיה חסר יראה הירח בליל שלשים ואם לא יראה בליל שלשים יהיה החדש מעובר וכבר אמר רבן גמליאל ע"ה כן מקובל אני מצינו אפי' אלא שאין חדש הלכנה פחות מחשעה ועשרים יום ומחלה ופתי ידוע שעה וע"ג חלקים ופתי ידוע שעה הם שני שלישים והיא חס"כ חלקים יהיו כל החלקים חס"ג. וא"ת שצריך שיאמר ולא יותר מזה עד שיהיה זה הקצוץ ידוע נאמר שבזמן רבן גמליאל לא נחלקו ולפיכך לא נצרך לומר אלא אין פחות מכך וכך ולא נצרך לומר ולא יותר לפי שאין ביניהם בזה חלוקה. ולפי שאמרנו למעלה שיחבר מחציו כדור הירח מאזר נריסין אינו לבד זה הענין ולומר כל שני כדורים שים שהיתה האחת מאזרה והאחרת אינה מאזרה יהיה החלק שמקבל האזרה מן המאזרה הוא חציו בשוה וכל שני כדורים שונים שהאחת גדולה מחברתה אם היתה הגדולה היא המאזרה ואיך מן הקטנה יתר מחציה ואם יהיה בהפך יאזר מן הגדולה פחות מחציה. [צ"ח ו"ב]:

י"ב]:

הדיוט שיש לו יבטל המעוט במיעוט או יספיק השנים או לחלוק המעט על הרוב, והתשובה שהאומר נשכ ונראה הוא מילא השנה ממנהגו והיו כמו המהפכים בדיוט נשפוט שלא נלק בו אחר הדיוט עד שירבו המהפכים ויחזר מן המזכין בשנים, גם לזה כשיאמר שנים לריבוע עיבור אחד ואחר אומר אלה לריבוע עיבור לא נחזור לדבריהם עד שירבו בשנים או עד שיגיעו שבעה שנים לגבי העיבור ע"פ לגבי דיוט נפשות:

יא אין מעברין ובין ר"ה ראש בית דין ובין כדלמדין בגמרא (סנהדרין י"א), מנשה ברבי יצחק לר"ה לטובל רשות מהמזון אחד וזה לא ועיבור אחד השנה על מנת שילמד רש"י ויבטל אמר להן ר"ה אלו ומנחת השנה מעוברת:

יב ואין מעברין את השנה אלא בארץ יהודה. פירוש זו ירושלים. לשבטו מדרשו פירוש לשבטו של מקום והוא בית המקדש: ואין מעברין אלא ביום. שהרי הדין עיבור השנה לקדוש השנה וכשם שאין קדוש השנה אלא ביום כך אין מעברין את השנה אלא ביום וממין שאין מקדשין את השנה אלא ביום (שם י"א): אמר ר' אבהו מאי קרא מקדש השנה שפרש בו? זה וזה שפרש שנת המעסה בו היו אמר זו ראש השנה ויבטיח כי חסד לשראל הוא משפט ללוי עיניך כמחשבה מה משפט ביום דכתיב ויהי ביום המליץ את בניו אף קדוש השנה ביום:

יג יש לבית דין להחשיב וירידע ובין פירות יחשבו מהלך השנה ואומרים מהיה המקדש פירות חקופת ניסן והוא עם היום השמש בתחלת מול טלה ככל עם שירא אפילו כמה שנים וירידע זה הענין לעצמן אבל לא יודיעו זה לעם שמה לא יגיע האביב ולא פירות האילן ויגיעו ע"פ המקדש יעברו או לא יעברו לפיכך אם אמרו מעוברת שנה כשזל הענין האחר לא היה מעוברת שהרי אין זה ידוע אלא בחדר ויהיה לביטול דין יסוף לפיכך לריבוע למחשבו ולא ידעו נעם ששנה מעוברת אלא במנחה שהיא ארבע עשר (ק) ויחשבו המקדש לפני זמן זה אינו אלא לאחר ר"ה שאין מעברין משנה לתחלתה. ודבר זה מפני הדוחק שיש היה חסד לא שיהא ביהודה ויראה ללק לקדוש חקוף וסבור שלא יבא קדוש ארץ אמר אחר ר"ה מדר שנה זו מהלך השנה:

יד הגיע יום ר' באר ובין דכתיב השנה החדש הזה לביטול דכתיב השנה החדש הזה יום שראוי לקבוע ניסן והוא יום ר' אף אחר רשאי לקבוע עיבור לשנות ניסן אחר סמוך לו לפי שזה ניסן ואין אחר ניסן. וזהו הענין טעה חזקיה מלך יהודה שעיבר ניסן בניסן ולא הודו לו חכמים וביקש רחמים על עצמו קטבר הוואל ויחלי לקבוע ניסן לא אחריתו אלא אע"ג דלראי מין דעריין לא הוקצב לא קריין ביה זה ניסן ואין אחר ניסן: **ואם עיבורה ביום ר' שיש אדר ה"א מעוברת.** הוואל ולא כלו עדים ולא נמקדש החדש לפיכך אם קדשו את החודש קודם שיעיבר שוב לא היו מעברין. ומה ויבטל ר' שזה ששנה חקופת מלך יהודה נדעידע אבל מה ששנה עשוי הוא:

טו אין מעברין את השנה בשנת רעבון ובין ואין מעברין בשביעית שיד הכל שולטת על הספיחים והוא כל שמוציא הארץ בשנה שביעית בין מן הזרע שנפל בה קודם שביעית בין מן העקרים שנקטרו מקודם וסורו ועשו הכל וסור ואללן כל המורה שאלמור ויהיה שבת הארץ לביטול ואללן ואללן שכן אסורין מ"ה"ס בלילה מפני עובדי עבודה שזוהיין שדומותין בסמך ואלמור ספיחים הם ואללן ר' כל העם שולטת בספיחים לאללן מפני שהן מותרין כל המורה שמה ואללן ולא יסאל מן הספיחים לקרן העומר ושמי הלחם מוציא להקריב ממנה כשזל מוספת חמץ העיבור:

כשמעברין

מפני הגדלים ואללן שאלה גדלו שאין אומרים נעבר את השנה כדי שגדלו לזרז פסחים דאליהם הפסח קני כל בסיס ויכולין למנות הריבה על גדי אחד אע"פ שהוא קטן: מפני הגדולות שלא פרחו וכו'. פי' שלא גדלו לזרז קני יולדת לפי שכל השנה משהין קנייהם עד הפסח לפי שטורה הוא לכן לעלות ככל עם לירושלים וממחשבת עד לפסח ועולין בעל כרחן שאף הן מיינות באימה הפסח ראשון ובפסח עדיין הגדולות קטנים אפי"ה אין מעברין השנה מפני הגדולות שלא התייבו כדי שגדלו ויולדות קנין לקנות:

טז אין מעברין את השנה אלא במזמנים ובין פי' קריין לביטול וממחשבת בגמרא (סנהדרין י"א), מנשה ברבי יצחק שאלה השבטים לי לעליה שבעה השנים ומלא שמה חמר מי הוא שגלה שלא בשנות יד עמד שמואל הקטן על רגליו ואמר אני הוא שעלימי שלא בשנות ולא לעבר השנה עלימי אלא ללמוד הלכה למעשה הורכבה אמר לו שזני שזני ראויין כל השנים כלם להשבעת יד יד אכל מה אעשה שהרי אמרו חכמים אין מעברין את השנה אלא במזמנים לה ולא שמואל הקטן הוא אלא אישם אחרתהו הוא והוא דעבר שמואל הכי כי הכי דלא ליספוק הוא דעבר, כי ה"ה דיימי רבי וקא דריש והיה ריש שום אמר מי הוא שאלם שום ילא עמד רבי חייא ויאל עמיד כלם ויאל אחריו למחר מלא ר"ה כדבי לרבי חייא אמר לו אמה הוא שזערתם לאלה אמש אמר לו ח"ו לא תהא שאלם בישראל: היו מזמנים למקום פלוג. פי' כדי שיעיבד ביין לבין עממן כדי עיבור השנה קודם שיכאל ולא יעשו או יסגו ואחין שזמנו נלבד הן שמעברין אותה ואללן שפלו עמהם לעליה אשמים אחרים שהרי אחר ששלו שלא בשנות אלא הם המעברין שהרי לא חזונו לקדש אחרתהו במעשה דרש"ג ואמר לו שמואל הקטן לא לעבר השנה עלימי וכו' מכלל שפסחם להוסיף מי שאינו מוזמן לעבור לא להמנות מן המעברין אלא ללמוד הלכה למעשה:

ובכמה מעברין אותה. פירוש שהיו צ"ד יושבין ויראין אם השנה לריבוע עיבור מפני האביב או המקדש מתחילין בג' שאין צ"ד פחות מג' כדי שיהיה בהם ריבז ומיעוט היה בדיעבד מחלוקת בין מן הדיוטין: אמרו שיהיה לא נשכ. פירוש אין לריבוע צ"ד על כך שאין כלן ספק דודאי א"ל עיבור ואחר אמר נשכ ובידוק ועיין אם לריבוע שנה זו לעבר אותה מפני האביב או המקדש או פירות האילן ככל היחיד במיעוטו ולא יעשו ולא יעיינו בדבר דכתיב אחרי רבים להטות: אמרו השנים נשכ ונראה ואחר אמר לא נשכ מביספים שנים. שהרי נשכ וממין של עיבור כדפי' ה':

י ובעיבור השנה מתחילין מן הצד. פירוש לא מן הגדול כשדיעין שמה יסמכו השאר על דעתו ולא יראו עממן כדאי להלוק על הגדול וימנעו כל אחד דבר הגדול לו בדעתו כמו שאלמנו בדיוט נפשות. אבל בקדוש השנה מתחילין מן הגדול מ"ה"ס לנעלה אחר שמתקיים העדות של קדוש השנה רצ"ד אומר מקדש וכל העם עושים מקדש מקדש שאין כבוד לרצ"ד להתחיל בקדוש לפני מי שהוא פחות ממנו. ויש לשלול מפני מה אם שנים אומרים לא נשכ ואחר אמר נשכ ככל יחיד במיעוטו ולא אמרו שנים נשכ ואחר אמר לא נשכ מביספים שנים ומה לא נאמר כמו שאלמנו בתחלה ככל יחיד במיעוטו וכן הדין אם אמרו לריבוע עיבור או אינה לריבוע ולמה שמתנו על העיקר והוא אחרי רבים להטות כמה שאלמנו לא נשכ או אינה לריבוע עיבור ולא נסמך על עיקר זה כמה שאלמנו נשכ ונראה ולא לריבוע עיבור אלא מביספים שנים והיה דלוי שהיו שני

א סנהדרין י"ב ב שם י"א ג שם י"ב ד שם:

מגדל עזו

הגיע יום ר' עד מעברין בניסן. פ"ק דנדרות (דף י"ב ע"ב) ופ"א דעדות ופ"ק דסנהדרין: טו י"ז אין מעברין עד סוף הפרק. פ"ק דסנהדרין (דף י"ב):

כל

סגולתו לקשר מדת הדין ברחמים כמו הקטורת ועוצר המגפה.

רבי יוחנן אמר בית המקדש ראה שנאמר אשר יאמר היום בהר י"י יראה, הנה יראה ג"כ מספרו גבורה, ושם הוי"ה דכתב שם היינו לכלול רחמים בגבורה, וג"כ כמו הקטורת לעצור המגפה.

דף ס"ג ע"א כל חותמי וכו', וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש. הדבר

תמוה ומה נתינת טעם הוא זה לדברי משנתנו כאן, שהרי לא נזכר במשנתנו מעניית העונים רק מאריכות חתימות הברכה, והמהרש"א הרגיש בזה. והנלע"ד על פי מה שכתב המהרש"א בחי' אגדות במסכת סוטה דף מ' ע"ב [ד"ה מגין] דאמן כולל יחד שני שמות שם הוי"ה ושם אדני, כי אמן מספרו צ"א כמספר שני השמות, ועיין בחידושינו בפסחים דף נ"ו ע"א [ד"ה ביקש] שביארתי שם כי שם אדני מורה על מלכותו של הקב"ה, כי אדון מורה על שיש לו עם ועבדים ואין מלך בלא עם, ולכן במקדש שאין עונין אמן היו עונין בשכמל"ו, כי המברך היה מזכיר במקדש השם ככתבו, ולזכר שם אדני היו עונים אחריו בשכמל"ו, והוא על פי מה שביארתי שם בפסחים כי בשכמל"ו מורה על שם אדני שהוא כבוד מלכותו, ואמנם אעפ"כ לא נכללו שני השמות יחד, כי המברך לא הזכיר רק שם הנכתב ככתיבתו, והעונים לא נרמזו בענייתם רק שם אדני. והמהרש"א שם בסוטה כתב שלכן אמרו גדול העונה אמן יותר מן המברך, כי באמן נכללו שני השמות משא"כ בדברי המברך. ומעתה במקדש לא נזכרו שניהם יחד לא בדברי המברך ולא בעניית העונים, ולכן תיקנו שהמברך יאמר בא"י אלקי ישראל, הרי מזכיר שניהם, כי אלקי ישראל היינו כבוד מלכותו שהוא אלקינו ואנחנו עמו ועבדיו והרי הוא כמו שם אדני.

שם למה נסמכה פרשת סוטה לפרשת תרומה וכו' לסוף נצרך לכהן על ידי אשתו וכו' איש כי תשטה וגו'. שמעתי בשם זקן זקני גאון הגאונים ורבן של בני הגולה מוהר"ר העשיל זצלה"ה שזה רומז לנו רש"י בפירוש התורה בפרשת תרומה [שמות כ"ה, ב'] ויקחו לי תרומה, ופירש רש"י לי לשמי. והיינו לפי שאם תשטה אשתו אז השם הנכתב בקדושה ימחה על המים שמשקין את האשה, אבל אם יתן תרומה לא יבא לידי מדה זו שיצטרך להשקות אשתו מים המאריים. וזהו לי לשמי, בשביל כבוד שמי שלא ימחה על המים.

ע"ב וכל כך למה משום שנאמר כי מציון תצא

תורה וגו'. ויש לדקדק ואטו דוקא חישוב חדשים ועיבור שנה נקרא תורה, ואם אנו מפרשים פסוק זה בדוקא א"כ כל התורה לא תצא אלא מציון. וראיתי שהמפרש בהל' קידוש החודש בסוף פרק א' הרגיש בזה וכתב, וא"ת זה הפסוק אינו מורה על הגבלת קביעת החדשים בלבד אלא הוא כולל כל התורה כולה, והתשובה על זה אע"פ שהפשט מורה על כל התורה יועיל לנו בזה הענין שהרי הוא מכלל התורה, והואיל וכל התורה יוצא מירושלים גם זה יוצא מירושלים, עכ"ל. ודבריו תמוהים, דא"כ נימא כן בכל התורה שאינה יוצאה מח"ל, והרי לא מצינו זה רק בחדשים ועיבורים.

ולכן נלע"ד דבכללות התורה לא שייך לתלותה במקום,

והתורה אינה משתנית, האסור והמותר והטהור

עצמו לישב אעפ"כ לא יפרע עד שהיה מיושב ממש. ואמרו אין מקנחין בימין, אלא בשמאל, היינו אפילו איטר, ועיין בטורי זהב סי' ג' ס"ק ט' ובמג"א שם [ס"ק ח'], ועיין במהרש"א בחי' אגדות איך למד זה ממנו. ולענ"ד לענין שאין מקנחין בימין שראה שאוחז התפילין בימינו, (והבית יוסף) [והפרישה] בסי' מ"ג [אות ח'] הקשה איך אוחז התפילין בימינו ניהוש שמא יקנח עצמו, ותירץ לפי שאסור לקנח בימין. וא"כ כשראה את רבו אוחז להתפילין בימין למד ממילא שאין מקנחין בימין.

ע"ב מאי ראה אמר רב ראה יעקב אבינו דכתיב ויאמר יעקב כאשר ראם. לתת טעם לעצירת

המגפה על ידי יעקב וסמכו להך קרא ויאמר יעקב כאשר ראם, נראה דעצירת המגפה סגולה לזה היא הקטורת, וכמו שאמר משה רבינו לאהרן בעת שיצא הקצף והחל הנגף, אמר משה קח את המחטה ושם קטורת [במדבר י"ז, י"א], והטעם לזה הוא משום בלי ספק שהמגפה היא מצד מדת הדין הקשה בלי מיוזג רחמים בדין, ולעצור המגפה על ידי מדת החסד הוא דבר קשה שהוא שני הפכים לגמרי, אבל צריך לעורר מדת הרחמים שהוא להחליש כח מדת הדין שיהיה כלול ברחמים. ועיין בחידושינו במס' פסחים דף נ"ו ע"א על מאמר בשכמל"ו שאמר יעקב [ד"ה ביקש], ביארתי שיעקב היה רגיל במלאך וכן אמר ליוסף המלאך הגואל [בראשית מ"ח, ט"ז], וביארתי שם שמלאך מספרו כמספר שני שמות דהיינו הוי"ה ואדני, והוא שיתף רחמים בדין, וקטרת הוא לשון קשר בדברי רז"ל [יבמות ס"א ע"א] קטיר קחוינא הכא, שהוא קישור מדת רחמים בדין, ולכן הוא עוצר המגפה.

והנה יעקב כאשר הלך מחרן לארץ ישראל כתיב [בראשית ל"ב, א'] ויפגעו בו מלאכי אלקים ויאמר כאשר ראם וגו' ויקרא שם המקום מחנים, כי היה שם שני מחנות מלאכי חוץ לארץ שלוהו מחרן ומלאכי ארץ ישראל שבאו לקראתו כמו שפירש רש"י בחומש, ואברהם כשהלך מחרן לארץ כתיב הלך ונסוע הנגבה [בראשית י"ב, ט'], כי ארץ ישראל רמז בימין שהוא חסד וחוץ לארץ רמז מצד שמאל מדת הדין, וכאשר פגעו בו קראם שם אחד מחנים לשתף רחמים בדין, וזהו הסגולה של קטורת. וראה הקב"ה עתה פעולתו של יעקב בזה ותעצור המגפה וינחם על הרעה.

ושמואל אמר אפרו של יצחק ראה, כי מדתו של יצחק הוא תוקף מדת הדין, ולכן כתיב ופחד יצחק [בראשית ל"א, מ"ב], וסגולת העקידה לעקדו לחלוש כח גבורת מדת הדין להיות רחמים בדין, ויצחק תיקן תפלת המנחה שאז ינטו צללי ערב ומתחיל כח הדין להתגבר, ולכן כתיב תכון תפילתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב [תהלים קמ"א, ב'], וכן כתבו התוס' לעיל דף כ"ו ע"ב בד"ה עד פלג המנחה, שתפלת המנחה היא כנגד קטורת, ולכן אפרו של יצחק שנתמחק בשעת עקידה היא כמו הקטורת ועוצר המגפה.

רבי יצחק נפחא אמר כסף הכיפורים וכו', הנה הוא חצאי שקלים ששקלו ישראל, והנה שקל מספרו ארבע מאות ושלשים, ומחצית השקל הוא רט"ו, ועם הכולל הוא רי"ו מספר גבורה, שהיא תוקף גבורת מדת הדין, וגוף המטבע היה של כסף שהוא רומז לחסד ולכן הוא לבן, משא"כ זהב שהוא קטיגור מצד מדת הדין. וא"כ מחצית שקל כסף

כאן בסוגיא דכאן, ורש"י הביא לימוד אחר והביא ממרחק מסוגיא דסנהדרין, והמהרש"א הרגיש בזה ונשאר בקושיא. ולפי מה שכתבתי נחא, דרש"י מרשים על מעבר שנים, זה ליכא למילף מקרא דכי מציון וכאשר כתבתי.

ואמנם איפכא קשה, למה מביא הגמרא כאן קרא דכי מציון שהוא דברי קבלה בנביאים, וגם ליכא למילף מיניה רק קידוש חדשים, וכי כעורה ראייה שהביא בסנהדרין מקרא דלשכנו תדרשו שהוא כתוב בתורת משה, וגם איכא למילף מינה בין קידוש חדשים ובין עיבור שנים. ואמנם ראיתי כאן בדברי מהרש"א [ברש"י ד"ה מעבר שנים] דבר שהוא פלא בעיני, דהמהרש"א כתב דמקרא דלשכנו לא ממעטינן אלא גליל אבל מקרא דכי מציון ממעטינן כל ארץ ישראל ודוקא ירושלים לבדה. ולפי דבריו נחא קצת, דיותר נחא להשי"ס להביא קרא דממעטינן אפילו כל ארץ ישראל. אבל גוף דברי מהרש"א תמוהים בעיני, ומקרא דכי מציון לא ממעטינן אלא חוץ לארץ לבד, אבל מלשכנו תדרשו ממעטינן אפילו גליל שהוא בארץ ישראל. ובאמת לא מצינו לומר שיאמרו אין מקדשין את החודש אלא בירושלים או ביהודה, ולא מצינו אלא כאן שהקפידו על שעשה כן בח"ל, אבל בעיבור שנים שנינו בברייתא שם בסנהדרין [י"א ע"ב] שאין מעברין את השנה אלא ביהודה. וזה לשון הרמב"ם בפ"א [מהלכות קידוש החודש] הלכה ח', אין מחשבין וקובעין חדשים ומעברין שנים אלא בארץ ישראל שנאמר כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים וכו', ואם עבר וקבע ועיבר לא עשה כלום, עכ"ל. הרי שמקרא דכי מציון לא מיעט אלא ח"ל אפילו דיעבד אינו מועיל, וגם ממעט קביעת חדשים ועיבור שנים. ובפ"ד הלכה י"ב כתב, ואין מעברין את השנה אלא בארץ יהודה שהשכינה בתוכה שנאמר לשכנו תדרשו, ואם עברו בגליל מעוברת, עכ"ל. הרי שאדרכה מלשכנו ממעט יותר דבעינן לשכנו היינו מקום ששכינה שריא, ושם לא הזכיר קביעת חדשים כלל. ולפי הנראה דעתו דקביעת חדשים מותר אפילו לכתחלה בכל ארץ ישראל אפילו גליל.

ועוד אומר אני אלמלא דברי רבינו הגדול הרמב"ם שהביא קרא דלשכנו, הייתי אומר דלהכי לא הביא כאן בברכות קרא דלשכנו אף שהוא כתיב בתורה, דבמחלוקת שנוי, דהרי שם בסנהדרין כך הוא הסוגיא תנו רבנן אין מעברין את השנים אלא ביהודה ואם עיברו בגליל מעוברת, העיד חנניה איש אונו אם עיברו בגליל אינה מעוברת, א"ר יהודה בריה דר' (שמאל בן פרחיה) [שמעון בן פז] מאי טעמא דחנניה אמר קרא לשכנו תדרשו וגו'. וא"כ טעמא דחנניה הוא מהך קרא, ולכך סובר שאפילו בדיעבד אינו מעובר כיון שהוא גזירת הכתוב, אבל רבנן ס"ל דהך קרא לא קאי לענין עיבור, רק קרא לענין קרבנות לשכנו תדרשו ובאת שמה והבאת שמה וגו', ומה שאין מעברין אלא ביהודה הוא רק מעלה מדרבנן, ולכך בדיעבד מעובר. ולהכי לא מביא כאן קרא דלשכנו, דרבנן לא ס"ל הך דרשה. ואמנם מה אעשה ורבינו הגדול פוסק כרבנן דאם עיברו בגליל מעוברת, ואעפ"כ מביא קרא דלשכנו.

שוב ראיתי שהמהרש"א בח"י אגדות כאן כתב טעם נכון על שלא הביא כאן קרא דלשכנו, משום דלשכנו משמע שלא הקפיד אלא בזמן שהמקדש קיים והשכינה שורה שם, אבל חנניה שעשה כן היה אחר החורבן, ולכן לא הביא כאן קרא דלשכנו. ואמנם ילפינן מקרא דמציון תצא

והטמא והחיויב והפטור לא ישתנה ממקום למקום, וזולת קצת מצות התלויות בארץ. ואם לענין המורה שלא יורה רק בציון, ג"כ לא שייך, דאטו דיני התורה תלויים בהוראת המורה, הטהור והמותר נשאר בטהרתו ובהיתירו אפילו אם יורה המורה בהיפוך, והוראת המורה הוא רק להודיע איך הוא דין תורה, ולכן לא שייך בו קביעות מקום, מלבד זקן ממרא שאינו חייב על המראתו אלא א"כ המרה כנגד יושבי לשכת הגזית. ומה שאמרו [ספרי פר' שופטים קנ"ד, והביאו רש"י דברים י"ז, י"א] שאפילו אמרו על ימין שמאל, היינו שאפילו נראה לך שאומרים לך על ימין שמאל צריך אתה לקבל מהם, אבל הם עצמם חלילה שיאמרו על ימין שמאל, ואם טעו בדיון ואח"כ עמדו על האמת חייבים הם עצמם לחזור מהודאתם להורות כהלכה, ולא אמרינן אתם אפילו מוטעים. ולכן אין שייך לומר על התורה שתצא מציון, אבל בחידוש חדשים חידשה לנו התורה אתם אפילו שוגגים אפילו מוטעים אפילו מזידים, בזה שייך לומר כי מציון תצא תורה.

ואמנם דין זה דאתם אפילו שוגגים וכו' שייך רק בחידוש חדשים לענין מלא וחסר, ולא מצינו בגמרא דבר זה רק בקידוש החודש במסכת ראש השנה דף כ"ה ע"א גבי עובדא דר"ג ור' יהושע דשלח לו שיבוא ביום הכפורים שחל בחשבוננו, ור' יהושע היה סבור שראוי לעבר החודש, ור"ג קידשו ביום שלשים, אבל בעיבור השנה לא מצינו זה שישאר קיים מה שעשו שלא כהלכה, ואדרכה מצינו להיפך על דברים שאין מעברים עליהם מצינו שאמרו ואם עברו אינה מעוברת, מכלל דלא אמרינן בזה אתם אפילו שוגגין ומוטעין וכו', וכן כתבו התוס' במסכת ראש השנה דף כ"א ע"א בד"ה לוי איקלע וכו', בסוף הדיבור, דלא שייך דרשה דאתם וכו' רק לענין יום שלשים ויום שלשים ואחד אימת לחדשו דהיינו חסר ומלא, אבל לא לענין עיבור השנה. וכן משמע ברמב"ם שלא הזכיר דבר זה בעיבור השנה רק בקידוש החודש, וזה לשונו בפ"ב [מהלכות קידוש החודש] הלכה י', ב"ד שקידשו את החודש בין שוגגין ובין מוטעין וכו', ובפרק ד' בדיני עיבור שנה לא הזכיר מזה כלום. וא"כ אין ללמוד מקרא דמציון תצא תורה רק קידוש החודש אבל לא עיבור השנה.

ובזה היה אפשר לתרץ קושיית התוס' בסנהדרין דף י"א ע"ב, תנו רבנן אין מעברין את השנה אלא ביהודה וכו', אמר קרא לשכנו תדרשו ובאת שמה כל דרישה שאתה דורש לא יהיה אלא בשכנו של מקום. והתוספות שם בד"ה אין מעברין וכו', כתבו וקשה קצת דבברכות נפקא לן מדרבנן כי מציון תצא תורה והכא מייתי מלשכנו תדרשו, ונשארו בקושיא. ולפי מה שכתבתי נחא, דשם מיירי לענין עיבור שנה ולהכי לא מייתי מקרא כי מציון וגו', אבל מלשכנו תדרשו נראה לי דשפיר מייתי, דסיפא דקרא הוא ובאת שמה, והיינו עליה לרגל, דהרי מהכא דריש בראש השנה דף ד' ע"ב דברגל אחד עובר אי לר' מאיר בלאו ואי לרבנן בעשה. וא"כ הכי קאמר לשכנו תדרשו, אימת הוא הזמן ובאת שמה, כי לפי החסר והמלא ולפי עיבור שנה ישתנה זמן הרגל.

ואולי זה כוונת רש"י כאן בתחלת הסוגיא [ע"א] בד"ה מעבר שנים, ותנן אין מעברין את השנה אלא ביהודה דכתיב לשכנו תדרשו וכו' בפ"ק דסנהדרין. והדבר תמוה, דמה חסר לרש"י בטעם כי מציון תצא תורה שמפורש

המעצות כולן, בא חזקיה וטהרן ותקנון, ושוב בשעת חורבן ביהמ"ק עזר עד היסוד ונתקלקלו ובני בית שני לא נתנו לבם לתקן את זה ועי"ז הרעיש חגי הנביא עליהם, וע' חדושי חתם סופר שעם הגהות אבק סופר (ירושלים תרנ"ט) סי' יב, ובס' מעשי המלך על הרמב"ם הל' בית הבחירה א יג אות ב, ושם ב ב.

לח. הגיר אליהו קלצקין בספרו אמרי שפר סי' יב כתב עפ"מ"ש בסוכה מט: שיתין מחוללין ויורדין עד תהום כו', היינו חלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים כו' ואחת לשבעים שנה יורדים ומלקטין יין קרוש כו' ומוציאין מתוך השיתין שלא יתמלאו מן הנסכים וע"י הפינוי והחפירה יכול להסתובב כפעם בפעם שנודעו העצמות ממקומם ונתגלגלו למקום שלא היה חוצץ לטומאה ובוקעת ועולה כו'. ותמה בשו"ת מנחת אלעזר מהגר"א שפירא בח"ד סי' עו: איך אפשר שהשארירי קברות משפחת ארונה סמוך לביהמ"ק וסמכו על מחיצות שתחת המחילות, הלוא מפורש בתוספתא ב"ב ספ"א ובירושלמי סוף נזיר, שפינו כל הקברים מירושלם ולא השאירו שום קבר רק של מלכי ישראל וחוליה הנביאה, ואם משל העיר פינו הקברים מכ"ש סמוך למקדש ממש כו' [ומלבד זה מפליא, שהגלגול לבד התקיימה זמן רב כל כך, בעוד שאמרו בירושלמי נזיר ז ב, שאחרי מאה ועשרים שנה נעשה מכל גוף המת תרוד רב, ואם נחנט – למה לא נשאר כל השלד], והביא לפרש, שגלגול זה אינה כלל עצם ראש אדם כי אם פסל גלגולת ארונה היבוסית והיא נעבדה מבני אומתו ובכל הזדמנות השתדלו ניניו ועובדיו להכניס הפסל למקום נחלת ארונה, ראה שם ובס' שושן עדות מהגר"ז בוסקוביץ עדיות ה, ח, אות ג (בדה"ס קפה, ג) בענין עצמות שנמצאו בדיר העצים.

י"ב ע"ב

א. ה' הטוב יכפר בעד, זהו המקור למנהגנו לומר בשנה מעוברת בתפלת מוסף של ר"ח: „ולכפרת פשע“, בקשת רחמים שיכפר בעד הוצאת השנה מהרגלה, ע' תוס' חדשים סנהדרין מב, ד"ה בשלשה מתחילין, ויעוין בצל"ח ברכות סג, שכתב, כי אמרם „אתם אפילו שוגגין“ היינו דוקא בעיבור חודש, אבל לא בעיבור השנה, שאם עיברו שנה שלא כדין אינה מעוברת, ויונה אשר הוצרך לבקש רחמים על עצמו, והנה במנחת חינוך מצוה ד אות ו השיג על דברי הצ"ח אלה, ובאמת מבואר בתורת כהנים אמור כג, א פס' מועדי ה' אשר תקראו אותם כו': לא היתה השנה צריכה לעבר ועברה אנוסים או שוגגים או מוטעים מנין שהיא מעוברת ת"ל אשר תקראו אותם במועדם אתם אפי' שוגגין כו', וע' מעשי המלך על הרמב"ם רה"ל בית הבחירה אות ז, וראה בצפנת פענח להגריי מרוגטשוב סוגיות (טו, סע"ג) ובמנחת סולת מהגר"ט זעהמן מדקלא לחינוך שם מצוה ד אות ט, ויתכן שאחרי שלא הודו לו חכמים שהם המה המיוחדים השלשה חמשה ושבעה חשש שאין זה בכלל אשר תקראו אותם, ע' תוס' ר"ה כא, א סוד"ה לוי ובשו"ת אבני נזר מהגר"א מסוכטשוב או"ח סי' שיב"שיג.

ב. רש"א אם מפני הטומאה עיברוה מעוברת אלא מפני מה ביקש רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר והוא עיבר נים בנים, כבר הערתי למעלה ע"א אות ל' שהרמב"ם בהל' ביאת מקדש ספ"ד כלל שני הטעמים, דברי ר"י ודברי ר"ש, ויעוין בחדושי סוגיות להחת"ס, שכתב, שאם היה חזקיה מעבר מפני הטומאה מבלי שהיה כבר יום שראוי לקובעו ניסן היה בזה ענין של דיעבד, ואם היה מעבר רק ביום ל' מפני גליות שנעקרו וכדומה, היה גם זה ענין של דיעבד, ואך כיון שהיו תרי דיעבד חמירי ולכן היסס לבסוף וביקש רחמים על עצמו, ובשו"ת משנת אליעזר מהגר"א מישל תנינא דרוש ד, אות יא הביא מתוס' סנהדרין יב, א ד"ה שעיבר כו': תימא, הרי בט"ו היו יכולים ליטהר ולמה עברה, והמדפיסים סגרו (בט"ו) בחינם, ראה הגרש"ש, שר"ל בט"ו יום מכ"ט אדר עד י"ד בניסן, וע' יפי מראה לירושלמי נדרים ו, ח, שהוצרכו להביא כהנים ממקום רחוק

הא ע"ז איתקש נמי לנדה, דכתיב תזרם כמו דה כו' קסבר ר"ש באותה שעה לא גזרו אלא שתטמא כמת ואח"כ גזרו שתהא כנדה, שהכתוב בישעי', תזרם כמו דה, היה אחר מעשה דעיבור חזקיה, שזה היה בשנה ראשונה למלכו כו', ומה שכתוב באותו ענין שחזקיה אמר ללויים הוציאו את הנדה מן הבית, ר"ל, שבאותה שעה גזר חזקיה שתהא טומאת ע"ז כנדה ומפני כך עיבר ולדעת החכמים היה לו לחכות עד אחר הפסח כו', עיי"ש.

לד. תוד"ה שעיבר השנה מפני הטומאה כו' ובירושלמי אמר שגלגלתו של ארונה היבוסית מצאו תחת המזבח כו', ע' נודע ביהודה תנינא או"ח סי' פו, שהביא בשם בנו הגר"ש להעיר, שבאותה טומאה ע"כ לא נטמאו ישראל, שהרי אינם יכולים לבוא שמה משום זרות, ואך הכהנים והכלים נטמאו ובשביל כך עיבר חזקיה וביקש רחמים, שה"ל לעשות בטומאה, כדאייתא בפסחים עט, א: קהל טהורים וכהנים טמאים יעשו בטומאה, ויכלו לאכול הפסח בסתר שהן משקה בית מטבחיא דכן ואינן מכשירין, ע' פסחים טז, א כו', ויעוין ברמב"ם הל' טומאת פ"ב ה"ה ובכ"מ אי גלגולת עצמה בלי השדרה מטמאה, דהכא משמע שאך גלגולת מצאו.

לח. ובציון ירושלם לירושלמי פסחים שם, תמה: הן ארונה עכ"ם היה ור' שמעון הוא שאמר דאינו מטמא באהל, אבל י"ל שטומאת מקדש חמורה, ע' מל"מ הל' בית הבחירה א יג והל' אבל ג, וע' חולין ככ"ה, רע"ב, שטומאה רצוצה היא חמגע, וע' שו"ת שער הזקנים מהגר"י המבורג (בדה"ס עד, ד), שהביא מתשובות ושב הכהן סי' עה עפ"ד הגמ' ע"ז כד, ב, שארונה גר תושב היה, י"ל שקברי גרי תושב מטמאין באוהל, ומש"כ שם, וראה ברלב"ג שמואל"ב כד, ית, שכתב בג' עיונה היבוסית נתייגר ולכן נשאר בירושלם עם ישראל כו', ובסדרי טהרות מהגר"ר גרשון חנוך מרדיון מס' אהליות (ד, א) הביא מירושלמי פאה ח, ז: משפחת אנטובלי היתה בירושלם והיתה מתיחסת על ארנן היבוסית כו', הרי שהיה גר צדק ושפיר מטמא באוהל כו', מיהו בבאורנו לירושלמי שם הארכנו לפרש דגר תושב היה, וע' ירושלמי ע"ז פ"ב ה"א, וראה במנחת חינוך מצוה רפד אות ו; בשו"ת דברי מלכיא ד, סי' צ"ט ושו"ת עין יצחק יר"ד סי' לו, אות ו.

לו. אולם הן עצם מציאת הגלגולת במקום הקודש מפליאה מאד: איך יתקבל על הדעת, כי אחרי שקנה דוד מקום המקדש מארונה הורשה לו להקבר שם, ועצמותיו ישארו שם כשבנה שלמה הבית ששרתה בו שכניה, וביחוד, הן אמרו בזבחים קיב, שכל ארץ ישראל בדוקה ומה גם עיר הקודש ומקום המקדש, שלכ"ע בדוקה ואיך נמצאה שם אחרי עידן ועידינים גלגולת אדם, ולא עוד, אלא הרי כמה פעמים מצאו גלגולת זה, בראשונה כבר בימי דוד עצמו, ראה ילקוט שה"ש ג: אחותיו ולא ארפנו, זה דוד שתפס הגורן מיד ארונה היבוסית ומצא גלגולתו של ארונה נתונה תחת המזבח ולא פסל מקום קרבתו ישראל, הרי שהיה ארונה קדום וכבר בימי דוד היתה גלגולתו שם, ובטח פינה דוד אותה, וכאמור שוב נתגלתה הגלגולת בימי חזקיה, והופיעה שלישית שוב, ראה ירושלמי סוטה ה, ב, שבבנין בית שני נמצאת הגלגולת, וראה בסדרי טהרות לאהליות הנזכר, שכתב: נראה שהיה מקובל אצלם דבר זה, שמצאו תחת המזבח גלגולתו של ארונה היבוסית, אכן לא היה מקובל אימת היה דבר זה ולהכי פעם תלי לה בדחזקיה ופעם תלי לה בדחגי, והובאה מציאה זו גם בקשר עם דוד כנ"ל.

לז. החתם סופר בתשובותיו ליו"ד סי' שמ ובחדושי לטוגיות (ירושלם תרנ"ג, טז, ב) כתב, שמקום קברות ארונה וביתו היה סמוך למקדש וכשנפרצו פרצות בכותלי מערות קבריו היתה הטומאה מתגלגלת אל המחילות שתחת הבירה [וע' מל"מ הל' בית הבחירה א, יג] וכשנכנסו הכהנים אל המחילות ופתחו פתחיהן והאחילו עליהן נטמאו וכן במקום המזבח ע"י נקבי השיתין שהיו שם, ואמנם בוני בית ראשון נזהרו בזה ולא היו פרצות פותח טפח במערות קברות ארונה, וכשהרשיעו מלכי יהודה ופרצו פרצות במקדש נתקלקלו גם

(ב) סנהדרין דף מז.
(ג) עיין מוספות עמוד
זרע דף ג. ד"ה [הוס],
(ד) מוספתא פרק ג.
(ה) מנחות עא. [מוספא]
פרק ג, (ו) מנחות שם
ע"ב (ז) עי' מריק כה.
ושם בסוף העמוד (ח)
(ט) ישיבה ילד, לה,
(י) דף ע"ג, (י"א) ברכות
יג, (י"ב) מדרש איכה ב'
השיב ימינו וכו',
(י"ג) לעיל יא, (י"ד) ועיין
מוספות מנחות עא. ד"ה
ויוכרין.]

(ב) גמרא להביא לה
נחשתי: (ג) רש"י ד"ה
ולא היו מפסיקין בין אחד
לואהבנ ר"ל אין
מאריבין דלרין להאריך
כ"ל וחיבנ אע"פ נמחק:

(א) שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל
אֱלֹהֵינוּ יי אחד:
[דברים ו, ד]

אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְדִּיק הָיִים
עַל לִבְכָּד: (דברים ג, ו)
(ג) וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנוֹ
וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּ וְאִגִּידָה
לָכֶם אֶת
יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית
הַיָּמִים: (בראשית מג, א)

[illegible]

מסובב היה. וכו' רבין אמר
כו'. ואע"ג דאמר רבי מ
למיכל מייה החס הוא
מתירין גמזיות של ד
להאכיל נשר. פירוש:

בז.

נג א מיי פ"א מהל' ק"ש
הלכה 7 סמג עשין יח
טוש"ע א"ח סי' סא סעיף
יג [רצ אלפס ברכות פ"ב
: 77 יא.] :

[illegible]

(א) מדברי רבינו ז"ל אלו נראה שהיה גורם צנח' אמר רבי אבהו בלשון החקיקה וכו' ולפיכך נתן טעם משום דבאשכח הו' שמימי מין.

[ט] ברכות ז' הלכה (במשניות)
 נדפס על הלשנה (עד)
 מרכיבין דלקים (וכי)
 ועיקר חרשין' (גלילין);
 וקצתם גם ל"א,
 "שבאנו" ומשפט בריש'
 "בבבבב" ויחזיקו מוסד על
 קמה: **[ז]** ט"א בן **י"א**
 (גלילין); **[ג]** "אמרו" ל"א
 בראשונים וז' והוא
 מיהור' **[ט]** ל"א
 דגוס' בריש' צריך
 לפרש דמשכ' בגמרא
 שם אמרנו ל"א הינו
 בלחש: **[ז]** "פי' שהיו
 אומרים ודברם כולו דם"
 מיהור, ובדפוס פנים י'
 שפי' הדפוס פנים י'
 שכתב מהרש"ל, אבל
 שם טוב דא"כ מה
 שכתב רש"י ב"ד"ה מפני
 חצוצות הוא צפול
 ומיהור' (דס'): **[ז]** ל"א
 (באהרן); **דל"ה**
[ט] חובת "שאינו נוהג
 אותו כל השנה" צריך
 למחקן (דפוס מרנר).
 ליתא דבשי'

ל"ו.ר. פירוש עץ ארע
(רש"י גיטין דף סט ע"ג
ד"ה אטרפא ועיין אסף
הרופא כח"י מניין דף סט
ס. ארשדור"א. פי' זיקי

שְׂרֵי גְדִישָׁה [מִנְחוֹת עֶא].
דְּסַמְמִיָּהּ לְקוֹרוֹת קִימִי.
יָוִס לְמַעוֹטֵי יֶרֶק וְכִי יִהְיֶה

נראה: ונותנין פיאח ל'ירק. והוא פטור
פיאה צמיכלה לסבורין שהיא פיאח
פרה ולא קצרו כצוד דרגש¹ ומטה
יו: וגנו ספר רפואות, כלכמיז והטוב

לא היו מפקיקין. בין שמע ישראל
לשם דמשמע לאומר לשם
שישמע ישראל ועסם⁽²⁾ :
מחלוקת

וְהַנְחִשְׁתָּ וְהוֹדוּ לוֹ גִּזְזוּ סֶפֶר
לְתוֹתוֹת שֶׁל הַיֶּחֱלָל וְשִׁינְגֵרן לְמֶלֶךְ
וְהוֹדוּ לוֹ עֵיבֶר נִיסָן בְּנִיסָן וְלֹא
עֵבֶדִי אָמַר רַב יְהוּדָה מִיִּיתִי
מִיָּיִט בְּמִנְאַ דְּלֹא חֲלָפִי עָלֶיהָ
בְּלִיבִיָּה וְכָל דְּקָאִי בְּאַרְבַּע
רַב אַחָא בְּרִיה דְּרַבָּא אָמַר
שִׁמְשֵׁם: הִכִּי עֵבֶדִי אָמַר רַב
וְלֹא הָיוּ מִפְסִיקִין רַבָּא אָמַר
דְּמִשְׁמַע הַיּוֹם עַל לִבְכָּךְ ^ב וְלֹא
מִעַ אֹמְרִים שִׁמְעַ יִשְׂרָאֵל ה' ^א
יֵרֵךְ רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר מִפְסִיקִין
כִּכְתּוּ לְעוֹלָם וְעַד ^א וְאֵנָּה מֵאִי
דְּאָמַר רִשְׁבִּי ^ב וְיִקְרָא יַעֲקֹב
עֵקֶב לְגִלּוֹת לְבָנָיו קִץ הַיָּמִין
בְּמִשְׁתֵּי פֶסוֹל כְּאַבְרָהָם שִׁינְאַ
מִרּוּ לוֹ בְּנֵיו שִׁמְעַ יִשְׂרָאֵל ה' ^א
וְהָיָה דֶּה עֵינֵי הַלְבָּנִי מֵלֵךְ וְהָיָה

זה רבינו לא נאמרוהו אמרו רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי ד ישיב גנאי לא תאמר ישי

ובנהרדעא דליכא מינין עד
רים עשו אנשי יריחו שלשה
ברצון חכמים מרכיבין דקלים
זר ואלו שלא ברצון חכמים
ובפרדסותיהן להאכיל נשר
תירין גמזיות של הקדש של
בי יהודה אם ברצון חכמים
אלו שלא ברצון חכמים היו
לא מיחו בדם ואלו שלא
את שמע וקוצרין וגודשין
של הקדש של חרוב ושל
אכיל נשר לעניים בשבתות
מיחו בדם חכמים וסבר רבי
נשי יריחו קוצרין לפני העומר
כמים ולא מיחו בדם חכמים

מאן

לִצְהִיחַ הָיוּ אוֹמְרִים: נִימְרִידָה. לְהֵא
מֵתוֹחִי: מִפְּנֵי תְרַעֲמוֹת הַמִּינִין. שֶׁלֹּא
בָּרוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד מִפְּרָשׁ שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים
שֶׁשֶׁ' הָרִיב וְשֶׁ' שִׁקְמָה. כִּשְׁהוֹקֵדְשׁוֹ
רַח לְדוֹרֵימָחַא לֵיכָא דְמִקְוֵם שֶׁאִי אִתָּהּ
יֵה כּוֹלֵי שְׁמַח^א שֶׁאִינוֹ נוֹהֵג אוֹתוֹ כָּל
הַיּוֹם מִמַּעֲסָק צִי אֲחִי לְמִיכָל מִינֵיהּ:
מֵאֵן

ארע (רש"י הג"ל). שגב"ג. פירוש האללודערצוי
בלין לחצשיל ערצ ומבושם (רש"י יומא עה.).

מודה רבי מאיר דברלון חכמים הוא חדש מדלל
מזרי אין מעילה בגידולין ולהבי מקט חרוב ושקמה
ומכניסן לקיום ואמרינן (שבת דף סח.) מכניסו ל

ואוכלין מתחת הגשרים בשבת ונותנין פאה לירק ומיחו בידם חכמים: **גמ'** ^א ת"ר ששה דברים עשה חזקיה המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו ^ב גירר עצמות

אביו על מטה של חבלים והודו לו כיתת נפואות והודו לו ועל שלשה לא הודו לו קציני אשור ולא הודו לו סתם מי גיחון העליון ולא הודו לו: מרכיבין דקלים כל היום וכו': הוי אסא דרא ושיכרא דדפנא וקימחא דשערי ארבעין יומין ומרתחי להו ושדו להו לדיק אמות ידיה אי לא עבדי ליה הכי צאוי לא מנחי כופרא דיכרא לנוקבתא: וכורכין את

יהודה אומרים^א שמע ישראל אלהינו ה' מפסיקין היו אלא שהיו אומרים^ב היום על לבב מחר על לבבך: ^ג ת"ר כיצד היו כורכין את אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי^ד היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד שם עמא אמרינן ליה כדדריש ר' שמעון בן לקיטא אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חם ושלוש ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אלהינו ה' אחד אמרו^ה כשם שאין בלבך אלא באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו יעקב החקינן שיהו אומרים אותו בחשאי אמר משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר לה צער התחילו עבדיה להביא (ב) בחשאי אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המי השתא אמרי לה בחשאי: ^ז תנו רבנן ששה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואי כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני ה' גודשין לפני העומר ופורצין פרצות בגנותיהן לעניים בשני בצורת בשבתות וימים טובים חרוב ושל שקמה דברי רבי מאיר אמר לו היו עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלל עושין על שלשה מיחו בידם ועל שלשה מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין גמזו שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ופרדסיהן וימים טובים בשני בצורת נותנין פיוה לירק יהודה קצירה שלא ברצון חכמים היא^ח והתנין ברצון חכמים וגודשין לפני העומר שלא ברצון

אמר ימינו לפניו שהשיב אחר ימינו מפני ארצ²: שמע ישר
ויקרי קדירה. ארשזכר³: א' יש ד' צעד. לער גופה מחמה
ינו הגון בנשאי. ומאן דגרסי שהי אומרים ברוך שם כבוד
הוי מיין: נשר. פירות הנושרין: ה"ג מתירין גמזיות ש"
לפני העומר ברוצח חבמים. כלומר לא הקפידו חכמים לה
מא⁴ אחי למיכל מנייה לא גזרו דהא חדש מיבדל גדלי
כיון דלאו פסידא הוא גזרו רבנן שימתינו משום שמפור

[illegible]

ואוכלין מתחת הנשרין. מתח הדקל
מן הפילה כלמפרש בגמרא: ומיחו
גמורה ולקט שכמה ופילה פטורין מן
נבלה ומפני קידוש השם שיטגנה על ר
(והשר) צנין עשימי ואמרין
צנצרות^א שגזו ספר רפואות לפי שלא
היה לכם נכנע על חולים אלא
מתרפאין מיד: כתב מ' גיחון.
כדכתיב (ד"ה ז נב) למה יצאו
מלכי אשור וימלאו מים לשמות: וז"ל
הודו ז"א. שהיה לו לנצטו צהקצ"ה
שאמר (מלכס ז יט)^ב וגויתו על העיר
הנחת להושיעה: עיבר יסין בניסן.
לנאחר שנסים יסין נמלך ועשה אדר
השי כדכתיב (ד"ה ז ב) ויועץ המלך
חזקיה לעשות פסח צבאש השני
וגו' כי מרצת העם רבים אשר לא
הועהרו עדין מטומאות שהחזיקו בהן
במי אצו אמו הרשע: וז"ל הודו ז"א.

כדאמר בסנהדרין^ט ויצרכו^ה החדש
 הזה וגו' זה ימסן ואין אחר ימסן:
 אפס דרס. הדס לח: ושיכרא דרפנא.
 שכר של עץ שקורין לו"ר וגדלין זו
 פרי שקורין ב"ש: דלא מלו עליה
 ארבעין יומי. משנעמנה: ושדו ליה
 לדרקלא בליביה. דקל יש לו לב מתוכו
 ויש לו מוח לאורכו כמו שיש לעץ
 שקורין שבו"ג ולאגוז והמסקה הזה
 מומעיל לדקל להתקיים: ובג. אין
 דקאי בצרבע אמות דדיה דלא עבדי
 ליה הכי: צאי. מחינש: רב אחא
 בריה דרבא אמר. לאו היינו מרכינן
 דמתניתין אלא מנחי כופרא דוכרא
 לנוקבחה מניחין ומחזין גמזיות רכה
 נח שנחה שיתוספה באלן בשנה
 שעברה וקרי ליה כופרא דיכרא על
 שם שמכניסין אותו בענף האילן
 שקוץ ענף גדול וסודקו ומשים את
 זה בתוכו. לשון אחר כופרא דיכרא
 ענף קץ של דקל וכו' ומרכינן בסדק
 של דקל נקיבה מפני שדקל נקיבה
 אינה עושה פירות והוכרים עושין
 פירות: ואלו היו מפסיקין. בין אחד
 לואהבת (ג) אל"פ דלרין להאריך בחדש
 ולהפסיק בין קצלת מלכות שמים
 ללדברים אחרים שכל אחד מקבל עליו
 ואומר אחד הוא אלהינו בפסוק
 ראשון ופסוק שני לשון נוואה הוא:
 רבי יהודה אומר מפסיקין היו אל"א
 שאלא היו אומרים ברוך שם כבוד
 מלכותו. ויורכין כלומר שהיו מדבקין
 בכל הקריה כמות שהיה ולא היה
 מוסיפין. ואית דגרסי שהיו אומרים
 ברוך שם כבוד מלכותו^ה פ"ה שהיו

אומרים אותו צבול רס¹: קץ הימים.
 ברוך שם כבוד מלכותו בכל יום שבע
 יהיו אומרים עליו שאלו מוספין דבר
 אותו צבול רס כשאר הקרייה וצניחין
 הסדנין מחילה וימחוספו הגידולין: קוצ'
 מציא הוא ואסורא דרבען נמי ליחא
 השנה¹⁰: וגודשין שלא ברצון חכמים

המעצות כולן, בא חזקיה וטהרן ותקנון, ושוב בשעת חורבן ביהמ"ק עזר עד היסוד ונתקלקלו ובני בית שני לא נתנו לבם לתקן את זה ועי"ז הרעיש חגי הנביא עליהם, וע' חדושי חתם סופר שעם הגהות אבק סופר (ירושלים תרנ"ט) סי' יב, ובס' מעשי המלך על הרמב"ם הל' בית הבחירה א יג אות ב, ושם ב ב.

לח, הגיר אליהו קלצקין בספרו אמרי שפר סי' יב כתב עפ"מ"ש בסוכה מט: שיתין מחוללין ויורדין עד תהום כו', היינו חלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים כו' ואחת לשבעים שנה יורדים ומלקטין יין קרוש כו' ומוציאין מתוך השיתין שלא יתמלאו מן הנסכים וע"י הפינוי והחפירה יכול להסתובב כפעם בפעם שנודעו העצמות ממקומם ונתגלגלו למקום שלא היה חוצץ לטומאה ובקעת ועולה כו'. ותמה בשו"ת מנחת אלעזר מהגר"א שפירא בח"ד סי' עו: איך אפשר שהשארירי קברות משפחת ארונה סמוך לביהמ"ק וסמכו על מחיצות שתחת המחילות, הלוא מפורש בתוספתא ב"ב ספ"א ובירושלמי סוף נזיר, שפינו כל הקברים מירושלם ולא השאירו שום קבר רק של מלכי ישראל וחוליה הנביאה, ואם משל העיר פינו הקברים מכ"ש סמוך למקדש ממש כו' [ומלבד זה מפליא, שהגלגול לבד התקיימה זמן רב כל כך, בעוד שאמרו בירושלמי נזיר ז ב, שאחרי מאה ועשרים שנה נעשה מכל גוף המת תרוד רב, ואם נחנט – למה לא נשאר כל השלד], והביא לפרש, שגלגול זה אינה כלל עצם ראש אדם כי אם פסל גלגול ארונה היבוס' והיא נעבדה מבני אומתו ובכל הזדמנות השתדלו ניניו ועובדיו להכניס הפסל למקום נחלת ארונה, ראה שם ובס' שושן עדות מהגר"ז בוסקוביץ עדיות ה, ח, אות ג (בדה"ס קפה, ג) בענין עצמות שנמצאו בדיר העצים.

י"ב ע"ב

א. ה' הטוב יכפר בעד, זהו המקור למנהגנו לומר בשנה מעוברת בתפלת מוסף של ר"ח: „ולכפרת פשע“, בקשת רחמים שיכפר בעד הוצאת השנה מהרגלה, ע' תוס' חדשים סנהדרין מב, ד"ה בשלשה מתחילין, ויעוין בצל"ח ברכות סג, שכתב, כי אמרם „אתם אפילו שוגגין“ היינו דוקא בעיבור חודש, אבל לא בעיבור השנה, שאם עיברו שנה שלא כדין אינה מעוברת, ויונה אשר הוצרך לבקש רחמים על עצמו, והנה במנחת חינוך מצוה ד אות ו השיג על דברי הצ"ח אלה, ובאמת מבואר בתורת כהנים אמור כג, א פס' מועדי ה' אשר תקראו אותם כו': לא היתה השנה צריכה לעבר ועברה אנוסים או שוגגים או מוטעים מנין שהיא מעוברת ת"ל אשר תקראו אותם במועדם אתם אפי' שוגגין כו', וע' מעשי המלך על הרמב"ם רה"ל בית הבחירה אות ז, וראה בצפנת פענח להגריי מרוגטשוב סוגיות (טו, סע"ג) ובמנחת סולת מהגר"ט זעהמן מדקלא לחינוך שם מצוה ד אות ט, ויתכן שאחרי שלא הודו לו חכמים שהם המה המיוחדים השלשה חמשה ושבעה חשש שאין זה בכלל אשר תקראו אותם, ע' תוס' ר"ה כא, א סוד"ה לוי ובשו"ת אבני נזר מהגר"א מסוכטשוב או"ח סי' שיב"שיג.

ב. רש"א אם מפני הטומאה עיברוה מעוברת אלא מפני מה ביקש רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר והוא עיבר נישן בניסן, כבר הערתי למעלה ע"א אות ל' שהרמב"ם בהל' ביאת מקדש ספ"ד כלל שני הטעמים, דברי ר"י ודברי ר"ש, ויעוין בחדושי סוגיות להחת"ס, שכתב, שאם היה חזקיה מעבר מפני הטומאה מבלי שהיה כבר יום שראוי לקובעו ניסן היה בזה ענין של דיעבד, ואם היה מעבר רק ביום ל' מפני גליות שנעקרו וכדומה, היה גם זה ענין של דיעבד, ואך כיון שהיו תרי דיעבד חמירי ולכן היסס לבסוף וביקש רחמים על עצמו, ובשו"ת משנת אליעזר מהגר"א מישל תנינא דרוש ד, אות יא הביא מתוס' סנהדרין יב, א ד"ה שעיבר כו': תימא, הרי בט"ו היו יכולים ליטהר ולמה עברה, והמדפיסים סגרו (בט"ו) בחינם, ראה הגרש"ש, שר"ל בט"ו יום מכ"ט אדר עד י"ד בניסן, וע' יפי מראה לירושלמי נדרים ו, ח, שהוצרכו להביא כהנים ממקום רחוק

הא ע"ז איתקש נמי לנדה, דכתיב תזרם כמו דה כו' קסבר ר"ש באותה שעה לא גזרו אלא שתטמא כמת ואח"כ גזרו שתהא כנדה, שהכתוב בישע' תזרם כמו דות, היה אחר מעשה דעיבור חזקיה, שזה היה בשנה ראשונה למלכו כו', ומה שכתוב באותו ענין שחזקיה אמר ללויים הוציאו את הנדה מן הבית, ר"ל, שבאותה שעה גזר חזקיה שתהא טומאת ע"ז כנדה ומפני כך עיבר ולדעת החכמים היה לו לחכות עד אחר הפסח כו', עיי"ש.

לד, תוד"ה שעיבר השנה מפני הטומאה כו' ובירושלמי אמר שגלגלתו של ארונה היבוס' מצאו תחת המזבח כו', ע' נודע ביהודה תנינא או"ח סי' פו, שהביא בשם בנו הגר"ש להעיר, שבאותה טומאה ע"כ לא נטמאו ישראל, שהרי אינם יכולים לבוא שמה משום זרות, ואך הכהנים והכלים נטמאו ובשביל כך עיבר חזקיה וביקש רחמים, שה"ל לעשות בטומאה, כדאייתא בפסחים עט, א: קהל טהורים וכהנים טמאים יעשו בטומאה, ויכלו לאכול הפסח בסתרה שהן משקה בית מטבחיא דכן ואינן מכשירין, ע' פסחים טז, א כו', ויעוין ברמב"ם הל' טומאת פ"ב ה"ה ובכ"מ אי גלגולת עצמה בלי השדרה מטמאה, דהכא משמע שאך גלגולת מצאו.

לח, ובציון ירושלם לירושלמי פסחים שם, תמה: הן ארונה עכו"ם היה ור' שמעון הוא שאמר דאינו מטמא באהל, אבל י"ל שטומאת מקדש חמורה, ע' מל"מ הל' בית הבחירה א יג והל' אבל ג, וע' חולין קכ"ה, רע"ב, שטומאה רצוצה היא חמגע, וע' שו"ת שער הזקנים מהגר"י המבורג (בדה"ס עד, ד), שהביא מתשובות ושב הכהן סי' עה עפ"ד הגמ' ע"ז כד, ב, שארונה גר תושב היה, י"ל שקברי גרי תושב מטמאין באוהל, ומש"כ שם, וראה ברלב"ג שמואל"ב כד, ית, שכתב בג' עיונה היבוס' נתייגר ולכן נשאר בירושלם עם ישראל כו', ובסדרי טהרות מהגר"ר גרשון חנוך מרדיון מס' אהליות (ד, א) הביא מירושלמי פאה ח, ז: משפחת אנטיבלי היתה בירושלם והיתה מתיחסת על ארנן היבוס' כו', הרי שהיה גר צדק ושפיר מטמא באוהל כו', מיהו בבאורנו לירושלמי שם הארכנו לפרש דגר תושב היה, וע' ירושלמי ע"ז פ"ב ה"א, וראה במנחת חינוך מצוה רפד אות ו; בשו"ת דברי מלכיא ד, סי' צ"ט ושו"ת עין יצחק יר"ד סי' לו, אות ו.

לו, אולם הן עצם מציאת הגלגולת במקום הקודש מפליאה מאד: איך יתקבל על הדעת, כי אחרי שקנה דוד מקום המקדש מארונה הורשה לו להקבר שם, ועצמותיו ישארו שם כשבנה שלמה הבית ששרתה בו שכניה, וביחוד, הן אמרו בזבחים קיב, שכל ארץ ישראל בדוקה ומה גם עיר הקודש ומקום המקדש, שלכ"ע בדוקה ואיך נמצאה שם אחרי עידן ועידינים גלגולת אדם, ולא עוד, אלא הרי כמה פעמים מצאו גלגולת זה, בראשונה כבר בימי דוד עצמו, ראה ילקוט שה"ש ג: אחותיו ולא ארפנו, זה דוד שתפס הגורן מיד ארונה היבוס' ומצא גלגולתו של ארונה נתונה תחת המזבח ולא פסל מקום קרבתו ישראל, הרי שהיה ארונה קדום וכבר בימי דוד היתה גלגולתו שם, ובטח פינה דוד אותה, וכאמור שוב נתגלתה הגלגולת בימי חזקיה, והופיעה שלישית שוב, ראה ירושלמי סוטה ה, ב, שבבנין בית שני נמצאת הגלגולת, וראה בסדרי טהרות לאהליות הנזכר, שכתב: נראה שהיה מקובל אצלם דבר זה, שמצאו תחת המזבח גלגולתו של ארונה היבוס', אכן לא היה מקובל אימת היה דבר זה ולהכי פעם תלי לה בדחזקיה ופעם תלי לה בדחגי, והובאה מציאה זו גם בקשר עם דוד כנ"ל.

לז, החתם סופר בתשובותיו ליו"ד סי' שמ ובחדושי לטוגיות (ירושלם תרנ"ג, טז, ב) כתב, שמקום קברות ארונה וביתו היה סמוך למקדש וכשנפרצו פרצות בכותלי מערות קבריו היתה הטומאה מתגלגלת אל המחילות שתחת הבירה [וע' מל"מ הל' בית הבחירה א, יג] וכשנכנסו הכהנים אל המחילות ופתחו פתחיהן והאחילו עליהן נטמאו וכן במקום המזבח ע"י נקבי השיתין שהיו שם, ואמנם בוני בית ראשון נזהרו בזה ולא היו פרצות פותח טפח במערות קברות ארונה, וכשהרשיעו מלכי יהודה ופרצו פרצות במקדש נתקלקלו גם

על פי יי' יחנו ועל פי יי' יסעו את משמרת יי' שמרו (במדבר ט) דכל יי' אית לה ד' אנפין ג' חיוון אינון לקבל תלת יודין וד' אנפין לכל חיה לקבל ד' אנפין (ס"א אתוון) דיהו"ה על פי יי' יחנו ויסעו, שמרו דא שכינתא דנטרא לאינון דשמרי שבתות וימים טובים דבגין כך לא זזה שכינה מישראל בכל שבתות ויו"ט ואפי' בשבתות (ס"א ביומי) דחול, אלא דאיהו סוגרת ומסוגרת בהון ובכל צלותא איהו עולה לידו"ד עד דמטאת למרכבתה (דחיון) דאבהן

— ✧ — זהר בהיר ✧ —

כנודע שזכור הוא צימוד, וע"כ אין פוחתים מן עשר פסוקים של זכרונות לרמו על היו"ד הזה.

סוד ההשפעות שהיו לבניי כדי שיוכלו ליסע במדבר

ע"י שכינה השפיע לחג"ת דז"א שהם סוד ג' חיות הנושאים אותה, שבניי הדבקים בהשכינה ומעלים אותה לחג"ת דז"א ע"י שמירת שבת ויו"ט, הם מקבלים אותה ההשפעה שבחג"ת דז"א כפי המצוות שעשו והתפללות שהתפללו, ועי"ז היה בהם כח ליסע ולחנות במדבר

^{המשמרת}

על פי יי' יחנו ועל פי יי' יסעו את משמרת יי' שמרו כלן מתחיל הר"מ לדרוש פסוק זה, שהוא ג"כ ע"ד סוד הנ"ל, שהשלשה יודי"ן שצטט ס"ג ממשיכים ההשפעה ע"י ז"א להנוקצא, וזכח השפעה הזו נסעו בניי במדבר, ונאמר בפסוק הזה שלש פעמים שם הוי"ה לרמו לשלשה בחי' יודי"ן הנ"ל שצבינה, דכל יי' אית לה ד' אנפין כל יו"ד יש לה ד' פנים בסוד וארבעה פנים לאחת, כי יש לה ג' קוים וגוף האות, והם רומזים על החיות שצטטן סודם לחג"ת דז"א, שהם נושאי הכסא שהיא סוד הצניה, ג' חיוון אינון לקבל תלת יודין, וד' אנפין לכל חיה לקבל ד' אתוון דיהו"ה הג' חיות הם נגד הג' יודי"ן הנ"ל, ויש לכל חיה ארבעה פנים, כי הג' יודין מתחלקים לג' הוי"ו"ת כנ"ל שיש בכל אחד ד' אותיות, על פי יי' יחנו ויסעו ובניי נסעו צמיע אלו החיות נושאי הכסא, והאופן שהגיעו לג' חיות אלו שהם סוד חג"ת דז"א נושאי הצניה הוא ע"י, שמרו דא שכינתא שהיו דצקים בהשכינה הק' שנקראת שומר, והטעם שהיא נקראת שומר הוא, דנטרא לאינון דשמרי שבתות וימים טובים שהשכינה שומר לאותם השומרים שצט קודש שהוא סוד המלכות, וכן אותם השומרים ימים טובים שהם צמיע הצניה כנודע ממרן ז"ל שיום טוב עולה ס"ג וי' אותיות ס"ה ע"ג, כי ע"י המלכות עולים עד הצניה, צמיע כלמה כצתה, דבגין כך לא זזה שכינה מישראל בכל שבתות ויו"ט ואפי' בשבתות דחול וע"כ לא זזה השכינה מישראל בכל שבתות השנה וימים טובים כי ע"י שצט ויו"ט הם דצקים צה וצמאם עלאה, ואפי' שצצ דחול, היינו צהולן צמדצר ואינו יודע איזה יום שצצ, שמונה ז' ימים ושומר שצצ, אע"ג שיתכן שהוא צחול, אעפ"כ אין השכינה זזה ממנו אפילו אז (צצ"א), אלא דאיהו סוגרת ומסוגרת בהון אלא שאין רואין כבוד השכינה כי היא מסותרת צמון צנ"י, ובכל צלותא איהו עולה לידו"ד, עד דמטאת

עלאין דאינון גדול"ה גבור"ה תפאר"ת דאית להון תריסר אנפין לקבל תריסר שבטין, וכפום דאיהי אוליפת זכות על אלין מארי צלותין ומארי זכוון בכל פקודא ופקודא דאורייתא הכי יחנו על זכוון דלהון וכן יסעו לגבייהו, והכי נחתא שמירה לגבייהו אינון דעבדין זכוון על מנת לקבל פרס נחית קודשא בריך הוא במרכבתיה דעבד ובוד' שומרין דיליה ומאן דעביד זכוון שלא על מנת לקבל פרס נחית עלייהו במרכבתא דיליה ולרשיעיא נחית עלייהו בעובדייהו באינון שדין ומזיקין ומלאכי חבלה במרכבתא דלהון לאתפרעא מנהון (ס"א זכוון שלא ע"מ לקבל פרס קודשא בריך הוא נחית עליה במרכבתא דיליה ובוד' חוון דיליה ומאן דעביד זכוון ע"מ לקבל פרס נחית עלייהו במרכבתא דעבד מטטרו"ן ובוד' שומרין דיליה, ולרשיעייא נחית עלייהו כעובדייהו באינון שדין ומזיקין ומלאכי חבלה עון ומשחית אף וחימה במרכבתא דלהון לאתפרעא מנהון) פתחו מארי מתניתין ואמרו ודאי הכי הוא זכאה חולקך רעיא מהימנא, ע"כ, בילא"ו יילא"ו.

— ✧ — זהר — ✧ — בהיר — ✧ —

למרכבתה דחיון, דאבהן עלאין דאינון גדול"ה גבור"ה תפאר"ת וכל תפלה של צנ"י היא עולה לו"א סוד הוי"ה, עד שמגיע לחג"ת שלו סוד האלות שהם סוד ג' חיות המרכבה הנ"ל הנושאים את הצנינה, דאית להון תריסר אנפין לקבל תריסר שבטין שיש להם י"צ פנים לכל אחד מהם ד' פנים, שהוא סוד הי"צ שצטים היוצאים מן האלות סוד חג"ת, וכפום דאיהי אוליפת זכות על אלין מארי צלותין, ומארי זכוון בכל פקודא ופקודא דאורייתא, הכי יחנו על זכוון דלהון, וכן יסעו לגבייהו וכפי מה שהצנינה מלמדת זכות על אותם מארי דתפלה, ומארי דמאות בכל מלוא ומלוא שהם עושים, כן הם חונים בזכות המלות שלהם, וכן הם נוסעים ומתנשאים למעלה לקבל ההשפעה, והכי נחתא שמירה לגבייהו ולפי התורה והתפלה שהעלה השכינה הק' כן יורד השכינה מללא כל מיני השפעות טויות לצנ"י, ומסביר איך תלוי זה לפי התורה והמלות, אינון דעבדין זכוון על מנת לקבל פרס, נחית קודשא בריך הוא במרכבתיה דעבד, ובוד' שומרין דיליה לאותם שעשו המלות ע"מ לקבל פרס שהוא עבודה שאינו שלימה, להם מוריד הקצ"ה השפע ע"י מלאך מט"ט הנקרא עזר, וארבעה מלאכים משרתיו השומרים אותו, ומאן דעביד זכוון שלא על מנת לקבל פרס, נחית עלייהו במרכבתא דיליה אצל לאותם שעושים המלות שלא ע"מ לקבל פרס, הקצ"ה בעצמו יורד להם במרכבה שלו, להמשיך להם ההשפעות, ולרשיעיא נחית עלייהו בעובדייהו, באינון שדין ומזיקין ומלאכי חבלה, במרכבתא דלהון לאתפרעא מנהון ולרשעים שעשו חטאים, יורד עליהם העונש מלמעלה כפי מעשיהם, ע"י אותם השדים ומזיקים ומלאכי חבלה, עם המרכבות הטמאות שלהם, כדי להפרע מן הרשעים, פתחו מארי מתניתין ואמרו להרעיא מהימנא, ודאי הכי הוא, זכאה חולקך רעיא מהימנא ודאי כן הוא, אשרי חלקך רע"מ ע"כ, ברוך ה' לעולם אמן ואמן, ימלך ה' לעולם אמן ואמן.

אורו ית' עלינו יזרח, שבתורתו הק' נציץ ונפרח, בעת סיום פרשת קרח

ובעת בסודות התורה נשיחה ונדברה, יערה עלינו רוח מדרה, בעת אפרש פרשת חקת התורה

עין משפט
גר מצוה

רב נסים גאון

חשק שלמה

על רב גסים גאון
(ה) ופי' צבדייתא:

רבינו חננאל

בעלמא אבל בש

המני מוצגו ה"א. פירש בקורות
אשכנזי שגגה בשטות ידע לשט
בשטותות דלחן חייב אלף על העמוד לז
שמואל דלחן רגנן דלמונע רבי עקבא ו
בשטותות פ"ג וכלשון אחר שפ'
בקורותם מוכח בשטותות^[2] פ"ג
(דף ק"ו): דלחמ רגנן מינייה רבא מרב
זאנא נאמחן בשטות שגגה בטא לשבצר אמר
לחן כגון דלחמ ידע אי שטותה ו
קרבן אס לאו ופרק ליה כמחן כמחנ
ומשמי אפילו חימא רגנן אש"ג דכלל
ההמורה כולה ליה להו שגגה בקרבן
וימה ששקסא בקורותם מצי
שפוטות הא קמ"ל אף על גב דעלמא
(א) הוי שגגה הכא לאו שגגה היא משום
ההאדס בשטותה צענין לאו פירכא
היא דלחן ממוס הא אינטרס לוימ
האדס בשטותה פירט לאוס
משמע דשגגת קרבן אהא
אלאשטעמינן שטמה שגגה ומימה קשה
דבולא קו ברמיחא הוה מצי למיפד
למצי² ממחייתא דשטותות² דלחמ
ר"ע שטותה בטוי לשבצר ולה משכח
לה אלף אס כן הויד בלאו על כן
נראה בפירות רבין שמואל שטותי (ד)
לדרבנן דשגגת קרבן בלאו שגגה
משכחא שטותה שטותה בטוי לשבצר
כגון שידע שטותה זו אסורה אבל
אינו ידע שיש בה לאו אבל סבור שיש
בה איסור עשה וטותי שפיר האדס
בשטותה צענין זה וכן מוכח בשטותות
(ע) דהאדס בשטותה לא ממונע
כסוד אלףל אלףל בשטות שטותה שטותה
כגון הלמדי דרב דמר משטות
הכי אמר רב כ"י הלכך הא מני
מונע הוא דלרבנן ליה למיחא
ידע אס חייבין עוה לאו והוא
דשטותה דעא מינייה רבא מרב
נאמחן פליגא דלחמ: **עושה** בדי
פירשטו. אבל להלך יטול כל מה
שלא היה ביום שממשר לא ידע לאו הכי
גייט לעולם לישטובא דקדמא מרבי
מינער משום דלחן זה היכר שבת בזה
שישטוב ואינו הולך אי נמי אפי' ביום
שממשר הולך כמו שרואה והשתא לא
מינער אלף בקידושא. הרב פור"ת:
אס

נמי [גמ' ט'] לא נפיק והאי אי נמי
מלאכה תרי יומי קא משמע
עיקר שבת: מנהני מילי אמר
וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת שְׁמִירָה
אחת לכל שבת ושבת
מסתברא ושִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
ואת שבתותי תשמרו שְׁמִירָה

שָׁלַל לַפְּקוּד וְנָסַח: בְּקִדְוֹתָהּ וְאֶדְוֶלָהּ
מִשְׁקָצָת יוֹם שִׁיזָא בּוֹ. לֹא שׁוֹכֵר אֶחָד
לְעִילָתוֹ עוֹשֶׂה מַלְאכָה כֹּל יוֹם ח' וְכֹס
בְּמִנְעָלֵי שְׂבָתָה נִמְיָא דָּא נִפְקִי. דְּלֹאן
מִנְיָא הָנִי מִלִּיל. שִׁים מַחֲלָל בְּשַׁבְּתוֹת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשְּׁבַת שְׂמִירָה אֲחֵת
דְּחֻשְׁבִּי מִשְׁמַע שְׁאִינוּ מְקַסְדִּי אֲלֵל
דְּהִלִּי בְּשִׁכָּה עֵיקֶר שַׁבָּת הִדְלָא שְׁבַת
דְּעִידֵה לְחֻלְקִי: אִיזְבָּח מִסְתַּבְּרָא. וְשִׁם
מִזְבִּיחַ אֲלֵל עַל שְׂמִירָה אֲחֵת וְצֵן רַב

יטו דהרא חידדש דלא אשכחן מויד קאי בלא בשו
 שגגה דקרבן נמי הוא שגגה וחייב חטאת: **הא דאמ**
ר ל כרבה דאמר חושש בכל יום שמא היום שבת הוא ו
 לו מאן יתפרנס עושה גם בי כיום כדי פרנסתו ומיכיר
 ין זה היום לשאר ששה ימים ואמר מוכיר סכום הימים שיר
 יום שבת לא יצא בכל יום שמאי ודמיא הוא יום יום
 יום אבל לא יא דע וכו' וכו' חוששין לרמא אודמו ליה

ס' חבל לרבנן דפליגי חמונבו לא
עצור וסברי כרבי ישמעאל דאמר
לנצח והקשה ה"ר אליעזר לרבינו
ור"ע מחייב צהדיח על לשעצר

קב"ל מיתביי איהו⁶ שגגת שבועת ביטוי לשעבר שאם אמר יודע אם חייבין עליה קרבן או לא חייב הא מני מונבו היא (לשנא אחריתא⁷ מני אלימא מונבו פשיטא השתא בכל התורה דלאו חדושה הוא אמר⁸ שגגת קרבן שמה שגגה הכא דחדושה הוא לא כיש אלא לאו רבנן היא ותויבנת דאביי תויבנת):

ואמר אביי הכל מודים בתרומה שאין חייבין עליה חומש עד שישגוג בלאו שבה הכל מודים מאן רבי יוחנן פשיטא כי אמר רבי יוחנן היכא דאיכא כרת היכא דליכא כרת לא מהו דתימא מיתה במקום כרת עומדת וכי שגג במיתה נמי ליחייב קמ"ל רבא אמר ^במיתה במקום כרת עומדת וחומש במקום קרבן קאי: **אמר רב הונא** ^אהיה מהלך (ברוך ^א) במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ימים ומשמר יום אחד חייא בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ששה במאי קמיפלגי מר סבר כברייתו של עולם ומר סבר כאדם הראשון מתיכי היה מהלך בדרך ואינו יודע אימתי שבת משמר יום אחד לששה מאי לאו מונה ששה ומשמר יום אחד לא משמר יום אחד ומונה ששה אי הכי משמר יום אחד לששה משמר יום אחד ומונה ששה מיבעי ליה ועוד תניא היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע אימתי שבת מונה ששה ומשמר יום אחד תיובתא (דר' חייא ^א) בר רב תיובתא אמר רבא בכל יום יום עושה לו כרי פרנסתו [בר מההוא יומא ^א] וההוא יומא לימות דערבידו מאתמול שתי פרנסות ודילמא מאתמול שבת הואי אלא ^אכל יום יום עושה לו פרנסתו אפילו ההוא יומא וההוא יומא במאי מינכר ליה בקידושא ואבדלתא אמר רבא ^אהם היה מכיר מקצת ^אהיום שיצא מהו עושה מלאכה כל היום כולו פשיטא מהו דתימא כיון דשבת לא נפיק במשולל שבתא

בַּחֲמוּשָׁה בִּשְׁבָּתָא^א נִפְקַל לִישְׁתְּרִי לֵיהּ לְמֵיעֵבַד
לְן זִמְנִין דְּמִשְׁכַּח שְׁיִירָתָא וּמִקְרִי וּנְפִיק: הַיּוֹדֵעַ
רַב נַחֲמָן אָמַר רַבָּה בְּרַ אֲבוּהַ תְּרִי קְרָאִי כְּתוּבִי
וְכַתִּי^ב וְאִתָּא^ג שְׁכֵחְתוּי תִּשְׁמְרוּי הָאֵל כִּיֵּצֵד וְשִׁמְרוּ
הָאֵל אַחַת לְשַׁבְּתוֹת הָרַבָּה וְאִתָּא שְׁכֵחְתוּי תִּשְׁמְרוּי
תִּשְׁמְרוּי מִתְקִיף לֵהּ רַב נַחֲמָן בְּרַ יֵצֵק אֲדָרְבָּה אִיפְכָא
^ד אֵת הַשְּׁבֵת שְׁמִירָה אַחַת לְכָל שַׁבָּת וְיִשְׁבֵּת
הָאֵל אַחַת לְשַׁבְּתוֹת הָרַבָּה: הַיּוֹדֵעַ שְׁוָהוּ שְׁבֵת:

תא. לזכרון בעלמא שיהא לו שם יום חלוק משאר ימים ול
יום שם בשבת היה אלא זכור שהיום יום שלשי ליליאתו ול
יום שם לעולם ודא^ר זהו יום שלא בו וקיסל דבשבת לא
דך ללאה ממני כבוד השבת ועל כן כל יום ה' וט' ליל
ה דרסה וחיוב אחת על סוכן ירש מחללן וחיוב על כל
ת לשבחות הרבה ואת שבתותי תשמורו שמירה כפ"ה שם
על האחת והשני כחוב אח שבתותי אכולוהו קפיד ולא
ה היא והיא בשוכה שהיום שבת אכל יודע עיקר שבת
ומרו בני ישראל את השבת משמע שמירה אחת לשבת אחת
נחמן ויין רב נחמן דר יתחק לא פליגי אלא במשמעותא מאי

אוג מייחז קרבן וזכא כשכונע בטיור מויד
אומער ב' אונזע היד מפרשן כמבאר אויני
אז צו'ט היינט דאס חסדן בכל יום ומנה
כד ליה קודדשא ונאבדלחא כלומר ביום
שמיני כל יום שמיני מויל עושית מלאכה כל
היום וזכא יתא וזכא יתא וזכא יתא וזכא יתא

חשק שלמה על

מסורת הש"ם
עם הוספות

(א) שמועות כו: [ע"ש
יטב], (ב) ויקרא ה ה,
(ג) סנהדרין דף פג;
(ד) כריתות טז, (ה) כה
ע"א.

הגהות הב"ח

(א) אמר מונבז:
נגמל קרבן: (ב) רש"י:
הא הא מני וכו' יש גורם
הא מני אילימא מונבז
נפשיטא השתא ככל החמורה
ללא חידוש הוא אמר
מונבז: (ג) תוס' ד"ה:
הא מני וכו' א"ע
שעלמא שנגמל לאר נמי
יבא שנגמל: (ד) בא"ר:
יבא שמואלא שהשיב
הדר"א דלרבנן לשגגת:

גליין הש"ס

מ' רבא אמר מיתה
במקום ברת. ע' גר"ס
רפ"ו לסרומות:

תורה אור השלם

(א) וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת הַשִּׁבְתָּה לַעֲשׂוֹת אֶת
הַשִּׁבְתָּה לְדֹרֹתָם בְּרִית
עוֹלָם: [שְׁמֹרָה לֹא, מִן]

וְאִישׁ אָמַר וְאָבִיו
תִּירָאוּ וְאֶת שְׁפַתִּי
תִּשְׁמְרוּ אֲנִי יי
אֱלֹהֵיכֶם: [ויקרא יט, ט]

אתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתתי השמרו כי אלה הוא ביני וביניכם לדתיתכם לדעת כי אני יי מוקדשכם:
[שבת לא יב עין העד]

ליקומי רש"י

[illegible]

הגהות וציורים

[א] רבית ש' יודע אני
מנע **מנע** **מנע** **מנע**
 [ב] אן דו לשון התלמוד
 מנע **מנע** **מנע**
 שרש' **מנע**
 גרסא ו
 (ההשיל': [ג]
 יתח
 יחבובת
 חלל
 וההשיל':
 התבנים ובטור
 חלל
 [ד] **מנע**
 (ההשיל':
 [ה] **מנע**
 [ו] **מנע**
 [ז] **מנע**
 [ח] **מנע**
 [ט] **מנע**
 [י] **מנע**
 [יא] **מנע**
 [יב] **מנע**
 [יג] **מנע**
 [יד] **מנע**
 [טו] **מנע**
 [טז] **מנע**
 [יז] **מנע**
 [יח] **מנע**
 [יט] **מנע**
 [כ] **מנע**
 [כא] **מנע**
 [כב] **מנע**
 [כג] **מנע**
 [כד] **מנע**
 [כה] **מנע**
 [כו] **מנע**
 [כז] **מנע**
 [כח] **מנע**
 [כט] **מנע**
 [ל] **מנע**
 [לא] **מנע**
 [לב] **מנע**
 [לג] **מנע**
 [לד] **מנע**
 [לה] **מנע**
 [לו] **מנע**
 [לז] **מנע**
 [לח] **מנע**
 [לט] **מנע**
 [מ] **מנע**
 [מא] **מנע**
 [מב] **מנע**
 [מג] **מנע**
 [מד] **מנע**
 [מה] **מנע**
 [מו] **מנע**
 [מז] **מנע**
 [מח] **מנע**
 [מט] **מנע**
 [נ] **מנע**
 [נא] **מנע**
 [נב] **מנע**
 [נג] **מנע**
 [נד] **מנע**
 [נה] **מנע**
 [נו] **מנע**
 [נז] **מנע**
 [נח] **מנע**
 [נט] **מנע**
 [ס] **מנע**
 [סא] **מנע**
 [סב] **מנע**
 [סג] **מנע**
 [סד] **מנע**
 [סה] **מנע**
 [סו] **מנע**
 [סז] **מנע**
 [סח] **מנע**
 [סט] **מנע**
 [ע] **מנע**
 [עא] **מנע**
 [עב] **מנע**
 [עג] **מנע**
 [עד] **מנע**
 [עה] **מנע**
 [עו] **מנע**
 [עז] **מנע**
 [עח] **מנע**
 [עט] **מנע**
 [פ] **מנע**
 [פא] **מנע**
 [פב] **מנע**
 [פג] **מנע**
 [פד] **מנע**
 [פה] **מנע**
 [פו] **מנע**
 [פז] **מנע**
 [פח] **מנע**
 [פט] **מנע**
 [צ] **מנע**
 [ца] **מנע**
 [צב] **מנע**
 [צג] **מנע**
 [צד] **מנע**
 [צה] **מנע**
 [צו] **מנע**
 [צז] **מנע**
 [צח] **מנע**
 [צט] **מנע**
 [ק] **מנע**
 [קא] **מנע**
 [קב] **מנע**
 [קג] **מנע**
 [קד] **מנע**
 [קה] **מנע**
 [קו] **מנע**
 [קז] **מנע**
 [קח] **מנע**
 [קט] **מנע**
 [קכ] **מנע**
 [קכא] **מנע**
 [קכב] **מנע**
 [קכג] **מנע**
 [קכד] **מנע**
 [קכה] **מנע**
 [קכו] **מנע**
 [קכז] **מנע**
 [קכח] **מנע**
 [קכט] **מנע**
 [קל] **מנע**
 [קלא] **מנע**
 [קלב] **מנע**
 [קלג] **מנע**
 [קלד] **מנע**
 [קלה] **מנע**
 [קלו] **מנע**
 [קלז] **מנע**
 [קלח] **מנע**
 [קלט] **מנע**
 [קמ] **מנע**
 [קמא] **מנע**
 [קמב] **מנע**
 [קמג] **מנע**
 [קמד] **מנע**
 [קמה] **מנע**
 [קמו] **מנע**
 [קמז] **מנע**
 [קמח] **מנע**
 [קמט] **מנע**
 [קנ] **מנע**
 [קנא] **מנע**
 [קנב] **מנע**
 [קנג] **מנע**
 [קנד] **מנע**
 [קנה] **מנע**
 [קנו] **מנע**
 [קנז] **מנע**
 [קנח] **מנע**
 [קנט] **מנע**
 [קס] **מנע**
 [קסא] **מנע**
 [קסב] **מנע**
 [קסג] **מנע**
 [קסד] **מנע**
 [קסה] **מנע**
 [קסו] **מנע**
 [קסז] **מנע**
 [קסח] **מנע**
 [קסט] **מנע**
 [קע] **מנע**
 [קעא] **מנע**
 [קעב] **מנע**
 [קעג] **מנע**
 [קעד] **מנע**
 [קעה] **מנע**
 [קעו] **מנע**
 [קעז] **מנע**
 [קעח] **מנע**
 [קעט] **מנע**
 [קפ] **מנע**
 [קפא] **מנע**
 [קפב] **מנע**
 [קפג] **מנע**
 [קפד] **מנע**
 [קפה] **מנע**
 [קפו] **מנע**
 [קפז] **מנע**
 [קפח] **מנע**
 [קפט] **מנע**
 [קצ] **מנע**
 [קצא] **מנע**
 [קצב] **מנע**
 [קצג] **מנע**
 [קצד] **מנע**
 [קצה] **מנע**
 [קצו] **מנע**
 [קצז] **מנע**
 [קצח] **מנע**
 [קצט] **מנע**
 [ר] **מנע**
 [רא] **מנע**
 [רב] **מנע**
 [רג] **מנע**
 [רד] **מנע**
 [רה] **מנע**
 [רו] **מנע**
 [רז] **מנע**
 [רח] **מנע**
 [רט] **מנע**
 [רס] **מנע**
 [רסא] **מנע**
 [רסב] **מנע**
 [רסג] **מנע**
 [רסד] **מנע**
 [רסה] **מנע**
 [רסו] **מנע**
 [רסז] **מנע**
 [רסח] **מנע**
 [רסט] **מנע**
 [רע] **מנע**
 [רעא] **מנע**
 [רעב] **מנע**
 [רעג] **מנע**
 [רעד] **מנע**
 [רעה] **מנע**
 [רעו] **מנע**
 [רעז] **מנע**
 [רעח] **מנע**
 [רעט] **מנע**
 [רפ] **מנע**
 [רפא] **מנע**
 [רפב] **מנע**
 [רפג] **מנע**
 [רפד] **מנע**
 [רפה] **מנע**
 [רפו] **מנע**
 [רפז] **מנע**
 [רפח] **מנע**
 [רפט] **מנע**
 [רצ] **מנע**
 [רצא] **מנע**
 [רצ

שְׁנֵי (כמו בגמרא):
ש"י לעיל כה ע"א ד"ה
ס" (כ"ש): § ברש"י
ד שניוים): [ר] רש"ל
[ת] יש להוסיף שמשמר

רציו:

פרשת דרך העצב דרוש שלשה ועשרים דרכים רנז

טובים ואפילו בשבת של חול. והנה בפירוש מאי דקאמר ואפילו בשבת של חול, דלכאורה אין לו מוכן, ⁷⁰ נהירנא דאדוני אבי זלה"ה ⁷¹ סח לי דבהיותו לומד אצל הרב מוהר"ר ר' זרחיה גוטא ז"ל בא חכם אחד מן המערב ושאל לו פירוש מאמר זה, והרב לחרודי לתלמידיו אמר להם שיעיינו בו. ואדוני אבי ז"ל אמר שאפשר שהכוונה היא על פי מה שאמרו בגמרא ⁷² ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא יום שבת שמונה ששה ימים ואח"כ שובת והשתא הכי קאמר דאפי' ביום זה ששובת זה האיש שאפשר שהוא חול גמור, אפילו הכי לא זוהי שכינה מישאל, כיון שמן הדין חייב לשבות בו ולעשותו כשבת גמור.

והרב ז"ל השיב לו ראה דברך טובים ונכוחים וחדרי קב"ה בפלפולא, אך אמיתת הדברים הוא שיש חקירה בין הראשונים ז"ל שהדבר ידוע אצל בעלי המחקר דמשכחת לה דבמקום אחד יהיה ביום הששי עדיין יום והוא חול גמור, ובמקום אחר כבר נטה היום והוא לילה והוא שבת, וכן להפך ביום השביעי משכחת לה שבמקום אחד עדיין יום הוא והוא שבת גמור, ובמקום אחר הוא לילה והוא חול, וטבריא וצפורי יוכיחו. ⁷³

והנה אנחנו נאמין אמונה שלימה דכשם שאנחנו מבדילין בין יום הששי ליום

עושין רצונו של מקום, או דלמא דלא נעשו נסים הללו אלא בזמן שישאל עושין רצונו של מקום. והיה נראה דנסים הללו היו בהתמדה, שהרי בגמרא הקשו ותו ליכא והא א"ר לוי כו' מקום ארון אינו מן המדה, ואמר רבינא כרובין בנס היו עומדין כו', ואמאי לא הקשו דכרובים היו הופכין את פניהם איש אל אחיו שהיה בנס, ⁶³ והא חשיב נסי דבראי ⁶⁴ וכדאמרינן פ"ה דיומא ⁶⁵ א"ר קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל היו מגלין להם הפרוכת ומראין להם הכרובים שהיו מעורין זה בזה כו', וזה היה בנס דתחלת עמידתם היה פניהם אל הבית וכמ"ש הריטב"א, אך אי אמרינן דעשרה נסים דחשיב היו בהתמדה, ניחא, דהך דכרובים לא היה בהתמדה כי אם בזמן שישאל עושין רצונו של מקום.

הן אמת שראיתי לרש"י שכתב ⁶⁶ שמגביהין אותו ומוציאין אותו לחוץ, ולפי זה לא דמי לחם הפנים לכרובים. ⁶⁷ שוב ראיתי להריטב"א פ"ג דיומא ⁶⁸ אהא דאמרינן החם הללו פתן מתעפשת, שכתב וז"ל יש שפירשו דהא בזמן שלא היו עושין רצונו של מקום ולא היה נס בלחם הפנים להיותו חם כיום הלקחו, ע"כ ודוק. ונחזור לענייננו.

עוד נקדים מאי דאמרינן במדרש ⁶⁹ מעולם לא זוהי שכינה מישאל בשבתות וימים

בהערות על הפר"ד כתב "בשבת של חול יש לפרש דקאי איום טוב דקרי שבת, ואפילו יום שני שהוא חול לדין דבקיאים בקביעא דירחא, אפ"ה לא זוהי שכינה מישאל". ובקונטרס מתן שכרן של מצוות שם בחקירה ז' כתב דתוספת שבת ד"ת כמבואר באר"ח סי' רסא, ויש עושים ב' שעות תוספת והוא חול גמור אפ"ה לא זוהי שכינה. ובהערות האדמו"ר מגור זצ"ל על פרס יוסף שמות אות מד כתב ליישב לפי מה שאמרו רז"ל בשבת קיח. "עשה שבחך חול ואל תצטרך לבריות". וע"ע בחכמת שלמה אר"ח סי' רמב ס"א. ⁷¹ רבי שמואל רוזאניס זצ"ל. ⁷² שבת סט: ⁷³ א"ר יוסי יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא ומוציאי שבת בצפורי, שבת קיח:

⁶³. וכן הקשו בתוספת ישנים יומא נד. ד"ה ומראין, וחירצו שלא היה בזה נס שכך עשאם שלמה. אולם רבינו אביל בשיטת הריטב"א שכתב שהיה בזה נס, ועיין שיח יצחק בפ"י תוספת ישנים שם. ⁶⁴. מבחוץ בעזרה נסים הידועים לכל, רש"י יומא שם. ⁶⁵. נד. ⁶⁶. יומא כא: ⁶⁷. ברש"י שלפנינו הגירסא "ומראין אותו לחוץ", ולפי גירסא זו דמי לחם הפנים לכרובים, וכבר העיר בזה במל"מ פ"א: מהלכות משכב ומושב ה"א, וכתב שם שהרמב"ם ותוס' נחלקו בזה האם הוציאו את השולחן לחוץ, ועיין בספר הזכרון להגר"ב זולטי זצ"ל עמ' קלד. ⁶⁸. לח. ⁶⁹. זהר סוף קרח קעט ע"ב. ⁷⁰. בספר המגיד להפמ"ג

חמישתא ערובתא לא מונין שבתא אבל ישראל מונין את השבת כמה שנצטוו בשם שנצטוו זכור את יום השבת לקדשו. הכא כתב זכור ולהלן (דברים ה' י"ג) שמור רבי יודן רבי אייבו בשם ר' שמעון בן לקיש למלך ששלח את בנו אצל החנוני וססר לו איסור ונתן לו צלוחית שיכר את הצלוחית ואיבד את האיסור (ה) תלש באזנו ותלש בשערו ונתן לו פעם שנייה ואמר לו הזהר שלא תאבד את אילו בשם שאיבדת את הראשונות כך על ידי שאבדו ישראל (ו) (ד) זכור במדבר לא נתן להם שמור לכך נאמר זכור ושמור אמר ר' יודן (ז) (ז) זכור נתן (ו) לאומות העולם שמור נתן לישראל אמר אייבו (ח) (ס) **זכור נתן ליורדי הים** (ח) [ו] שאינם יורעים אם באיסור הם ממלטלים ואם

ביאור

זרע אפרים

מונין כל הימים לזכור את השבת ולפי הנוסח שלפנינו ז"ל חז"ה מונין חד תרי כו' ומ"מ תקס"ה על מלת ערובתא שר"ל ערב שבת ולפי מ"ש הוא עולה יפה: (ה) לרס באזנו כו' כל"ל ר"ל להכאיבו וללערו: (ו) זכור במדבר נתן להם שמור כל"ל במדבר לאו דוקא דהא שמור נמי במדבר נאמר רק ר"ל שזכור חבדו במדבר ע"י מעשה עגל שנשחטו הלוחות שהיה כתוב בהם זכור: (ז) זכור נתן לחז"ה ר"ל מלת זכור בא להזהיר גם האומות שהיו זכורים שהקב"ה נתן ששבת לישראל בקולו קולות ויהיו נזהרים שלא לכופ אותם שיחללו שבת: (ח) שאין יודעים אם באיסור הם ממלטלים כו' כל"ל שמחת ששהין זמן רב על הים נשכח מהם חז"ה יום שבת גם כי יש מקומות שלילה כיום יאיר או להיפך ואין יודעין מזה ימים מה הם חז"ה כ"כ לריכס למנות ששה מעל"ע ולשמור יום א' כדאיתא פרק כלל גדול המהלך במדבר כו' וגם י"ל לענין מילוי מים מן הים כדאיתא סוף הורק וכן

ושמור כלומר המתן בעיר ביבשה ביציאתו מאחר עד במכילתא זכור מלפניו ושמור מלאהריו מכאן שמוסיפים מחול על הקודש עכ"ל ולפי הלשון דקאמר הכה קשה לפרש כן ונראה שהוא ע"ד דאמרין בשבת דף ס"ט המהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת עושה ששה ימים ומשמר יום אחד וכל יום עושה כדי פרנסתו והוא יומא מנכר ליה בקדושתא ואבדלהא ופירש"י לזכרון בעלגא שלא ישכח שבת ממנו והמעתי בשם גדול א' שאמר ע"ד לפרש הכסוק זכור את יום השבת כו' שמרמז על כה"ג שאינו יודע באיזה יום שבת ע"ז אמר שש ימים העבוד ועשה כל מלאכתך ר"ל שיכול לעשות כל מלאכה וביום השביעי שבת כו' לא העשה כל מלאכה לרמז שאינו עושה כל מלאכה אלא כדי פרנסתו בלבד כשהוא מסופק איזה יום שבת כך שמעתי וכל דהיינו נמי דקאמר זכור כו' זכרו על הין בכניסתו כדאמרין דמנכר ליה בקדושתא ומלאהי באור החיים פ' כי תשא שכתב בפ' שש ימים העשה כו' אולי שרמז למ"ש בשבת דף ס"ט במי

אוצר החכמה

פירוש הרד"ל

כל"ל. וכדא"ר יצחק במכילתא יתרו והביאו רבי' יונה שלא תהא מונה כדרך שאחרים מונין (אחד כו' עד שבעה ואין מזכירין לשבת) אלא הוי מונה לשבת: [ד] זכור במדבר לכך נתן להם שמור כל"ל: [ה] זכור שנים שאין לל בחים ואילנות נראה היום גדול אף סמוך להשכח ולכך אמר זכור צים ושמעתי כי יש במדרש זכור צים ושמור ביבשה פירוש צים אף שם לל בחים ואילנות ונראה שהוא יום גדול אף כשהוא סמוך להשיכה וביבשה בעיר אף כשהוא יום גדול דומה שהוא סמוך להשיכה לכך אמר זכרו צים וכיוצא בו בעיר כיושבת בראשי ההרים בכניסתו להקדים לקבל שבת מצעוד יום שהחשך שמור לשון המהנה כמו שזמרת יצם וכן ראיתי במכילתא זכור מלפניו ושמור מלאהריו מכאן שמוסיפים מחול על הקודש עכ"ל ולפי הלשון דקאמר הכה קשה לפרש כן ונראה שהוא ע"ד דאמרין בשבת דף ס"ט המהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת עושה ששה ימים ומשמר יום אחד וכל יום עושה כדי פרנסתו והוא יומא מנכר ליה בקדושתא ואבדלהא ופירש"י לזכרון בעלגא שלא ישכח שבת ממנו והמעתי בשם גדול א' שאמר ע"ד לפרש הכסוק זכור את יום השבת כו' שמרמז על כה"ג שאינו יודע באיזה יום שבת ע"ז אמר שש ימים העבוד ועשה כל מלאכתך ר"ל שיכול לעשות כל מלאכה וביום השביעי שבת כו' לא העשה כל מלאכה לרמז שאינו עושה כל מלאכה אלא כדי פרנסתו בלבד כשהוא מסופק איזה יום שבת כך שמעתי וכל דהיינו נמי דקאמר זכור כו' זכרו על הין בכניסתו כדאמרין דמנכר ליה בקדושתא ומלאהי באור החיים פ' כי תשא שכתב בפ' שש ימים העשה כו' אולי שרמז למ"ש בשבת דף ס"ט במי

הנהגות ופי' מהרז"ו

(ס) זכור במדבר וכמ"ש ויהי ביום השביעי ילאו מן העם ללקוט וחיבת לא ל"ג. ופי' במור לא העבוד עוד ותאבד וכמ"ש במש"ל: (ו) שידעו את הכתב שהוא מעיד על חידוש העולם אעפ"י שלא יקיימו

ליורדי הים שאין יודעים כו'. בסמ"ג עשין סימן כ"ט כהוצ שמעתי שיש במדרש זכור צים ושמור ביבשה ופירשו שנים שאין לל בחים ואילנות נראה היום גדול אף סמוך להשכח ולכך אמר זכור צים ושמעתי כי יש במדרש זכור צים ושמור ביבשה פירוש צים אף שם לל בחים ואילנות ונראה שהוא יום גדול דומה שהוא סמוך להשיכה וביבשה בעיר אף כשהוא יום גדול דומה שהוא סמוך להשיכה לכך אמר זכרו צים וכיוצא בו בעיר כיושבת בראשי ההרים בכניסתו להקדים לקבל שבת מצעוד יום שהחשך שמור לשון המהנה כמו שזמרת יצם וכן ראיתי במכילתא זכור מלפניו ושמור מלאהריו מכאן שמוסיפים מחול על הקודש עכ"ל ולפי הלשון דקאמר הכה קשה לפרש כן ונראה שהוא ע"ד דאמרין בשבת דף ס"ט המהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת עושה ששה ימים ומשמר יום אחד וכל יום עושה כדי פרנסתו והוא יומא מנכר ליה בקדושתא ואבדלהא ופירש"י לזכרון בעלגא שלא ישכח שבת ממנו והמעתי בשם גדול א' שאמר ע"ד לפרש הכסוק זכור את יום השבת כו' שמרמז על כה"ג שאינו יודע באיזה יום שבת ע"ז אמר שש ימים העבוד ועשה כל מלאכתך ר"ל שיכול לעשות כל מלאכה וביום השביעי שבת כו' לא העשה כל מלאכה לרמז שאינו עושה כל מלאכה אלא כדי פרנסתו בלבד כשהוא מסופק איזה יום שבת כך שמעתי וכל דהיינו נמי דקאמר זכור כו' זכרו על הין בכניסתו כדאמרין דמנכר ליה בקדושתא ומלאהי באור החיים פ' כי תשא שכתב בפ' שש ימים העשה כו' אולי שרמז למ"ש בשבת דף ס"ט במי

***ולא** תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך צ"י. יש לפרש
 בדרך רמז עפ"י מה שחיתא בגמרא סנהדרין ל"ג
 ע"א חנניה מישאל ועזריה שלא הוזכרו בקרא אחר שנעשה
 להם הכנס הגדול שוב אין זכר למו, ואמרו חז"ל שצרוק
 עצמו, וכונתם בלי ספק בדרך גזמא שהגויס ביזו לישראל
 צרוק שרקקו לפניהם אית לכס חלקים גדול ונורא ואין
 אתם עובדין אותו [עיין רש"י שם], וכן בכל קידוש ה"ת
 שה' עושה ניסים ונתעלה שמו, אם אין ישראל מתחזקים
 עי"ז בעבודת ה"ת יש ח"ו חילול ד'. וזה שאמר ולא תחללו
 את שם קדשי ונקדשתי בתוך צ"י, אם יהי קידוש ה'
 תתאמנו בעבודה שלא יתחלל ע"י קידוש השם שמו הגדול
 יתצרך שמו.

ששת ימים תעשה מלאכה. ע"י אחרים, כי יעמדו זרים
 ורעו את לאנכם [ישע"י ס"א ה'], וכל מה שהעבד
 עושה לרבו יעשו המה, ומ"מ ניכר שבת ע"י כל מלאכה לא
 יעשה, אפי' מה שהאדם עושה לעצמו. אבל יו"ט שמלאכה
 אוכל נפש מותר בו, ומה שהעבד עושה לרבו גם בכל הימים
 לא נעשה, א"כ במה ניכר, רק ע"י מקרא קודש, ר"ל בכבוד
 וקדושת היום וקידושא ואצלתא.

שבת שבתון מקרא קודש וגוי שבת הוא לה' בכל
 מושבותיכם אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו
 אותם במועדם. נ"ל המועדים המה עפ"י צ"ד שלמטה
 במועדם וזמנם ממש, מ"מ עפ"י צ"ד הוא, והקצ"ה מסכים
 עמהם, משא"כ שבת בראשית ציומו ממש אין לריק לצ"ד,
 אך החוספת שמוסיפין מחול על הקודש הוא משלנו, וה'
 מסכים, ע"ד לאל גומר עליה (תהלים נ"ז ג'). והנה צ"י
 יוה"כ [ע"ד ע"א] דרשינן משבת שבתון גבי יוה"כ דקאי
 אתוספת עניינים, וה"ל שבת שבתון אתוספת שבת קאמר,
 שהוא מה שאנו קוראים אותו מקרא קודש מלוננו, ומ"מ
 שבת הוא לה' בכל מושבותיכם, שהקצ"ה מסכים עמנו. וכן
 פירושו שבת שבתון, מה שאתם מוסיפים לה' מקרא קודש
 תלוי בקריאתכם, ואע"פ שאתם מקדימים הוספה זו, אפילו
 הכי שבת הוא לה' בכל מושבותיכם, אך שבת גופא בעלמיהו
 אין יד צ"ד שולט בו, אבל אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם,
 אפילו במועדם וזמנם ממש, מ"מ אתם הקוראים אותם
 מקרא קודש, וה' מסכים לעוצה.

שבת וגוי ל' בכל מושבותיכם. איתא במדרש [זכר פי קרח
 קע"ט ע"ב] מעולם לא זכה שכינה מישאל בשבתות
 ויו"ט אפילו בשבת של חול, ופי' פרשת דרכים [דרוש כ"ג]
 דהיינו הכולך במדבר ומונה ששת ימים ושבת בשביעי
 אעפ"י שהוא חול מ"מ כיון שהוא עושהו שבת שכינה עמו.

***ושמרתם** מלותי ועשיתם אותם. פי' שתהיו שומרים
 בזמן (כמו ואציו שמר את הדבר) מתי תצוה
 המלך לידי לקיימה, כמאמר ר"ע [צרכות ס"א ע"ב] כל ימי
 הייתי מלעטר על זה מתי תצוה מלך זו של קידוש השם
 לידי ואקיימנה. ולא תחללו ונקדשתי, פי' כשרק לא תחללו
 תהי' כאילו קדשתם אותו, דכל היושע ולא עבר עבירה נותנים
 לו שכר כעושי מלך [ירושלמי קידושין פ"א ה"ט], כשהוא
 מוכן לעשות ולא נזדמן לו המלך לקיימה. המוליד אתכם
 מארץ מנרים להיות לכם לאלקים הני ה', פי' שההוליד
 ממנרים היתה על תנאי להיות לכם לאלקים (לשון תוקף
 וחוקק) מרות ואדנות, ותהיו עבדים לי, כי לי צ"י עבדים,
 ועשיתי לפניכם משורת הדין, הני ה' רחמים בצחינת אב
 המרחם ואתם בני ולא עבדים כשחשבו ראוני.

***ושמרתם** מלותי וגוי' הני ה' ולא תחללו את שם קדשי
 ונקדשתי בתוך בני ישראל וגוי' הני ה' מקדשכם
 המוליד אתכם מארץ מנרים להיות לכם לאלקים הני ה'.
 י"ל כי אהבה שהיא תלוי בדבר בעל דבר בעלה האהבה,
 ושאנייה תלוי בדבר אינה בעלה לעולם [אבות פ"ה מט"ז],
 ונראה אהבה שאנייה תלוי בדבר אפי' אם רק מלד אחד
 אינה תלוי ג"כ אינה בעלה, כגון אם תאמר דוד אהב את
 יהונתן תלוי בדבר, הואיל ורואה יהונתן אהב אותו אהבה
 שאנייה תלוי בדבר ע"כ אהב הוא אותו, נמלא מה שאהב
 דוד את יהונתן תלוי בדבר הואיל ויהונתן אהבו, מ"מ
 אינה בעלה לעולם, שהרי אהבת יהונתן לו אינה תלוי בדבר
 ואינה בעלה ה"ל אהבת דוד לו אינה בעלה. והנה אהבת
 ישראל להקצ"ה אינה תלוי ח"ו (אעפ"י) במה שהוא חלקינו
 ביחוד משגיח ומנהיג אותנו, ומה אחריו, מ"מ אין עבודתנו
 לו תלוי בדבר זה, אפי' לא ה' ח"ו מיוחד להשגיח עלינו
 והי' רק צחינת יהי' מהווה כל הוויות מ"מ היינו אהבים
 ומוסרים נפשנו לשמו, ומשו"ה הקצ"ה אהב אותנו מכל
 האומות, נמלא אהבתנו להקצ"ה אינה תלוי בדבר, ואהבת
 ד' אותנו תלוי בדבר הואיל ואנו מקבלים מלכותו לכבודו,
 ומ"מ שני האהבים אינם בעלים לעולם. והיינו ושמרתם
 את מלותי וגוי' הני ד' המהוב כל הוויות לצדי, אפי' לא
 אהבה עמכם כמו חלקיכם מ"מ תשמרו מלותי, ונקדשתי
 בתוך צ"י במסירת נפש הני ד' אשר הולדת אתכם מארץ
 מנרים תלוי בדבר, היינו כדי להיות לכם לאלקים ע"מ
 שאני ד' אללכם בלי טעם.

(ה) עיין ירושלמי כתובות פ"א ה"ב.

**ונראה דלא זה מהך קרא דכתיב שבת גבי מועדים, דכתיב
זכו אחס אפילו שוגגים אפילו מועטים [ר"ה כ"ה ע"א].
וקאמר שבת נמי כן אפילו שוגג ומוטעה במדבר מ"מ שבת
הוא לה, שהשכינה עמו בכל מושבותיהם היינו במדבר
ובחיים רחוקים.**

כי תבואו אל הארץ וגו' וקצרתם את קצירה וגו' ממחרת
השבת וגו' שבת שבתות חמימות תהיינה. ואחז"ל
(מנחות ס"ה ע"א) יומתי הם חמימות כשהל ממחרת
השבת, [והא ד] כתיב תספרו חמשים יום כשהל בלמאנא
שבו. הנה בראש חדש ניסן כשגולה הקב"ה בסנה ור"י
משפט מזלים י"ב חדש [עדיות ספ"ב] עד ניסן (האחר)
שנאמר בו החדש הזה לכם, נמלא אותה השנה לא היתה
מעוברת, (דאי היתה מעוברת נמלא משפט מזלים י"ג
חדש), ונימין דיליאת מזלים עד ניסן דער עערות נמי
לא היתה מעוברת, כדמוכח פ' ר"ע (שבת פ"ז ע"ב)
בששון דער עערות נעל אותו היום, נמלא ע"כ אותה
השנה מפסח מדבר עד שנה שאחריו שהיו ראויים לבוא
לארץ לולא חטא מרגלים, אותה השנה השלישית ראויה
להעבר, **ואם תחשוב מניסן דער עערות שה' ביום א'
(שס), ושוב כל חדש א' מלא ואחד חסר כסדרן, וחדש אדר
הסמוך לשבת ג"כ של שלשים יום כמו שהוא תמיד, וה'
אותו הפסח של ציאת הארץ היינו יום ראשון של פסח
בשבת, וקצירת העומר וגם שבויות ממחרת השבת, ויפה
נאמר כי תבואו אל הארץ, לשנה הבאה וקצרתם את קצירה
ממחרת השבת יניפנו הכהן**, ויסבר פי הבייתוסים
[מנחות ס"ה ע"א]. **אלא דלמאי דקו"ל אחס אפי' מזידים
אפי' שוגגים ומוטעים (ר"ה כ"ה ע"א), והקב"ה מסר הדבר
לבי"ד שלמטה, והוא ע"מ אומר למלאכי השרת אני ואחס
נרד לבי"ד שלמטה, ונשאל מהי ר"ה ויו"כ [מדרש תהלים
פ"א וי], א"כ נדחה בג"ל, דלא החליע הקב"ה שיהי השנה
הבאה קצירת העומר ממחרת השבת, (דלמא יעברו צ"ד
עוד חדש אחד או לא יעברו את השנה). אמנם לא נריכנא
(כל זה בשביל) לדחות הדוקים, דהרי מוכח נגדם מקרא
בחרים ובקציר תשבות מה חריש רשות אף קציר רשות ילא
קצירת העומר שהוא מלוא שדוחה שבת (ר"ה ט' ע"א),**

ש"מ יש קצירה והנפה בשבת (כגון שחל יום א' של
פסח בערב שבת), ולא ממחרת השבת דוקא, רק לר"ע
דחריש בחרים ובקציר לחוספת שבת ושביעית (שס), ואיכו
ס"ל באמת כאחרים דאין צ"ד מעברין לאורך, ואין בין שנה
לחברתה חלל ד' ימים בפשוטה ור' ימים במעוברת, עמ"ש
חוס' שבת קי"ד דר"ע כאחרים, וא"כ הדקן להג"ל.

והבאתם את עומר ראשית קצירכם אל הכהן והניף וגו'.
[עין לעיל ל"ב צ' ד"ה לא יקרחו].

ממחרת השבת וגו'. בתי' הגדה שלי אמרתי, מה שמסרו
הבייתוסים נפשם על עזרת אחר שבת דוקא
[מנחות ס"ה ע"א], דלכאורה החוש מכחיש שלא נחוג שום
חג ביום מתן תורתנו, וכי יליאת מזלים וענני כבוד עדיפה
ממתן תורה, אי אמרת בשלמא ממחרת יו"ט א' של פסח,
נמלא נהי בתורה לא הוצרכ ממתן תורה חלל יום הבייתוסים,
מ"מ ממילא עפ"י חשבון יארע זה בזמן יום מימיו מתן תורה
ותו לא נריכא יו"ט אחר, אבל לבייתוסים קשה. וי"ל הואיל
וקבלת תורה היה בלוגם וכפיית הר' [שבת פ"ח ע"א], לא
שייך למיעבד יו"ט. והנה הראשונים ז' כתבו דהאוגם היה
על קבלת תורה שבע"פ אבל תורה שכתב קבלו בשמחה
בהקדמת נעשה לנשמת, וא"כ הדבר קושיא לדיכחא למה
לא נעשה יו"ט על תורה שכתב עכ"פ, אע"כ דלא
בבייתוסים. ואמנם המכחישים תורה שבעל פה ס"ל הכפירה
היה על תורה שכתב, א"כ עזרת אחר שבת בראשית,
ואפ"ה לא קשה כג"ל.

ממחרת השבת יניפנו הכהן. וביהושע (ה' ו"א) כתיב
ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח, תלך שם
פסח והכא בשבת דהיינו יו"ט של פסח. ג"ל תרי עממא
בהקצרת העומר ביום צ' של פסח, א' ביום שבת ממלאכה
ועבודה זכר ליליאת מזלים שנעשו בני חורין מעבודת מזרים,
אמנם מיד אחר זה תחלת מעשיו לכנים בעבודה ה', לקצור
ולעמון ללו' ולהניף ולהקטיר לשמו עומר, שקבלו עול מלכות
שמים תחת עבודת מזרים, צ' ערס נאכל מתבואת יגיע
כפינו אכילת חולין, ערס זה נמלא צענו ונשבעה משולחן
גבזה פסח ומלא מהיטבה, ואחר שכבר בקרבן קדוש אז
נהנה מייגע כפינו ונאכל לחם וקלי וכרמל בעלם היום הזה.
וע"כ צ"י זו תלה הענין **בשבת** השבת שאנו שובחים
ממלאכת עבודה אז נקצור ראשית קציר ויניפנו הכהן, ואין
זה חולה באכילת פסח חלל בשביתה ממלאכה כג"ל, אך
בספר יהושע דמייירי צו"אכלו מעבור הארץ, זה תלוי במחרת
אכילת הפסח, אחר שמילא כריסו בקדשי שמים אז אכלו
מעבור הארץ.

(1) ע"פ להלן ד"ה ממחרת וגו' י"ל בקט, ודרשות רע"ד ד' ד"ה כי.

(2) ע"י בעלי התוס' פ' יתרו עה"פ ויחיצבו בתחתית ההר, והוא
ממדרש תנחומא פ' נח פ"סקא ג'.

(3) שו"ת או"ח ס"י קמ"א ד"ה בחי'. וכ"כ בתומ"ק כאן ד"ה
ממחרת (מהעקת תלמיד).